Exe?ge?sis te?s hagias kai hieras letourgeias,

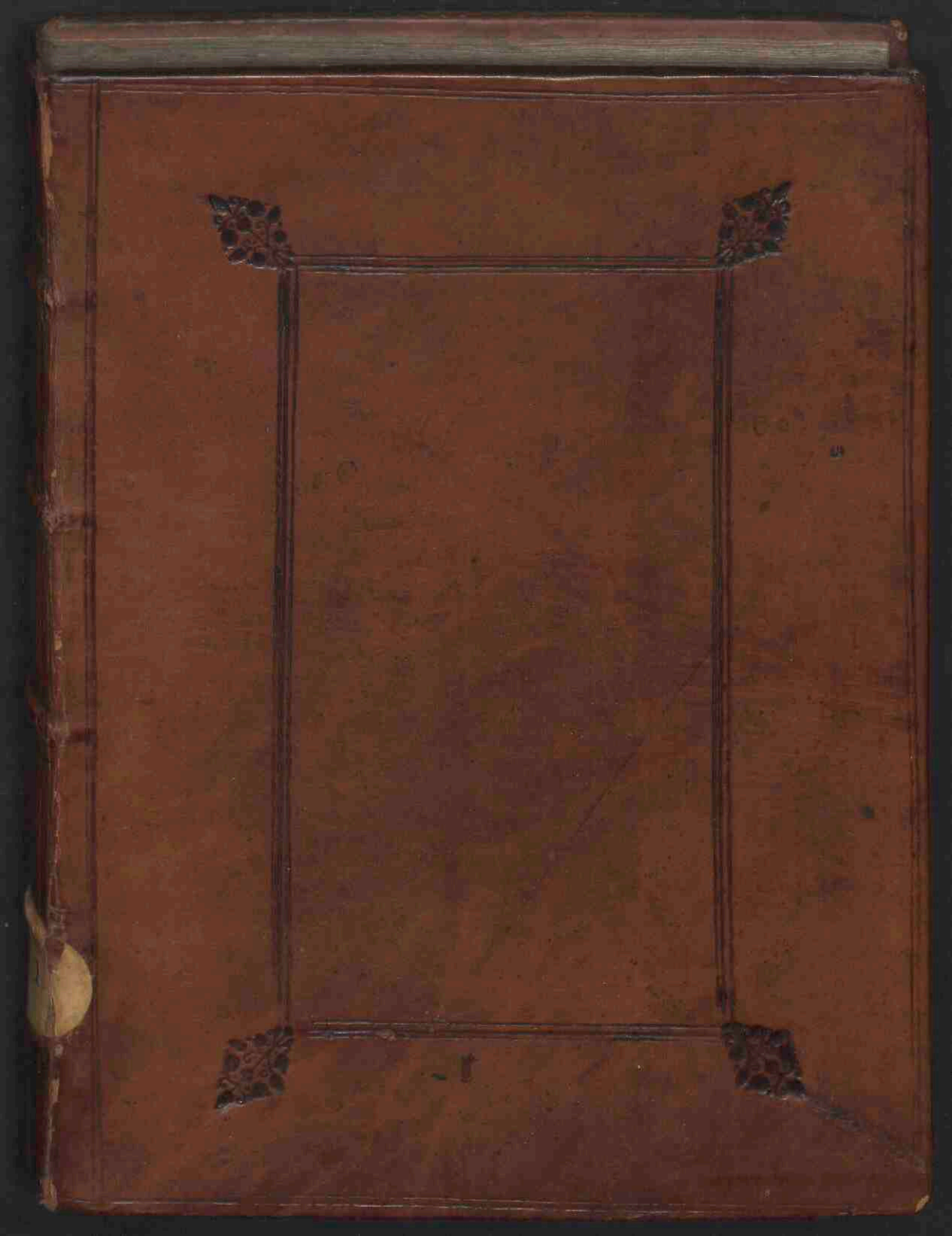

19 (*Gr.* 23) *Charta. 4°. 102 ff. Saec. XVIII.*

Ἐξήγησις τῆς ἁγίας καὶ ἱερᾶς Λειτουργείας.

Fol. 2 (Tabula capitum). Fol. 3b Διὰ τί μὴ ἐκ τῆς ἀρχῆς ἐν τῷ θυσιαστηρίῳ τίθηται μετὰ τίμια δῶρα. Fol. 96. Ἔκθεσις τῆς Λειτουργείας τῶν Λατείνων.

„Bibliothecae donavit J. L. Le Comte V. D. M. in Ecclesia nostra Valonum a. 1752."

ΕΞΗΓΗΣΙΣ

τῆς ἁγίας καὶ ἱερᾶς διαθήκης.

1. Διὰ τί μὴ ἐξ ἀρχῆς ἐν τῷ Θυσιαστηρίῳ τίθεται τὰ τίμια δῶρα.
2. Διὰ τί μὴ ὁλοτέλεστοι ἀναπτύσσεται ἄρτοι, ἀλλὰ τμῆμα.
3. Διὰ τί ἐν τῷ ἄρτῳ τούτῳ ὁ Ἱερεὺς τὸ τῆς πρόσφορᾶς πάντας.
4. Τί ἐστιν ὁ τῆς Κυρίου ἀνάμνησις.
5. Περὶ τῶν ἐν τῷ ἄρτῳ τελουμένων.
6. Διατί ὁ Κύριος ἐκέλευσε τοῦτο ποιεῖν εἰς τὴν αὐτοῦ ἀνάμνησιν.
7. Τίνα τὰ μετὰ τὴν ἀνάμνησιν ἐπιλεγόμενα τῆς προσκομιδῆς τῶν δώρων. καὶ ὅτι ἡ προσαγωγὴ τῶν δώρων καὶ χαριστήριος ἐστι. καὶ ἐκεῖνος ἡ ἀνάμνησις
8. Διὰ τί βουκολεῖται τὰ δῶρα, καὶ περὶ τῶν ἐπιλεγομένων.
9. Περὶ πάσης τῆς ἱερουργίας ἐν ἐπιτόμῳ.
10. Περὶ τῆς ἐν ἀρχῇ δοξολογίας.
11. Περὶ τῶν αἰτήσεων, καὶ διὰ τί πρῶτον αἰτούμεθα τὴν εἰρήνην.
12. Περὶ τῆς παραδόσεως.
13. Τί βούλεται ἡ τοῦ ἱλεὼς αἴτησις πολλάκις.
14. Περὶ τῶν λεγομένων ἀντιφώνων καὶ τῶν ἐν αὐτοῖς ὑμνῶν.
15. Σημασία τῆς ἱερουργίας ἐν κεφαλαίῳ.
16. Ἐξήγησις τοῦ ἁγίου ἀντιφώνου.

17. Τι δημακόνεδον εν ταῖς ἀρχαῖς τῆς ἐρημερίας ἀδο-
μενα τὰ προφητικὰ

18. Ἐξήγησις τοῦ δευτέρου ἀντιφώνου.

19. Ἐξήγησις τοῦ τρίτου ἀντιφώνου.

20. Περὶ τῆς ἀναδείξεως τῶν εὐαγγελίων, καὶ περὶ
:4 τῆς τεσσαρακοστῆς ὅλης.

21. Περὶ τῆς κατὰ τὸν ὄρθρον εὐχῆς. καὶ περὶ τῶν
ἐπιφωνημάτων τῶν ἱερέων.

22. Περὶ τῆς ἀναγνώσεως τῶν γραφῶν, καὶ τῆς τά-
ξεως αὐτῶν. καὶ τῆς δημοσίας.

23. Περὶ τῶν μετὰ τὸ εὐαγγέλιον ἀσπάσεων.

24. Περὶ τῆς, εἰς τὸ ἀναστήριον εἰσαγωγῆς τῶν
ἱερῶν δώρων.

25. Περὶ τῶν μετὰ τὴν εἰσαγωγὴν τῶν δώρων, ἐν-
χῶν, καὶ παραγγελτῶν πρὸς τὸ πλῆθος τοῦ ἱε-
ρέως.

26. Περὶ τῆς ὁμολογίας τῆς πίστεως. καὶ ὧν μετὰ
αὐτὴν ὁ ἱερεὺς τοῖς πιστοῖς παραινεῖ καὶ εὐχε-
ται, καὶ ὧν ἐκεῖνοι πρὸς αὐτὸν εὐχονται.

27. Περὶ τοῦ ἀγιασμοῦ τῶν δώρων καὶ τῆς πρὸς τα-
τὸν εὐχαριστίας.

28. Πόθεν ἀφορμὴν πεποίηται τὸ μυστήριον.

29. Περὶ ὧν ἡμῶν ἐν τάνυ τινὰς λαπεῖνοι μεμ-
φονται, καὶ πρὸς τὴν μέμψιν ἀπολογία
καὶ λύσις.

Διατι μη εκ της αρχης εν τοις ναοις αναθημα τι
νται μετα τιμης δωρα.

Προσηγετο δωρα τω θεω παρα των παλαιων παρα
ωσπερ τα χρυσα βασιν, η αριστα προσηγετο και
ναοις ζωων αλογων θυσιαι και αιματα. το
δε σωμα τω Κυριω και αιμοτερα φαινεται ει
χον. και γαρ ναοι μεν υστερον ωκοδο
μηθη υπερ τη δοξη τω πατρι. ωικειτο δε
εξ αρχης τω θεω, και δωρον ην αυτω τιμιον. και
ως προσηνεν ως απ αρχης τω γενει ημων.
Και δια τον νομον ωι πρωτοτοκοι ημεν. τουτ
εστιν τα νυν προβαλλομενα, δι ων το σωμα ε
κειν ωμαινεται δια ενδυ εις το ναυαγη
ριον αγεται και ναται. αλλα τουτο μεν υστερον.
προτερον δε ανατινεται. και δωρα τιμια
τω θεω καταγεται και καλειται.
διατι μη ολοκληρον ανατινεται αρτον αλλα
τμημα.
Καλειν δε επιδημηθαι χρη. τι δηποτε μη
τον προσευχαμενον αρτον απαν. αλλ ον
αυτος ο ιερευς αυτων αποτεμνει, τουτον και
δωρον ποιειται, και ανατινει τω θεω, και
εις το ναυαγηριον εισαγει ιερουργων. και
τουτο της τω Κυριω προσαγωγης ειδος. τα γαρ
αλλα δωρα μεν τι κεκτημενοι μεν, των ομοι
νων αφωρισθη. και εις τον ναον ηγον, και ταις χρη
σιν ενεπιναιδαν τω ιερεων. οι δε ιερεις εδε=

χοντο, καὶ ἀνετίνεβαν η ἔνιοι, ἢ ὅτι χρηβαδαι
τῶν προσευχομένων ἑκάστω. τὸ δὲ χρῖμα κὰν θεῶ
μα, ὑπὸ τοῦ ἀντοῦ ἱερέως, καὶ ἀφωριαθὴ τῶν ὁμοιε
νῶν. καὶ προθεχθὴ καὶ ἀνελληφθὴ. καὶ ἀνετεν
θεῶ. καὶ τελευταῖον ἐνίνη. ἀντὸ μὲν γὰρ ἐξ εἶλεν
ἑαυτῶ τοῦ ἡμετέρου φυράματος ὁ τοῦ θεοῦ υἱὸς ἀφ
ελεῶν. ἀντὸς δὲ τῶ θεῶ δῶρον ἔδωκεν. ἐν τοῖς
κόλποις ἀντὸ ὢν τοῦ πατρός. οὐδὲν τῶν κοι
νῶν ἐκείνων ἀντὸς μηδέποτε γνωρισθεὶς. ἀλλ'
ἐκεῖ καὶ τὸ ὑποκτίσθαι καὶ περιθέμενον ὡς τε
ἄμα τε πλασθῆναι. καὶ θεῶ δεδόμενον. καὶ
τελευταῖον δὲ, καὶ ἐπὶ τὸν σαυρὸν ἀντὸ ἤγαγε
καὶ ἔνυσε. διὰ τοῦτο τὸν μελλοντα ἄρτον ἐσθ'ε
κεῖνο μεταβαλλειν τὸ σῶμα, ὁ ἀντὸς ἱερεὺς καὶ
ἀποκόπτει τῶν ὁμοφύλων καὶ ἀνετίθησι τῶ θε
ῶ. ἵνα ἐν τῶ ἱερῶ πίῃ καὶ μετὰ ταῦτα εἰς
τὸ ἐνθλασθῆναι κλαῖον νύξι.
διὰ τι ἐν τῶ ἄρτῳ τούτοῦ ὁ ἱερεὺς τὸ τοῦ χρίστ
πάνος.
Ὁ μὲν ἐν ἀποτρεμνίδι ἄρτος, ὡς ἐν τῆ προθέσει
κεῖται ἄρτος ἐστὶ ψιλὸς. τὸ ὑπομένον λαβὼν, τὸ
ἀνατεθὲν τῶ θεῶ, καὶ μετεσθαι δῶρον, ὅτε καὶ θε
μάζει τὸν χρίστον. κατὰ τὴν ἡλικίαν ἐκά
νη, ἐξ ἧς ἐγένετο δῶρον. ἐξέντετο δὲ, ἐξ ἀντῆς μεν
νηθεὶς, καθάπερ εἴρηται. ὅτι καὶ διὰ τὴν μεν
θὲν ἐπεὶ προτέτοκος ἦν. ὅτι δὲ τὸ ὕστερον μεθ
μενον. ἐν ἐκείνῳ τῶ σώματι πάθη. προθεσεω
πῶν πρότερον τοῖς ἀρχαίοις. τοῦτο χάριν καὶ
ὁ ἱερεὺς ἐνταῦθα, πρὸν ἀφαιρεῖν εἰς τὸ νύσα
σθαι τὸν ἄρτον καὶ νύσαι. τοῦ τύπου ἐκείνου

ἀδ supra in margine recentior manus

:: ἐμπροσθεν :: δῶρον ἦν κατὰ τὸν νόμον.
:: διὰ τὴν σωτηρίαν ἡμῶν ὁ σαυρὸς καὶ ὁ θάνατος m. r.

πειρᾶται διακτῦναι πρότερον ἐν ἀκτῷ. καὶ τίνα τρό-
πον ἐν ὄβῳ ἀυτὸν ἀπὸ τῶν ὀλοκληρῶν ἄρτων
ἀφαιρούμενον ποιεῖται δῶρον, τὸ τοῦ κυρίου πά-
θος καὶ τὸν θάνατον ἐν ἀυτῷ γράφει, καθάπερ
ἐν πίνακι, καὶ πάντα ὅσα ποιεῖ, τὰ μὲν κα-
τὰ χρείαν, τὰ δὲ ἐπιστρεφὲς εἰς τὴν θεωρίαν
ταύτην βλέπεται. καὶ ἔστι τὰ γινόμενα, τῶν
νικάντα τῶν βαστερίων παγῶν καὶ τοῦ θανάτου
πρακτικὴ διήγησις. τοῦτο δὲ ἀρχαῖον ἔθος ἦν καὶ
πρακτικῶν ἐπῶτες, καὶ διηγοῦντο, καὶ παρῆνον
καὶ προσηγόρευον, καὶ γὰρ ὁ προφήτης δηλῶσαι
βουλόμενος, τὴν τῶν ἐβραίων ἀχρειόωσιν ἐ-
δη σον ἑαυτὸν. καὶ ἀγάνος ὕστερον τὸ ἀυτὸ τοῦ-
το ἐποίησε, σημαίνων τὰ τοῦ πάνυ δεσμὰ
καὶ πατέρα τίνα φάσι τῶν θεοφόρων ἐρωτη-
θέντα τί ἐστι μονάχος, ἀποκρινῆναι μὴν σόν.
τὸ δὲ ἐμάτιον, περιδυθέντα κατατεθῆναι.
καὶ ἀυτὸν δὲ τοῦ Κυρίου τὸν θάνατον, καὶ τὴν
ὅλην διακοσμίαν δι' παλαιοῦ λόγοις μὲν
ἀλλὰ καὶ ἔργοις, καὶ ἀυτοῖς ἐμφαίνων. καὶ πα-
ρὰ τοῦ θεοῦ ἐμάνθανον. ὅτι μὴ ἡ τεμνου-
νη ῥάβδω δαλαβὰ καὶ ἡ ναλαβὰ ἐν τῇ θλι-
βῇ βάτος. καὶ ὁ ἐπὶ τὴν θραυὴν ὑπὸ τοῦ πα-
τρὸς ἀρθεὶς ἐβάκα. καὶ τὰ ἄλλα δι' ὧν ἐ-
σημαίνετο τὸ μυστήριον δι' ἀρχῆς. ταῦτα καὶ
ὁ ἔφρων φαίνεται ποιῶν, ἃ περὶ τῆς νοβίας
ὅδεν ἐκείνης. καὶ λόγοις διηνθμένοις. καὶ ἐπὶ
τῶν ἔργων διακρίνει. ὡς δύνασθαι ἐν ταύτῃ ὕλῃ, τοιαῦ-

τα δεικνῦται. μόνον δ λέγων, ὅτι ὡς ἐπὶ τὸ πάνυ
ἦλθεν ὁ Κύριος, ὅτι ἀπεέδανεν, ὅτι ἐκεντήθη
τὴν πλευράν. ὅτι ἀπὸ τῆς κεντήσεως πλευρᾶς
τὸ αἷμα καὶ τὸ ὕδωρ ἐξεχύθη τότε ἐκεῖνον. καὶ
ταῦτα ποιεῖ πρῶτον ἐστιν ἵνα δείξῃ καὶ ἀπὸ τῆς
τοῦ τῆς ἀληθείας τάυτης. καὶ τῶν προκειμένων
τύποι καὶ γραφαὶ τίνες ἠκολούθουν πρότερον. καὶ
προεδεδηλώκασιν τοῖς ἄρτοις, ὥσπερ αὐτὸν πρὸν
εἰς τὸ θυσιαστήριον, ἀγαγεῖν τὸν ἄρτον καὶ νυ-
θῆναι, τὰ τῆς θυσίας ἐν αὐτῷ γράφει, ἔστι τα δη-
λοῦν, ὅν ὁ ἄρτος ὅτος εἰς ἐκεῖνον ἐπείγεται
βλεπῆναι τὸν ἀληθινὸν ἄρτον. τὸν ἐσφαγμένον
τὸν τετιμμένον. πικρὰ πάντα δὲ ταῦτα, ἐπεὶ
τὸν θάνατον τοῦ Κυρίου δεῖ καταγγέλλειν. ἵ-
να μηδένα τρόπον ἀγνοήσας καὶ διμηνόσωσι πα
ραλίπῃ, πρὸς ὃν μαθεῖν σημάτων ἔδει ἡμεῖς,
καὶ λογικῶν αὐτὸν διμεῖται καὶ πρακτικῶν.
Τί ἐστιν ἡ τοῦ Κυρίου ἀνάμνησις.
Καὶ πρῶτον ἄρτος λαβόμενος. εἰς ὃ δεῖ τὸν
ἱερὸν ἀποκόπτειν ἄρτον, εἰς ἀνάμνησιν φησὶ
τοῦ Κυρίου, καὶ θεοῦ, καὶ σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ
Χριστοῦ, κατὰ τὴν ἐκείνου παράδοσιν, τοῦ τοιοῦ
φησὶ ποιεῖτε εἰς τὴν ἐμὴν ἀνάμνησιν. καὶ ὅ περὶ
τοῦ ἄρτου ἐκείνου τοῦτο λέγει μόνον ἀλλ'
περὶ πάσης τῆς τελετῆς, οὖσαν ἐντεῦθεν τῆς ἐ
ρμηνείας ἀρχόμενος, ἐστὶ καὶ ὁ Κύριος μετὰ τὸ
τελεσθῆναι τὸ μυστήριον ἅπαν τοῦτον ἐπήγαγε τὸν λό-

μον. τοῦτο ποιεῖτε εἰς τὴν ἐμὴν ἀνάμνησιν. ἀλλὰ
τίς ἡ ἀνάμνησις αὕτη, καὶ πῶς ἐν τῇ τελετῇ μ-
νημονεύομεν τοῦ Κυρίου. τί ποιοῦντες πῶς ἐργάζε-
σθαι δέομεν, τίνα περὶ αὐτοῦ ἀναλογιζόμενοι, τί δι-
νούμενοι, ἀλλὰ ὅτι νεκρὸς ἀνέστη, καὶ τοῖς λοι-
ποῖς ἔδωκε βλέπειν, καὶ ἀνίμοις, ἐστεφανώθη, καὶ
ἐξ ὀλίγων ἄρτων, εἰς χορτὸν ἔθρεψε χιλιάδας,
ἃ θεὸν αὐτὸν ἀπέδειξε. καὶ πάντα δυνάμενος
ἠδάμων. ἀλλὰ μᾶλλον τὰ δοκοῦντα ὀνειδίζειν
καθέστηκεν. τὸν σαυρὸν, τὸ πάθος τὸν θάνατον, ἐν
τούτοις ἡμᾶς τῇ ἀναμνήσει αὐτοῦ ποιεῖσθαι ε-
κέλευσε. καὶ πρῶτον δῆλον ὅτι ὡς ἐνόησε πάντων
ὁ τὰ ἐκείνου καλῶς εἰδώς. γράφων γὰρ Κορι-
νθίοις περὶ τοῦ μυστηρίου, καὶ διηγούμενος, ὅτι ὁ
Κύριος εἶπε· τοῦτο ποιεῖτε εἰς τὴν ἐμὴν ἀνα-
μνήσιν, ἐπήγαγεν. ὀβάκις γὰρ ἐὰν ἔσθητε τὸν ἄρτον
τοῦτον. καὶ τὸ ποτήριον τοῦτο πίνητε, τὸν θάνα-
τον αὐτοῦ καταγγέλλετε. τοῦτο καὶ αὐτὸς ὁ
Κύριος εἶπεν ἐν τῇ παραδόσει τοῦ μυστηρίου, ἐ-
πῶς γὰρ τοῦτο ἔστι τὸ σῶμα μου τοῦτο τὸ αἷμα
μου ὁ νάμματα αὐτοῖς προσέθηκεν ἐστὶν τὸ
νεκρὸς ἀναστῆναι, τὸ λεπτὸν καθαρίσαι, ἀλ-
λά τι τὸ πάθος μόνον καὶ θάνατον. τὸ ὑπὲρ
ὑμῶν κλώμενον. τὸ ὑπὲρ ὑμῶν ἐκχυνόμενον.
καὶ τίς ὁ λόγος. ὅτι μὴ τῶν θαυμάτων ἀλλὰ τῶν
παθῶν μνείαν ποιεῖται. ὅτι ταῦτα ἐκείνου ἀγα-
θοποιία. τοῦ δὲ τοῦ ὅδε τὰ μὲν ποιητικὰ τῆς
θεωρίας ἡμῶν ἐστι. καὶ χωρὶς τούτων, ἀκήν

ἀνασῆναι τὸν ἀν ὸν. τὰ πάντη λέγω, καὶ ἐκεῖνα δὲ
ἀποδεικτικὰ μόνον. ἐρεύγετο γὰρ τὰ νάματα
ἵνα πιστευθῇ ὁ Κύριος, ὡς ἀληθῶς
ὁ Σωτήρ.

Περὶ τῶν ἐν τῷ ἄρτῳ τελουμένων.

Ἐπεὶ τοίνυν τὸν τρόπον τοῦτον δεῖ ποιεῖσθαι
τοῦ Κυρίου τὴν ἀνάμνησιν, διὰ τοῦτο ἱερεὺς,
ἱερεὺς ἀνάμνησιν τοῦ Κυρίου ἐπάγει τὰ δη=
λούντα, τὸν σίτον καὶ τὸν οἶνον. τὸν γὰρ
ἄρτον ἀποκόπτων, τὴν περὶ τοῦ Σωτῆρος παθῶν
ἐπιλέγει τῶν παλαιῶν προφητείαν. ὡς πρό=
βατον ἐπὶ σφαγὴν ἤχθη, καὶ τὰ ἑξῆς. καὶ ῥη=
μάτι καὶ πράγματι κατὰ τὸ δυνατὸν ἀντοδι=
ηγούμενος. τὴν γὰρ τοῦ ἄρτου τομὴν κατὰ χρεί=
αν ποιῶν, ἵνα ᾖ λοιπὸν τὸ δοῦναι, τὴν ἀντὴν καὶ
παράδειγμα ποιεῖται τοῦ προσκομιζομένου. ἐκ τῆς ἀπὸ
τοῦ κόσμου ἀναχωρήσεως τοῦ Κυρίου, ἐκ τῆς ἐπὶ
τὸν πατέρα διὰ τοῦ θανάτου ὁδὸν ἀντὴν αἰνι=
γματιζόμενον. καθάπερ ἀντὸς ἐφθέγξατο. ἀφίημι
τὸν κόσμον, καὶ πορεύομαι πρὸς τὸν πατέ=
ρα. καὶ ἐπεὶ πολλάκις πηγνὺς τὸ σεσηρός,
εἶτα ἀποκόπτει τὸν ἄρτον, ἐν τούτοις διαι=
ρεῖ τὸν προφητικὸν λόγον. ἕκαστον τοῦ λόγου
μέρος ἐφαρμόζων, ἑκάστῳ μέρει τομῆς, ἐνεργεῖ
τοῦ λόγου τὸ ἔργον ἐξηγούμενος ἐνεργεῖ καθά=
περ ἔτυχε ὁ ἄρτος, ἐπὶ τῷ ἀνατεμνῆναι τοῦ θε=
οῦ, καὶ ἐρραφθαι τοῦ ὁμοφυοῦς ἀποδεικνύ=
ων ἔτι καὶ ὁ Κύριος ἀτεχνῶς τῶν ἄνω.

ῆς διὰ φιλανθρωπίαν ἐκοινώνησε φύσεως, καὶ οὐ
προβατον ἐστὶ θραῦν ἤδη. καὶ τὸν τόν τρό-
πον. ἤδη ἀπὸ τῆς γῆς ἡ σωὴ αὐτῆς. καὶ τὰ ἔθνη τῆς
προφητείας πρόνοεις. καὶ τὸν ἄρτον νοεῖς ἐν τῷ
ἐρῷ πιναχὶ, ἐκεῖνα ποιεῖ καὶ λέγει, δι' οὗ αὐ
τῆ ἡ νυστία, καὶ ὁ τοῦ Κυρίου θάνατον καταγ-
γέλλεται, νύεται φωνὴν ὁ ἄμνος τοῦ θεοῦ ὁ αἴ-
ρων τὴν ἁμαρτίαν τοῦ κόσμου. ταῦτα λέγει καὶ
ποιεῖ τὰ ἐπλεκτα τοῦ θανάτου τὸν τρόπον. σαν-
ρὸν γὰρ ἐν τῷ ἄρτῳ χαράττει. καὶ ὑπομνήσει,
πῶς ἡ νυστία γέγονεν, ὅτι δι' αὐτοῦ σαυρῶ, μετὰ
καὶ ὅν γεῖ τὰ δεξιὰ μέρη κεντρεῖ τὸν ἄρτον.
τὴν πλευρὴν τῆς πλευρᾶς ἐκείνης διηγούμενος,
τῆ τοῦ ἄρτου πλευρῆ. διὰ τοῦτο γὰρ καὶ τὸ πλεῦ-
τον ὁδηγοῦν λόγχην καλεῖ, καὶ εἰς φῆμα λόγχης
αὐτὸ ἔχει πεποιημένον, ἵνα ἐκείνης ἀναμνη-
σθῆ τῆς λόγχης, καὶ ὅτων ἔρχω ταῦτα διηγη-
σάμενος, καὶ τοὺς λόγους τῆς ἱστορίας ἀναγεγράφεν.
καὶ εἰς τῶν στρατιωτῶν φησὶ, λόγχῃ αὐτοῦ τὴν
πλευρὰν ἔνυξεν, ὁμοίως καὶ τὸ ῥεῦσαν καὶ ὁ
ἅμα καὶ ὕδωρ, καὶ λόγῳ διηγεῖται, καὶ ἔρχω δεῖ
κνῦν. ἔνυξεν μὲν εἰς τὸ ἱερὸν ποτήριον οἶνον
καὶ ὕδωρ. ἔνυξεν δὲ ἐκεῖνο τὸ φῆμα. καὶ
ἐνύσσων ἔμιξεν, ἅμα καὶ ὕδωρ. καὶ αὐτὰ μὲν ἡ
ἀνάμνησις τοῦ Κυρίου καὶ ἡ τοῦ θανάτου ἀνε-
τοῦ διήγησις.
διὰ τί ὁ Κύριος ἐκέλευσε τοῦτο ποιεῖν εἰς τὴν ἀν-
τοῦ ἀνάμνησιν
ἀλλὰ τίνος ἕνεκα ταῦτα ἐκέλευσε καὶ πρὸς τί βλέ-

πων τὴν ἀνάμνησιν ταύτην ἀνιστῶσι παρ' ἡμῶν. ἵνα
μὴ ἀγνώμων ὦμεν. ἀμοιβὴ γὰρ τοῦ εἶναι παρὰ τῶν
ἐν πάντων τῶν τοῖς εὐεργέταις, τὸ μεμνῆσθαι ἀντῶν,
καὶ τῶν ἔργων δι' ὧν πεποιήκασιν εὖ. καὶ ταύτης
τῆς μνήμης πολλὰς ἀφορμὰς ἐπινοῆσαν ἀνθρώποι.
τάφους, ἀνδριάντας, στήλας, ἑορτάς, πανηγύρεις, ἀγῶνας
ὧν πάντων ἔργον ἐστὶν ἓν, τοῦ ἀγαθοῦ τῶν ἀνθρώπων
μὴ λήθης παραδοθῆναι φύσει. τοιοῦτο καὶ τὸ τοῦ
διωτέρου, ἀλλὰ μὲν ἄλλοι φησὶ, λήθης φάρμακα
ζητοῦσιν, ὑπὲρ τοῦ μεμνῆσθαι, τῶν ἐν πεπονηκότων
αὐτοῖς. ὑμεῖς δὲ εἰς τὴν ἡμῶν ἀνάμνησιν, τοῦτο ποιεῖ
τε. καὶ ὥσπερ ταῖς στήλαις τῶν ἀρετῶν αἱ πόλεις
πρὸς παραγράφειν ταῖς στήλαις δι' ἐν ἐβούλοντο.
ἢ ἀμείνον ἐπράξαν, ἕνεκα τοῖς δώροις τοῦτοις ἡμεῖς
παραγράφομεν, τὸν θάνατον τοῦ Κυρίου, ἐν ᾧ πα-
θὰ μείζονες ἢ κατὰ τοῦ πατρὸς νίκη, καὶ διὰ
μεῖν τῶν εἰκόνων αἱ πόλεις. τὸν τούτου μόνον τοῦ
σώματος ἐν ᾧ τῶν ἐντρεπτῶν, ἡμεῖς δὲ ἀντὶ,
τῆς προσαγωγῆς ταύτης, οὐ τὸν τύπον τοῦ σώματος ἐ-
χομεν, ἀλλ' αὐτὸ τὸ σῶμα τοῦ ἀρίστου, τὸ αὐτὸ δὲ
τοῦτο καὶ τοῖς παλαιοῖς ἐνομίζετο ἐν, ἐπὶ τῶν
τύπων ποιεῖν, ὁ νῦν ἐστὶ τῇ ἀληθείᾳ τῶν πρόβα-
τον ἐκείνου, τοῦτο γὰρ ἦν τὸ πάσχα καὶ ἡ
θυσία τοῦ ἀμνοῦ, ἀναμνήσεις τῆς θυσίας τοῦ προβάτου
ἐκείνου, καὶ τοῦ αἵματος τοῦ διαβεβηκότος τοῖς ἐ-
βραίοις ἐν ἀντιτύπῳ τὰ πρωτότοκα καὶ οὐτοσὶ
ὁ τῆς ἀναμνήσεως λόγος.
Τίνα τὰ μετὰ τὴν ἀνάμνησιν ἐπιλογίζεται τῇ πρότ
κρισιν τῶν δώρων, καὶ ὅτι ἡ προσαγωγὴ τῶν δώρων,
καὶ χαρίσημον ἐστι, καὶ ἀκέστιν ἡ ἄντη.

ὁ δὲ ἱερεὺς τὴν προσφορὰν ἐπὶ ποιεῖται καὶ τῶν
προτεθεικότων ἄρτων ἕκαστος μέρος ἀφαιρεῖ.
ἱερεῖ ποιεῖται δῶρον. ἃ τὰ ἀντὶ λέγεται καὶ ποιῶν
ἅπερ ἐξ ἀρχῆς δι' ὧν ὁ θάνατος ἐσημαίνετο τοῦ
κυρίου, ὅτι αὐτὰ ἐφημίσθη περὶ πάθους τῆς τελε-
τῆς εἰρεῖσθαι νοοῦντα. πάσα γὰρ ἡ προσφορὰ
τῶν δώρων εἰς ἀνάμνησιν γίνεται τοῦ κυρίου.
καὶ διὰ πάθους ὁ ἀντὶ τοῦ καταγγέλλεται θά-
νατος, τίνα δὲ τὰ ἐπιλεγόμενα. εἰς δόξαν τῆς
παναγίας τοῦ θεοῦ μητρὸς εἰς πρεσβείαν τῶν
τοῦ χριστοῦ ἢ τῶνδε. εἰς ἄφεσιν ἁμαρτιῶν ζώντων
ἢ τεθνηκότων. καὶ τί τάδε βούλεται
εὐχαριστίαν πρὸς τὸν θάνατον ἐκείνου τὰς
ἀφορμὰς, τὰ αἴτια, τῆς τῶν δώρων προσφορᾶς.
ἐνίοτε γὰρ ἕτερα τοῦ δῶρον δίδοται μάτην, ἕνε-
θεῶν ὑπεραπεύειν. εἰ τοῖς ἀνθρώποις χαρίζεσθαι
δεῖ. ἀλλ' ἀναθοῦ τινος ἕνεκα ἢ γενομένου ἢ ἐλ-
πιζομένου, ἢ γὰρ ὑπὲρ ὧν ἐλαβομεν ἀμειβόμε-
θα τὸν εὐεργέτην τοῖς δώροις, ἢ τῶν μὴ τυγχα-
νόντων ἡμῶν, ἵνα τυχωμεν τοῦ δοῦναι δυνάμε-
νον θεραπεύσωμεν. ταῦτα δὲ τὰ δῶρα καὶ ἀμ-
φοτέρων ἕνεκα τῷ θεῷ προσφερόμενα φαίνεται.
καὶ ὅτι ἐλάβομεν καὶ οὐκ λαβόμεν. καὶ εὐ-
χαριστοῦντες τῷ θεῷ, καὶ ἱκετεύοντες αὐτοῦ. ὅν
εὐχαριστοῦντες τῷ θεῷ ὑπὲρ ὧν εὐεργετούμε-
θα, ἱκετεύοντες, ἵν' εὐπαίδευτοι ὦμεν, ὥστε τὰ αὐ-
τὰ τὰ δῶρα εἶναι, καὶ εὐχαριστήρια καὶ ἱκε-
σία. ἀλλὰ τίνα τὰ ἤδη δοθέντα ἡμῖν χαρά.

τίνα δε τὰ ἑπτὰ μυστήρια. τὰ κοινὰ πάντων ἀφεσεις
ἁμαρτιῶν, βασιλείας κληρονομίας, ταῦτα γὰρ
αὐτὸς ἐκελευσε, πρὸ πάντων αἰτεῖσθαι, ταῦτα
εἶχεν ἅπερ ἐλαβεν ἡ ἐκκλησία ἤδη. ταῦτα καὶ
ὑπερ ὧν ἐκετεύει. καὶ τις ὁ πρῶτος καθ' ὃν
ἔτυχε τῶν ἀγαθῶν τούτων, τις δὲ καθ' ὃν ἕτερο
τετύχηκε πρόοιμον μὴν, ὅτι δύναμιν ἐδέξατο
πρὸς ἅπαντα καὶ γὰρ ἔλαβεν ἐξουσίαν τέκνα θεοῦ
γενέσθαι. καὶ τοῦτο κοινὸν ἐστι δῶρον χρισμα
ἅπασι. διὰ τοῦ θανάτου ἡμῖν γενομένου τοῦ
τοῦ δευτέρου. τοῦτο γὰρ ἐστι τὸ χρῖσμα τὸ θεῖ
ον, καὶ τὰ ἄλλα μυστήρια, δι' ὧν εὐαρεστοῦνται
τῷ θεῷ καὶ βασιλείας οὐρανῶν γενόμενα κλη
ρονόμοι. ἔπειτα καὶ κοινῆς ἐκληρονομήθη ἐνέ
ργεια τῆς βασιλείας, ἐν μαρτύρων τῶν ἑαυτοῦ
χορευτῶν. οὗ ἀποικίαν ἀπέστειλεν εἰς τὸν οὐ
ρανὸν. οὗ ἐκκλησίαν πρωτοτόκων ἀπογε
γραμμένων ἐν οὐρανοῖς, ὁ μακάριος Παῦλος
ἐκάλεσεν, ὅτι μὲν ἐν τῶν μεγάλων τούτων
ἡ ἐκκλησία τετύχηκεν ἀγαθῶν. διὰ δὲ τοῦ
ἔτι τρέχοντας τῶν τέκνων αὐτῆς εἰς τὸ
βραβεῖον, καὶ ἀπλῶς τοῦ ἐν τῷ βίῳ τούτῳ ὄντα
τας. οὐ τὸ πέρας ἄδηλον. καὶ τοῦ ἀπελθόντας
ὃ μετὰ πάνυ χρηστῶν καὶ βεβαίων ἐλπίδων,
τῆς βασιλείας ὅπω τετύχηκε, τούτῳ χάριν μέμνη
ται μὲν τοῦ θανάτου τοῦ Κυρίου. μέμνηται δὲ τ.
τελειωθέντων ἀγίων, μέμνηται δὲ τῶν μήπω
τελείων, ὑπὲρ μὲν ἐκείνων εὐχαριστοῦσα ὑπὲρ

δὲ τούτων ἐκτενώτερον, ὥστε τὰ μὲν πρῶτα τῆς προσ-
κυνήσεως, καὶ ἔτι τὰ δεύτερα χαριστήρια, τὰ δὲ μετὰ
ἐκεῖνα ἐκτόνα, εἰς ἀναμνήσιν τοῦ Κυρίου, εἰς δόξαν
τῆς μακαρίας αὐτοῦ μητρός, εἰς προσδοκίαν τῶν ἀ-
γίων, εὐχαριστοῦμεν σοι, φησὶν, ὅτι τῷ θανάτῳ σου
τὰς τῆς ζωῆς πύλας ἡμῖν ἀνέῳξας ὅτι μετέβα-
παρ' ἡμῶν ἔλαβες· ὅτι τοσαύτης δόξης ἔτυχον ἀν-
θρώποι, ὅτι προβεβηκὼς ἑορταῖς ἐπιφωνήσει, καὶ
τοῖς ὁμοίοις ἡμῶν τοσαύτης μετεδώκας παρρη-
σίας. τὸ γὰρ εἰς δόξαν καὶ εἰς προσβείαν, τοῦτό
ἐστι τὸ ἕνεκα τῆς δόξης τῆς προσδοκώμενος. ὥσπερ
τὸ εἰς ἄφεσιν ἁμαρτιῶν, τοιοῦτόν ἐστι τὸ ἕνεκα
τῆς ἀφέσεως τῶν ἁμαρτιῶν. τὸ δὲ ἕνεκα τινὸς, διὰ
τὴν ἕξιν τὴν βασιλείαν. ἢ γὰρ ἕνεκα παρόντος,
ἢ ἕνεκα ἐλπιζομένης. τῇ δὲ τῆς μακαρίας παρ-
θένου δόξαν, καὶ τὴν τῶν ἁγίων προσβείαν καὶ
παρρησίαν τις οὐκ ἂν ἴδοι· ὅτι παρόντα ἐστὶν ἀγα-
θά. τὸ δὲ παρόντων ἀγαθῶν χάριν, δίδωσι προσ-
δεῖν. οὐδὲν ἕτερον, ἢ εὐχαριστία καθ' ἑαυτό. ἔτι δὲ καὶ
εἰς τὸ ἀναμνήσθαι τοῦ Κυρίου διὰ τῶν εἰρημένων
ἐφρόνει, ἐγένετο δῆλον, ἀμοιβήν τινα πρὸς ἀν-
τὶ τοῦ θανάτου αὐτοῦ, καὶ εὐχαριστίαν βραβεύων,
διὰ τοῦτο γὰρ πρὸ πάντων ἐν τῇ προσδοκίᾳ τῶν
δώρων, τάδε λέγεται τὰ ῥήματα, ὅτι ὁ θάνα-
τος ἐκείνου αἴτιος ἐγένετο τῶν ἀγαθῶν πάν-
των ἡμῖν. ὑστατα δὲ πάντων ποιεῖται τὴν ἐκ-
κλησίαν ἄφεσιν ἁμαρτιῶν, καὶ ψυχῶν ἀνά-
παυσιν, καὶ τὰ τοιαῦτα αἰτούμενος, τοῦτο γὰρ
εὐγνωμοσύνης τῷ Θεῷ ἐντυγχάνοντας, μὴ τὴν

χρείαν ἐνδὺς λέγειν μηδὲ ἔτι ἐλλείπον ζητεῖν. ∴ ει
Ἀλλὰ μᾶλλον ὡς ἤδη λαβόντες ἐυγνώμονες πρὸς
τὸν μεμνημένοις, εὐχαριστεῖν καὶ δοξολογεῖν, καὶ
ὅτι τὰ περὶ ζῶν ἀναγκαῖα ἡμῖν τῇ τοῦ Θεοῦ προ-
νοίᾳ δόξαν.
Διὰ τι συκαλύπτεται τὰ δῶρα, καὶ περὶ τῶν
ἐπιλυομένων.
Ἐπεὶ δὲ τὰ ἐν τῷ ἄρτῳ εἰρημένα καὶ πεπρα-
γμένα. δι' ὧν ὁ θάνατος ἐβεβηλώθη τοῦ Κυρίου
γραφῆν ἐδύνατο μόνον καὶ τύπον. ὁ δὲ ἄρ-
τος ἐμείνεν ἄρτος ὤν, τοῦτο μόνον λαβὼν τὸ
γενέσθαι δῶρον τῷ Θεῷ καὶ διὰ τοῦτο τύπον
φέρει τοῦ κυριακοῦ σώματος κατὰ τὴν ἐμφάνη- ∴ ιβ
λιτάν, ὅτι κἀκεῖνο ἐξ ἀρχῆς δῶρον ἦν ὡς ἐκ
τοῖς ἐμπροσθεν εἰρηται, τοῦτο χάριν τὰ ἐν
αὐτῷ γενόμενα θαύματα, ἀρτιτόκου ὄντος. καὶ
ἐν τῇ φάτνῃ ἔτι κείμενος, ὁ ἱερεὺς ἐπιλέγει
τῷ ἄρτῳ καὶ ἐπιδείκνυσι τὸν μὲν λεγόμενον
κέρατον ἐπιτιθεὶς αὐτῷ καὶ τοῦ φησὶν ὁ
κηρὸ ἐλθὼν, ἡνίκ' ἐπάνω ἦν τὸ παιδίον ἔτι
δὲ καὶ τὰ πρόσθεν εἰρημένα τοῖς προφήταις
περὶ αὐτοῦ. θεωρούντα ἵνα μὴ διὰ τὴν
θέσιν καὶ τὸ φαινόμενον ἄνοι τὴν περὶ
αὐτοῦ καὶ ἀνάγκα τῆς αὐτοῦ θεότητος ὑπολα-
βοῦσι. τῷ λόγῳ κυρίως οὐ φανεὶς ἐσεριωνήθη
ὁ Κύριος ἐβασιλεύθη εὐπρεπείαν ἐνεδύσα-
το, ἐκάλυψον φανεὶς ἡ ἀρετὴ αὐτοῦ. καὶ
τῆς δυνατοῦ αὐτοῦ πλήρης ἦν. καὶ ταῦτα λε-

γει. καὶ καλύπτει τὸν ἄρτον καὶ τὸ ποτήριον
πέπλοις τιμίοις, καὶ θυμιᾷ πανταχόθεν. καὶ
ἀφ' οὗ συγκαλύπτει τὸ μὲν τεῖον ἢ τοῦ θεοφορου-
μένου θεοῦ δύναμις, εἰς τὸ καθ' ἡμῶν θαυμα-
τῶν, καὶ τῆς ἡμῶν σωτηρίας. ἄλλοι λε-
γεῖν εἰδότες περὶ αὐτοῦ, ὁ κύριος ἐβασίλευ-
σεν εὐπρέπειαν ἐνεδύσατο, καὶ τὰ εἰρημέ-
να πάντα θεοπρεπῆ, καὶ ἐπεγείνωσκον
αὐτὸν, καὶ ὡς θεὸν ἐσέβον, καὶ τὴν παρ' αὐτοῦ
δεξιὰν ἐφίτιον, καὶ ταῦτα αἰνιττόμενοι ὁ Ἰε-
ρεὺς κεκαλυμμένοις ἐπιλέγει τοῖς δώροις, δεῦ-
τε λάβετε ἡμῶν ἐν τῇ δεξιᾷ τῶν πεπρυμμένων δε-
καὶ θυμιᾷ πανταχόθεν. ταῦτα θεῶν ἐστῶν,
καὶ τελεσθεὶς καὶ εὐξάμενος τὰ τῆς ἱερουρ-
γίας ἅπαντα κατὰ δόξαν ἀπαντήσεν αὐτῷ,
εἰς τὸ ὑψεστῶτον ἔρχεται, καὶ τὰς προτῆς
ἱερὰς τραπέζης τῆς ἱερουργίας ἄρχεται.

Περὶ τῆς παθῆς ἱερουργίας ἐν ἐπιτόμῳ.

ἐστὶ δὲ τῆς ἱερουργίας τὸ μὲν ἔργον τὸ τυνῆ-
ναι τὰ τίμια δῶρα ὅπερ ἐστὶ δῶμα καὶ αἷ-
μα γενέσθαι χριστοῦ. τὸ δὲ τέλος τοῦ πιστοῦ
αὐτῶν μεταλάβοντας, ἀγιασθῆναι λαβεῖν ἄφε-
σιν ἁμαρτιῶν, βασιλείας κληρονομίαν, καὶ
ὁ τοῦ μεταλάβοντας ἀπολαῦν μόνον, ἀλλὰ πά-
σας ὑπερβαίνει ἡ δωροφορία, καὶ ζῶντας ὁ-
μοίως τε καὶ τεθνηκότας. ὅτι καὶ νεκρῶν
ἕνεκα καὶ ζώντων ἀπεθάνεν ὁ Χριστός. τοῦ-

ἐστὶ vel ἐστι

το τὸ ἔργον τῆς τελετῆς. ἐχεῖν τὸ τέλος. τάδε
πρὸ τοῦ ἔργου καὶ τοῦ τέλους, πρὶν ἱερουργηθῆναι
καὶ μεταδοθῆναι τὰ δῶρα, εὐχὰς ψαλμῳδίας
καὶ ἱερῶν γραφῶν ἀναγνώσεις ἃ πάντα πρὸς
τὸ ἔργον καὶ τὸ τέλος. προτέλειαί τινες εἰσὶ
καὶ παράδοσεις· ἄστε γὰρ εὐχαὶ πρὸς τὸν
θεὸν ἐπιστρέφεσθαι, καὶ ἁμαρτιῶν ἄφεσιν προσ-
νεῦσαι, αἵ τε ψαλμῳδίαι ὁμοίως ἀγαθὸν ἡμῖν
ἐπιλάμπουσι, καὶ τὴν ἐκεῖθεν ἐπιστῶνται ῥοπήν. θυ-
σία γὰρ φησὶ τῷ θεῷ πνεῦμα ἀγανακτούντων. καὶ
ἐξελοῦμαί σε, καὶ δοξάσεις με· αἱ δὲ τῶν ἱερῶν
γραφῶν ἀναγνώσεις τὴν τοῦ θεοῦ χρηστότητα
καὶ φιλανθρωπίαν καταγγέλλουσιν, καὶ ἀνοίγουσι τὸ
δίκαιον καὶ τὴν κρίσιν, τοί τε ἀντῇ φόβον εἰς
τὰς ψυχὰς ἡμῶν ἐνάγει. καὶ τὴν πρὸς ἀντὸν ἀγά-
πην· καὶ πρὸς τὸ τηρεῖν τὰς ἐντολὰς ἀντοῦ, πολλὴν
ἐμβάλλουσι προθυμίαν, ταῦτα δὲ πάντα πρὸς τὴν
τῶν θείων δώρων μετάλεψιν καὶ ὑποδοχὴν ἐ-
πιτηδείους ἐργάζονται· τοί τε ἱερεῖς καὶ τοὺς πε-
ρεστῶτας καὶ συνευχομένους ἀντῷ πιστοὺς ὅσπερ ἐ-
σι τῆς ἱερουργίας τὸ τέλος· ἑδίους δὲ τῷ ἱερεῖ τὴν
ψυχὴν, καθιερωποιοῦντα καὶ θειοτέραν. πρὸς τὸ
τελεσθαι τὴν δοξαν, ἀξίους ἔχειν παράδοσιν ἀγάθων,
ὅπερ ἐστὶ τῆς μεταλήψεως τὸ ἔργον ὃν ἔφηται. τοῦ-
το δὲ καὶ ἀντοὶ πολλοὺς τῆς ἱερουργίας ἐφεστα-
μὴ ἀνέξιον εὑρεθῆναι τοῦ προκειμένου, ἀλλὰ καταφαῦ-
λον. καὶ ψυχῇ καὶ γλώσσῃ τῷ μυστηρίῳ διακο-
νεῖσθαι. μετὰ δὲ τὸ ἔργον τῆς ἱερουργίας καὶ τὸ τε-
λος, ἤτοι τὸ ἀγιασθῆναι μὲν τὰ τίμια δῶρα καὶ
γεμισθῆναι δὲ δι' ἀντῶν τὸν τελεσθέντα ἱερεῖα καὶ

τὸν ἱερὸν λαὸν εὐχαὶ καὶ ὠδαὶ χαριστήριοι καὶ
ἱκεσίαι, χαριστήριοι μὲν τῆς μεταλήψεως ἁγιασ-
μῶν ἁγίων, ἱκεσίαι δὲ ὑπὲρ τοῦ παραμεῖναι τὸν
ἅγιον ἅγιον ἀνάθεμα. καὶ ταῦτα μὲν περὶ τῆς
ἱερουργίας ἀγάπης ἕνεκεν ὡς ἐν κεφαλαίῳ ἡμῖν
δὲ ἀνάγκη ἀντὶ θεωρήματος καὶ ἱερὸν τε καὶ :: τ
μέρος πρῶτον μὲν τὰς προτελείους εὐχὰς, καὶ
ὠδὰς καὶ ἱερὰς ἀναγνώσεις, ἔπειτα τὸ ἱερὸν καὶ
τὸ τοῦ ἱερέως, ἀντὶ τε ὑποδιάκονον, μετὰ δὲ τοῦτο τὴν
μεταλήψιν τῶν ἁγίων, καὶ τὸν ἐκεῖθεν ἀγω-
νιῶντα, ὃν ἀγαπῶντα χριστιανῶν ψυχαὶ καὶ σώματα
καὶ τελευτήματα. ἐπὶ δὲ τὰς ἐπὶ τούτοις τοῦ λαοῦ
καὶ τοῦ ἱερέως πρὸς θεὸν ὠδὰς καὶ εὐχὰς,
ἔπειτα τοῦτων ἐπιδόσεως καὶ θεωρίας δεῖται
τινος :: καὶ πρῶτον ὁ πάθος ἐστὶ τῆς ἱεροδιδασκαλίας
ἀρχὴ, τὴν δοξολογίαν εὐλογημένη ἡ βασιλεία τοῦ
πατρὸς, καὶ τοῦ υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος.
ἡ πρὸς θεὸν ἐν τάξει εὐχαριστία ἐστὶν. δοξολο-
γία, ἐξομολογήσεις, αἰτήσεις, πρώτη δὲ πάντων
ἡ δοξολογία, καλῶς μὲν δεῖ τοῦτο διαπεπονῆ-
σθαι, τῷ δεσπότῃ προσιόντας, μὴ τὰ ἑαυτῶν ἐξ ἀρχῆς ἕνεκα μεθόδου αἰτεῖν, ἀλλ' ἀπερ-
μόνον ἐστὶ καθαρῶς τοῦ δεσπότου. τοιοῦτον δὲ
ἡ δοξολογία, ὁ μὲν γὰρ αἰτῶν, τὰ ἑαυτοῦ καλῶς
βουλόμενος ποιῆσαι αἰτεῖ. καὶ ὁ ἐξομολο-
γούμενος, κακῶν ἀπαλλαγῆναι δηλῶν, ἑαυτὸν προσαγορεύει. καὶ ὁ εὐχαριστῶν δῆλον
ἐστὶν, ὅτι τοῖς ἰδίοις ἀγαθοῖς χαίρων εὐχαρι-
στεῖ. ὁ δὲ δοξολογῶν ἑαυτὸν ἀφεὶς καὶ τὰ ἑαυ-
τοῦ πάντα ἐκβάλων δι' αὐτοῦ, καὶ τὴν αὐτοῦ δυ-
νάμιν καὶ δόξαν τὸν δεσπότην δοξολογεῖ. ἔπειτα

:: hic novum incipit caput cujus titulus
περὶ τῆς ἐν ἀρχῇ δοξολογίας.

καὶ αὐτὴ ἡ φύσις, καὶ τὸ εἰκὸς τοῦ πράγματος ἐν
ταύτῃ. πρώτην ἀπαιτεῖ τὴν δοξολογίαν. ἐνδίδωσι γὰρ
τῷ θεῷ προσφερόμενον, τὸ ἀπρόσιτον τῆς δόξης αὐ-
τοῦ, καὶ τὴν δύναμιν καὶ τὸ μεγαλεῖον κατανο-
ῶν. ὦ θαῦμα καὶ ἔκπληξις καὶ τὰ τοιαῦτα
ἀκολουθεῖ· τοῦτο δὲ ἡ δοξολογία. ποιοῦντες δὲ τὴν
αὐτοῦ χρηστότητα καὶ δοξολογίαν καὶ φιλανθρω-
πίαν. οὐ ἀκολουθεῖ ἡ εὐχαριστία. μετὰ τοῦτο
τὴν ὑπερβολὴν αὐτῶν τῆς χρηστότητος καὶ τὸν πλοῦ-
τον τῆς φιλανθρωπίας κατηξιώσαμεν. ταύτης τῆς
ὑπερβολῆς καὶ τοῦτον τοῦ πλούτου, ἐμμέτρον ἐκά-
νοῦν καὶ πρῶτον ποιοῦμενοι, τὴν ἡμέτεραν αὐτῶν
ποιμαίνειν. ὅτι τοιοῦτοι ὄντας εὐεργετῶν ὁ δια-
λείπει. τοῦτο γὰρ τὸ ἐμμέτρον καὶ πρὸ τῶν ἀλ-
λων ἡμᾶς διδάσκει, ὅσον φιλάνθρωπος ὁ θεός,
ὅτι ἐγγύτερον, ὅτι ἐν ἡμῖν, ὅτι πρὸ τῶν ἀφλαμῶν,
τὸ δὲ μεμνῆσθαι τῶν ἡμετέρων κακῶν πρὸς τὸν θεόν,
τοῦτο ἐστιν ὁ ἐξομολογεῖσθαι ἐνομάσθεται. τέταρτον
δὲ ἡ αἴτησις, ἀκολουθεῖ γὰρ νοήσεῖν, ὧν ὧν δεόμε-
θα αἰτούμενοι τυγχάνομεν. μετὰ τοῦτο τὸν λο-
γισμὸν ἐν οἷς τὴν περὶ ἡμᾶς τοῦ θεοῦ χρηστο-
τητα καὶ φιλανθρωπίαν καταμανθάνομεν, ὁ γὰρ
πονηροῖς ὢν ἔτι, γενόμενος ἀγαθὸς τοῖς ἀναγκαῖο-
τοῖς, μεταβαλλομένοις, καὶ διὰ τοῦ εἰπεῖν πρό-
τοι τὰς ἁμαρτίας, δικαιωθεῖσι, κατὰ τὸ εἰρημέ-
νον ὑπὸ τοῦ προφήτου λέγε σὺ πρῶτον τὰς ἁμαρ-
τίας σου ἵνα δικαιωθῇς, ἵνα πρώτην ἔχει τάξιν
τῶν πρὸς θεὸν ἐντάξεων ἡ δοξολογία, διὰ τοῦτο
πρὸ πάσης εὐχῆς καὶ ἐξομολογίας ὁ ἱερεὺς

δοξολογεῖ τὸν Θεόν, τι ἐν τὸ τρόσβυν ἐπιφημίζει τρία
τῷ Θεῷ, καὶ ἐν τὸ ἐνιαῖον, ἐν γὰρ εὐλογητὸν Θε-
ὸν ἢ εὐλογημένη ἡ τοῦ Θεοῦ βασιλεία, ἀλλὰ τοῖς
πρόσωποις διῃρημένον. εὐλογημένη ἡ βασιλεία
φησὶ τοῦ πατρὸς καὶ τοῦ υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου πνεύμα-
τος, ὅτι διὰ τῆς ἐνανθρωπήσεως τοῦ Κυρίου πρώτης
ἐμάνον οἱ ἄνθρωποι, ὡς ἓν τρία προσδοκᾶ ὁ
Θεός, ταύτης δὲ τῆς ἐνανθρωπήσεως τοῦ Κυ-
ρίου μυσταγωγία ἐστὶ τὰ τελούμενα. ὅθεν ἐν τοῖς
προσομοίοις αὐτῶν ἔδει προλαμπεῖν καὶ κηρυτ-
τεσθαι τὴν τριάδα.

Περὶ τῶν ἀστήρων, καὶ διὰ τι πρώτην ἀν-
τὸ μεθ' ἡμῶν τὴν εἰρήνην.

Μετὰ δὲ τὴν δοξολογίαν εἰσάγει τὴν ἀστρῶν
λέγων ἐν εἰρήνῃ τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν, τὸ γὰρ
τι προσευχόμενοι καθ' ὃ δεῖ οὐκ οἴδαμεν. καὶ ἐ-
νὶ μὴ βασταζόμεθα, διδάξει ἡμᾶς, ἃ δεῖ περὶ
τῆς εὐχῆς. καὶ πρῶτον τὸν τρόπον ὅτι ἐν εἰ-
ρήνῃ εὔχεσθαι δεῖ. τί ἐν μετὰ τὴν δοξολογίαν, ἐν-
δυὸ ἀστεῖαι ἐκέλευσεν ἔτε ἐξομολογηθῶμεν τῷ
πρότερον, ἔτε εὐχαριστήσαντας τῷ Θεῷ· ὅτι ἐν
τῷ εἰπεῖν τὴν εἰρήνην, κακεῖνα περιέλαβεν
εἴ τις ἀληθῶς ἐνδέλοι ἐξετάζειν ἔτε ὁ ἀπαρασκό-
μενος τοῖς συμβαίνουσιν ἀντῷ κατὰ τὸν βί-
ον δύναται εἰρήνην ἐν ἑαυτῷ ἔχειν, ἀλλ' ὁ
ἐυγνώμων καὶ ἐν πάντι εὐχαριστῶν κατὰ τὸν
τοῦ μακαρίου Παύλου νόμον, ἔτε ὁ μὴ δυνειδὼς
ἔχων καθαρὸν, δυνειδὸς δὲ καθαρὸν χωρὶς ἐξ-
ομολογήσεως, ἀμήχανον εἶναι. ὥστε ὁ μετὰ εὐ-

φύσης εὐχόμενοι, εὐχαριστοῦσαν καὶ ἐξομολογοῦμεν
νῦν. πρότερον ἔχε τὴν ψυχήν. ἔτι δὲ καὶ ἡ βέτεβοῦ
ἣν κατοῦνται, καὶ εὐχαριστοῦντας καὶ ἐξομολογοῦ
μένοι αὐτὸν παρίσηοι: τι γὰρ κατοῦνται. ἐλεη
θῆναι τοῦτο δὲ κατὰ δίκον ἐστὶν αἴτημα. δεῖ ὅταν
πάσαν ἀπολογίαν περιληφθῶσιν, μηδεμίαν
ἔχωσιν εἰπεῖν δικαιολογίαν, τὸν τὴν ἐφάτον
ἀφιᾶσι τὴν φωνὴν πρὸς τὸν δικαστὴν, οὐκ ἀπὸ
τῶν δικαίων, ἀλλ' ἀπὸ τῆς ἐκείνου φιλανθρωπί
ας, ὧν δεῖται τυχεῖν προσδοκῶντες, τοῦτο δὲ
ἐστι μαρτυρούντων τῶ μὲν δικαίῳ χρηστότη
τα πολλὴν, ἑαυτοῖς δὲ πονηρίαν, ὧν τὸ μὲν ἐξο
μολογέσεως, τὸ δὲ εὐχαριστίας ἐστί. προσφέ
ρεται δὲ ἐξ ἀρχῆς ὁ ἱερεὺς τὸν λαὸν εἰς τὴν
εὐχὴν, καὶ τοι αὐτὸς ὢν ὁ εἰς τὴν εὐχὴν τε
ταμένος. καὶ διὰ τοῦτο τοῦ λαοῦ προσελθε
ῖν ὢν πρεσβευτὴς αὐτῶν καὶ μεσίτης, ἵνα
ἡ αὐτοῦ δέησις ἐνεργουμένη πολὺ ἰσχύει, καθά
περ ὁ ἀπόστολος Ἰάκωβός ἐστιν. ἐνεργεῖται
γὰρ ἡ δεήσεις τοῦ δικαίου, ὅταν κἀκεῖνοι πάντες,
ὑπὲρ ὧν ἡ δέησις τὰ παρ' ἑαυτῶν ἀποφέρωσιν
ἔπαινα: χρηστότητα τρόπων, εὐχὰς, ἐπιείκειαν
καὶ ὅτω ἄλλο τοῦτο χαίρουσα τὸν θεὸν, τὸ δὲ
τὸ αἴτημα τὸ πρῶτον εὐνοῦς. ὑπὲρ τῆς ἄνωθεν
εἰρήνης. καὶ τῆς σωτηρίας τῶν ψυχῶν ἡμῶν. δε
δᾶς πρότερον, ὅτιν ἐστὶν ἐν τοῖς εὐχεσθαι δεῖ, τὸν
διδάσκει, καὶ τι δεῖ πρῶτον αἰτεῖσθαι τὴν
ἄνωθεν εἰρήνην, καὶ τὴν τῶν ψυχῶν σωτηρί
αν. ὅτι γὰρ ὁ χρηστὸς ἐκείνου θεὸν, αἰτεῖσθαι πρέ

την τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ καὶ τὴν δικαιοσύνην αὐτοῦ
τὴν μὲν γὰρ βασιλείαν, ἡ τῶν ψυχῶν σωτηρία, ἡ δὲ
κατάστασις εἰρήνη, τὴν τοῦ θεοῦ δικαιοσύνην σημαίνει, περὶ
ἧς ἔστι παῦλος ἡ εἰρήνη τοῦ θεοῦ ἡ ὑπερέχουσα πάν-
τα νοῦν, ἣν ὁ κύριος ἀφῆκε τοῖς ἰδίοις μαθηταῖς, εἰ-
τὸν πατέρα ἀναβαίνων. εἰρήνην εἰμὶ ἀφίημι
ὑμῖν, εἰρήνην τὴν ἐμὴν δίδωμι ὑμῖν. ὥσπερ γὰρ τὸ
ὄνομα τῆς δικαιοσύνης ἐκεῖ, ἡ τὴν τοῦ ἑβραίου δικαιοσύνη
σημαίνει μόνον, ἀλλ' ἁπλῶς πάντων ἀρετῶν ἐνδέχε-
δηλωτικόν ἐστιν, οὕτω καὶ τὸ τῆς εἰρήνης ἐνταῦθα
καθόλου τι ἐστί. καὶ γὰρ ἔστιν ἀπαθῶν ἀρετῶν
θεμέλιος, καὶ φιλοθεΐας ἀπαθοῦς καρπός. ἡ γὰρ
ἔστιν εἰρήνη τελείαν κτήσασθαι. τὸν ἐν δεῖ ἔ-
χοντα μιᾶς τινὸς ἀρετῆς. ἀλλ' ἀνάγκη τὸν εἰρη-
νεύσειν μέλλοντα διὰ πάσων ἀρετῶν ἀσκεῖσθαι. δεῖ τοί-
νυν ἀσκεῖν ἑαυτὸν πρὸς τὴν εἰρήνην πρῶτον
τὴν ἀνθρώπινον διάνοιαν. εἶτα ἀσκεῖσθαι παρὰ
τοῦ θεοῦ τὴν ἄνωθεν εἰρήνην, καθάπερ καὶ ἡ ἑ-
κάστης ἀρετὴ ἔχει. ἔστι γὰρ σωφροσύνη δι' ἀσκη-
θεῖσα μόνον, καὶ ἔστι σωφροσύνη παρὰ τοῦ θε-
οῦ τῇ ψυχῇ διδομένη, καὶ ἀγάπη, καὶ ἐλπὶς καὶ σο-
φία, καὶ ἕτερα τῶν ἄλλων τὸν αὐτὸν τρόπον. διὰ
τοῦτο καὶ ὁ ἔρωτα περὶ τῆς εἰρήνης ἐκείνης πρῶτον
ἡμῖν διαλέγεται τῆς ἐφ' ἡμῖν, τῆς ὑφ' ἡμῶν κατορθου-
μένης. καὶ μετ' αὐτὴν κελεύει τὰς πρὸ τοῦ θεοῦ
ποιεῖσθαι δεήσεις, εἶτα περὶ τῆς ἐκ θεοῦ διδομέ-
νης, καὶ ταύτης ἕνεκα διηθῆναι τοῦ θεοῦ παραινεῖ
δεηθῶμεν λέγων ὑπὲρ τῆς ἄνωθεν εἰρήνης. εἰ-
ρήνην δὲ λέγει, ἡ τὴν πρὸς ἀλλήλους μόνον

ὅταν οὐδενὶ μνησι κακῶμεν, καὶ τὰ καὶ τὴν
πρὸς ἡμᾶς αὐτῶν, ὅταν ἡ καρδία ἡμῶν μὴ
κατακρινώσκῃ ἡμῶν πολὺ δὲ τὸ ὄφελος τῆς εἰ
ρήνης, μᾶλλον δὲ ἀνάγκη ταύτης τῆς ἀρετῆς
ἡμῖν πάντα χῇ. τὸν γὰρ θορυβούμενον οὐν θε
ῶ ὀυνελθεῖν, παντελῶς ἀδύνατον. πρῶτον μὲν
διὰ αὐτὴν τὴν φύσιν τοῦ θορυβούμενον οὐν θε
ῶ ὀυνελθεῖν. καθάπερ γὰρ ἡ εἰρήνη τὸν πολ
λὸν ἑνὰ δείκνυσιν, οὕτω ὁ θόρυβος τὸν ἑνὰ
πολλὰ ποιεῖ. πῶς ὂν ἐφαρμόσαι δυνήσεται,
τῷ ἑνὶ καὶ ἁπλῷ θεῷ ἐπειδὴ ὅτι οὐδὲ ἑνῶσα
θαι δύνασται καλῶς, οὐδὲ ἀπολαῦσαι τι χρη
σὸν τῆς εὐχῆς, ὁ χωρὶς εἰρήνης εὐχόμενος, εἴ
τε γὰρ ὀργὴ ταράττει τὸν ἄνθρωπον. καὶ μυ
ριάκις τὴν εἰρήνην τῆς ψυχῆς ἐξεβάλεν
οὐδὲ συμμυτείαν εὑρήσει πλήμμελημάτων
ἀπὸ τῆς εὐχῆς, πολλῷ μᾶλλον οὐδὲ ἀλλήν
τινὰ λήψεται χάριν. εἴτε ἁμαρτημάτων ἑ
τέρων ἕνεκα, ὑπὸ τοῦ θυμοῦ κεντεῖται.
καὶ τὴν καρδίαν ἔχει κατηχοῦσαν, καὶ τύ
πτον θορυβεῖται τὸν θόρυβον, τῆς πρὸς τὸν
θεὸν παῤῥησίας ἀπεστέρηται παῤῥησιάς κατὰ
τὸ λόγιον καὶ ὅταν νήφῃ χωρὶς παῤῥη
σιάς εὔχεται, ὅπερ ἐστὶ χωρὶς πίστεως, ὁ δὲ
χωρὶς πίστεως εὐχόμενος μάτην εὔχεται καὶ
εἰς οὐδὲν ὄφελος. διὰ ταῦτα κελευόμεθα
καὶ μετὰ τῆς εἰρήνης τοῦ θεοῦ δεῖσθαι, καὶ

προ πάντων τὴν ἄνωθεν εἰρήνην ἀιτεῖσθαι. με
τὰ δὲ τοῦτο καὶ ὑπὲρ τῶν ἄλλων φιλανθρω
δεήσεις ποιεῖσθαι. τῆς ἐκκλησίας μόνον
καὶ τῆς βασιλείας καὶ τῶν πρόσαιτῶν ἑκα
τέρων ἢ τῶν ἐν κινδύνοις καὶ περιστάσεσι
καὶ συμφοραῖς ὄντων, ἀλλ' ἁπλῶς ἁπάντων
ἀνθρώπων τῆς οἰκουμένης ἀιτάσης, ὑπὲρ τῆς
εἰρήνης γὰρ φησὶ τοῦ συμπάντος κόσμου.
μάλιστα μὲν ὅτι τὸν ἑαυτῶν δεσπότην ἅπα
σι κοινὸν ἀιτάντων ὅτι δεσπότην, καὶ ὅτι
μέλλει πάντων αὐτῶν ὡς δημιουρ
γῶν. δημιουρ
γημάτων, κἀντεῦθεν αὐτῶν κηδεῖται. θεραπεύ
ει αὐτὸν μᾶλλον ἢ οὐτον. ἔπειτα κατὰ τὸν
μακάριον Παῦλον, ἵνα καὶ ἡσύχιοι ἐν τῇ γαλή
νῃ αὐτῶν. ἥρεμον καὶ ἡδύτατον βίον διάγωμεν,
ἐν πάσῃ εὐπραγείᾳ καὶ σεμνότητι, καὶ ἔτι
ὑπὲρ τῶν εἰς ψυχὴν φερόντων μόνον ἀλλ'
καὶ τῶν σωματικῶν ἀναγκαίων εὐχόμενα τῶν
ἀναγκαίων, εὐκρασίας ἀέρων, εὐφορίας τῶν
καρπῶν τῆς γῆς. ἐν εἰδώμεν πάντων αἴτιον
ὄντα καὶ χορηγὸν τὸν θεόν, καὶ πρὸς ἐκεῖνον μό
νον ὁρῶμεν. κἀκεῖ καὶ τὸν ἄρτον αἰτεῖσθαι παρ'
αὐτῷ τὸν καθημερινὸν μετὰ τῶν ἄλλων αὐτὸν
ἐκδιδάσκει ὁ Χριστός.

Τί βούλεται ἡ αἴτησις τοῦ ἐλεήσαι πάντας.

Ζητητέον δὲ κἀκεῖνο τίνος χάριν ὁ μὲν εἰρεὼ

περὶ πολλῶν εὐχεσθαι κελεύει καὶ διαφόρων, δι ὃς
πέρι εἰσῶτες εἰσὶ ἐλεηθῆναι μόνον εὐχόμεθα, καὶ
ταύτην μόνην ἐπὶ πάσι μεγάλῃ πρὸς τὸν Θεὸν, ἀφι-
ᾶδι φωνῇ. πρῶτον μὲν, ὅτι ἡ τοιαύτη φωνὴ καθα-
περ εἴρηται, εὐχαριστίαν, καὶ ἐξομολόγησιν πε-
ρι εἴχει εἶτα τὸ ἔλεον παρ αὐτῶν αἰτεῖν,
τὴν αὐτοῦ βασιλείαν εἰς αἰτεῖν· ἣν τοῦ κύ-
ριος ὁ χριστὸς αὐτὴν τε ἐπηγγείλατο δοῦναι.
καὶ τὰ ἄλλα ὧν χρείαν ἔχομεν πάντα προσθή-
σειν. καὶ διὰ τοῦτο ταύτῃ ἀρκεῖται τῇ δεή-
σει. ὡς πάντα ὁμοῦ δυνάμενος, καὶ πόθεν ἐ-
στὶ τοῦτο μανθάνειν φησίν. ὡς ὁ ἔλεος τοῦ Θεοῦ, τὴν
αὐτοῦ βασιλείαν σημαίνει, ἐξ ὧν ὁ χριστὸς
τὸ αὐλόν τῶν ἐλεημόνων δεικνύμενος. καὶ ἣν
λήψονται παρ αὐτοῦ τῆς χρηστότητος, ἀμοιβὴν,
νῦν μὲν ἐλεηθῆναι αὐτοὺς λέγει νῦν δὲ βα
σιλείας τεύξασθαι. ὡς ταυτὸν ὂν τοῖς τοῦ παρ
αὐτοῦ ἐλεῖν τυγεῖν. καὶ βασιλείαν λαβεῖν,
μακάριοι γὰρ φησὶν ὅτι ἐλεηθήσονται ὅτι αὐτοὶ
ἐλεηθήσονται. εἶτα ἀλλαγῆ καθάπερ ἐξηγούμε-
νος ἑαυτὸν, καὶ τί ἐστι τὸ ἔλεον σημαίνων, φε-
φησὶν ὁ βασιλεὺς τοῖς ἐκ δεξιῶν αὐτοῦ, τοῖς ἐλεημο-
νας λέγων. δεῦτε οἱ εὐλογημένοι τοῦ πατρός μου
κληρονομήσατε τὴν ἡτοιμασμένην ὑμῖν βα
σιλείαν ἀπὸ καταβολῆς κόσμου. καὶ ἀλλεῦ
δὲ. τίνες δὴ ὧν οἱ ἐλεημόνες ἀνθρωποι ποιοῦσι.
τὸ ἔργον τοῦ θείου ἔλεος κατιδεῖν ἐνδεῖξαι, οὐδὲ
ἕτερον εὑρεῖν δυνάμενον, ἢ τὴν βασιλείαν αὐτῆς.

τι ἂν οἱ ἐλεημονες. ἐκεῖνοι φησὶ καὶ οὐδὲν καλοι
μοι φαινῶν. οὐδ' ὅλως. καὶ ἐπιτιθεῖς με, ὅκνον
καὶ ὁ κυριος ὅτι ἐλευ, τοῦτο τῶν ἑαυτοῦ μεταδι
δοι τραπέζης. τις δὲ ἐκείνη. ἵνα ἐσθῆτε φησὶ καὶ
πίνητε ἐπὶ τῆς τραπέζης μου, ἐν τῇ βασιλείᾳ
μου, καὶ ἵνα γνῶ τὴν λαμπρότητα τῆς τραπέζης
ἐκείνης, καὶ ὡς ἔοικεν δοῦλον ἀλλὰ βασιλεῖον,
μάνθανε τὸν διδάσκοντα, ὅτι αὐτὸς ἐστιν ὁ πάντων
δεσπότης. περιζώσεται γὰρ φησὶ καὶ ἀνακλινεῖ
αὐτοὺς, καὶ παρελθὼν διακονήσει αὐτοῖς. ἀλλὰ
καὶ παραβαλεῖ γυμνὸν ὄντα τὸν ἠλεημε
νον, ὅκνον ἔοικεν δώσει βασιλικὴν. οἰκόθεν γὰρ
αὐτὸν ἐνδύσει, καὶ τῶν αὐτῶν δοῦλικὸν δὲ τὸ
δεῖν παρ' αὐτῷ βασιλεῖ με ὄντι ὥσπερ οὐδὲν
παρ' ἡμῖν οἴκοθεν βασιλικὸν ἢ δοῦλοις.
τοῦτο δὲ ἐστι τὸ ἔνδυμα τοῦ γάμου, ὁ τοῦ πε
διακεμένου, ἔνδυν αὐτῷ τῆς βασιλείας ἐστι
νοῦ. ὅτι οὐδὲν ἔχει ὁ βασιλεύων, ὁ μεμψάμε
νος αὐτοῦ, ἐκβαλεῖ τὸν νυμφῶνος. τί ἔτι τὴν
οἰκίαν αὐτοῦ κινοῦμεν τὴν ἑαυτῶ, καὶ ἐξαγῶν
ἀναπαύσει, ξένον γὰρ ἡμῶν καὶ δυνηγάγε
τε με; ἀλλὰ ταύτης τῆς χάριτος ἀμυνόμεθα
ὅκνεῖ δοῦλοι ἀλλὰ υἱοὶ. ὁ γὰρ δοῦλος, φησὶν ὁ
μένει ἐν τῇ οἰκίᾳ εἰς τὸν αἰῶνα, ὁ υἱὸς μέ
νει εἰς τὸν αἰῶνα, εἰ δὲ υἱοὶ καὶ κληρονό
μοι· ὡς τῆς βασιλείας ἀπλῶς μόνον, ἀλλὰ καὶ
αὐτοῦ τοῦ περιεκεμένου τὴν βασιλείαν. κλη
ρονομοι γὰρ φησὶ θεοῦ, συγκληρονομοι δὲ χρ

58. ὅτιν τὸ ἔλεον παρὰ τοῦ θεοῦ αἰτεῖν τὸ τυχεῖν
τῆς παρ' αὐτῶ βοηθείας ἐστὶν αἰτεῖν.

Περὶ τῆς παραδόσεως.

Μετὰ δὲ τὸ εὔχεσθαι περὶ πάντων, ἑαυτοὺς κε-
λεύει τῶ θεῶ παραστήσασθαι, λέγων τῆς παναγίας
δεσποίνης ὑπὲρ ὑπεύλογημένης ἐνδόξου δεσποίνης, ἡ-
μῶν θεοτόκου καὶ ἀεὶ παρθένου Μαρίας. μετὰ
πάντα τῶν ἁγίων μνημονεύσαντες, ἑαυτοὺς καὶ
ἀλλήλους. καὶ πᾶσαν τὴν ζωὴν ἡμῶν, χρεστῶ
τῶ θεῶ παραδώμεθα. ὃ πάντων ἐστὶ τὸ πα-
ραστήσασθαι ἑαυτοὺς τῶ θεῶ, ὃ γὰρ ἀρχεῖ τὸ ἐμ-
πεῖν, ἀλλὰ δεῖ καὶ τὸν θεὸν συνεπόμενον ἔ-
χειν. τοῦτο δὲ παῤῥησίας δεῖται πολλῆς. παῤῥη-
σίαν δὲ, καθαρὸν ποιεῖ συνειδός. ὅταν ἡ καρ-
δία ἡμῶν μὴ καταγινώσκει ἡμῶν. ὅταν τὰ
ἀνῶμεν μεριμνῶμεν, ὅταν ὑπὲρ τοῦ μεριμνᾶν
τὰ ἐκείνου, τῶν ἡμετέρων καταφρονῶμεν, τοῦτο
γὰρ αὐτοί τε ἀληθῶς ἀφιερώμεθα τῆς μερίμνης
τῆς ὑπὲρ ἡμῶν αὐτῶν, καὶ τῶ θεῶ ἑαυτὴν
παραστήσαμεν ἀσφαλῶς. πιστεύοντες βεβαίως,
ὅτι δέξεται τὴν παρακαταθήκην ὑμῶν καὶ
φυλάξει. ἐπεὶ τοίνυν τοσαύτης δεῖται τὸ πρᾶ-
γμα φιλοσοφίας τε καὶ σοφίας. διὰ τοῦτο νῦν
μὲν τὴν παραγγελίαν τοῦ θεοῦ μετέρχα, καὶ τῶν
τῶν ἁγίων ἅπαντα κύκλῳ τὸν ἐπικεφαλαίαν κα-
λεσάντες, ὅτιν ποιούμεθα τὴν παράδοσιν, τοῦτο
γὰρ βούλεται τὸ μνημονεύσαι, τὸ καλεῖσθαι τὸ δε-
ηθῆναι. νῦν δὲ τὴν ἑνότητα τῆς πίστεως, καὶ
τὴν κοινωνίαν τοῦ ἁγίου πνεύματος αἰτηθά-

μενοι προτερον. Ειτα εαυτοις και αλληλοις, και
πασαν την ζωην ημων παρατιθεμεθα τω Θεω.
τι δε εστιν η της πιστεως ενοτης ανηφανοι διψυ-
χον ακαταστατον εν πασαις ταις οδοις αυτου. δι-
ψυχον λεγων τον αμφιβαλον τον εδαμως βε-
βαιον, ο γαρ τοιουτος εφ' εκατερα κλινων, εδ'
ετερωθι βαινει βεβαιως. τουτο δε ενκυτι-
ον δηλουται, δια της ενωσεως, το πραγμα το βε-
βαιον τοεσω. ο μεν πιστευων βεβαιος εν τη ε-
νωσει περι του πραγματος. ει το ειναι, ει το
μη ειναι. ο δε αμφιβολος προς αμφοτερων και
απο της προσηγοριας γινεται δηλον. τουτο μεν
η της πιστεως ενοτης. το ακινητον. το παντης
αμφιβολιας ελευθεραν η δε του αγιου πνευ-
ματος κοινωνια, οτι τω Κυριω δια παντος
το μεθεκτικον του φρονειν. το μεταξυ Θεου και
ημων καθελοντος, επει τοις τεως διεστωσι
και μηδεν εχουσας κοινον, συνεται και κοι-
νωνειν εδει, λοιπον, η του αγιου πνευματος εις
τον αποστολον επιδημια τουτο ποιει. εν του-
τον γαρ το αγιον βικτιβρα, και παντα η των
θειων χαριτων πηγη, τοις ανθρωποις ανεω-
γε, και κατα τον μακαριον Πετρον θειας
μετοχοι γενωμεθα κοινωνοι φυσεως. δει τοινυν και
πιστεως βεβαιας. και της παρα του πνευμα-
τος βοηθειας, τον μελλοντα καλως εαυτον πα-
ρασχειν τω Θεω. και εν εαυτοις εκαστος μονον
αλλα και αλληλοις παρατιθεμεθα. δει γαρ

ς τοῦ ἑαυτοῦ ζητεῖν μόνον ἀλλὰ καὶ τὰ τῶν ἀλλων
διὰ τὸν τῆς ἀγάπης νόμον.

Περὶ τῶν λεγομένων ἀντιφωνάων καὶ τῶν ἐν
αὐτοῖς ὑμνῳδῶν.

Εἰ δέ τινες ἀπιστοῦσι ὁ διάκονος ἐξηγεῖται
καὶ ὁ ἱερεὺς λαὸς εὐχεται, ὁ ἱερεὺς ἐνδόξως εὐχῆ πασῶν
ται ἡσυχῇ. καὶ καθ' ἑαυτόν, ὑπὲρ τῶν πεφορεσμέ
νων καὶ τοῦ ἁγίου ὄρους, πολλοὶ γενήσεται ἀπιστοῦν
τὰ ἐλεῆ παρὰ τοῦ θεοῦ, καὶ τοῦ συμφέροντος, καὶ πρὸς
τινὲς τὴν αἰτίαν δι ἣν αὐτὸς τε ταῦτα αἰτεῖ
ται, καὶ ὁ θεὸς ἀν παρέχοι τὰ αἰνιγματικὰ
δικαίως ὡς τὸ ἀξιοῦν ἕνεκα τοῦ αἰτεῖσθαι, ἐχ
ὅτι δίκαιος λαβεῖν ἡμεῖς. ἀλλ' ὅτι δοι πρέπει
πᾶσα δόξα τιμὴ καὶ προσκύνησις. διὰ τὴν
δῆν δόξαν ταῦτα δέομαι ὡς φησί. τὸ γὰρ ὅτιο
φιλανθρωπεῖσθαι πρὸς τοῦ ἀναξίους ἡμᾶς, ὑ
πὲρ τῆς δῆς γίνεται δόξης. τοῦτο δὲ τὸ δόξαν εἶναι
πρέπει δοι κατ' ἐκεῖνο τὸ τοῦ μακαρίου Δαβίδ:
μὴ ἡμῖν κύριε, μὴ ἡμῖν ἀλλὰ τῷ ὀνόματί σου δὸς δό
ξαν. διὰ τοῦτο τὴν εὐχὴν τελεῖσθαι, τὴν ἀπολο
γίαν ταύτην, ὅτι καὶ ἀκροτελεύτιον ἐστὶ καὶ δόξο
λογία ἐστὶν ὑπὲρ ἡμῶν ἐπάντων ἀναφερόμενος. ἵ
να τοῦ ἑνὸς κοινωνοὶ ἅπαντες λάβοι· καὶ ὑπὸ
πάσης τῆς ἐκκλησίας ὁ θεὸς ὑμνῆται. καὶ τοίνυν
ἀκούοντες κοινῶς δοῦ αὐτῷ τοῦ ὑμνου. εἰσιν
τοι γὰρ ἐκείνου καὶ δοξολογήσαντες, ὅτι πεποίηκε
τὸ ἀμὴν ἐπιλέγεσθαι, καὶ τοῦτο τὸ ῥῆμα βοήσαντες
ἀπαντῶνται πάσας τὰς ἐκείνου φωνάς, εἶτα τῶν ἱερέων ψαλμῳ
διῶν ἀπαρχεται μὲν ὁ ἱερεύς, πληθύει δὲ τὸ πᾶν ἐν περιεστῶτες

τὰ θεοπνευστα τῶν ἱερῶν προφητῶν ἄδοντες ῥήμα-
τα. ἀρχὴν τὸ ἐξομολογεῖσθαι τῷ κυρίῳ καὶ ψαλ-
λειν τῷ ὀνόματι αὐτοῦ ὑψιστε. ἀρχὴ πρέπον ἐνδοῦ-
ναι τὸ ῥῆμα, ὅτι περὶ αὐτοῦ λέγει τοῦ ὑψιστου, ὅτι ἀγα-
νοῦ ὁ δεῖ πάντων εἰδεῖναι πρὸ πάντων ὑμνῶν. ἐξο-
μολογεῖσθαι λέγων τὸ εὐχαριστεῖν, τὸ ὑμνεῖν, τοῦτ
δὲ καὶ τῶν ἑξῆς ὑμνῳδούντων ὁ διάκονος ἐν εὐ=
χῇ προτρέπεται τοὺς πιστοὺς, ὅια καὶ πρόσε=
χον αἰτεῖσθαι κελεύων. ἐν δὲ τῷ ψαλμῳδοῦ=
σ ἐτελεῖτο καὶ οἱ πιστοὶ ἠγχοντο, ὁ ἱερεὺς ἔνδον
εὐχὴν ποιούμενος πρὸς τὸν θεὸν κανόνας τε,
περὶ τοῦ πληρώματος τῆς ἐκκλησίας, καὶ ἅδι=
ων ὑπὲρ τῶν κοσμικῶν τὸν ἅγιον ἀντοῦ οἶκον
καὶ λαμπρὸν πανταχόθεν ἀποδεικνύναι ἐπι=
θυμούντων, ἵνα καὶ αὐτοὶ παρ' αὐτοῦ δοξαζοῦν=
τες τὴν προσευχὴν ἐπικαιροτάτην. ὅτι σοῦ
τὸ κράτος καὶ σοῦ ἐστιν ἡ βασιλεία. πικρὰ τὰς
βασιλεῦσι φυσῶν ἡ δόξα καὶ τὸ δυνήσεσθαι λαμ=
πρὸν ποιεῖν ὅτ' ἂν βούλωνται, οὐ δὲ βασι=
λεῦσι ἀνώτερος. καὶ σοῦ τὸ κράτος καὶ σοῦ ἐστιν
ἡ βασιλεία. καὶ ταύτην τὴν αἰτιολογίαν
ὡς δοξολογίαν ᾔδον βοήσας ἐν τοῖς ἅπαν=
τῶν ὑπὸ τῶν πιστῶν καὶ κοινωνοῦν λαβὼν
τοῦ πατρὸς θεοῦ ἔμμονος κανάστεον καὶ πρόσε=
χον, ἀνθ' ὧν τῶν ψαλμῳδιῶν ἀρχεται, καὶ οἱ
πιστοὶ συμπληροῦσιν. εἶτα αἰτοῦντα παρὰ τοῦ
θεοῦ τὰς αἰτήσεις. ὧν ὁ διάκονος ἐξηρεῖται, καὶ
τὰ πρότερον ἐφρμένα ὁ δὲ ἱερεὺς πάλιν ἐν=
χεται πολυβαμένος ὑπὲρ τῶν δυνεχομένων ἀντῷ

πιστῶν. ἵνα ὦν ἕκαστος ἀδεῶς κατῆται τῆς, κα-
τὰ τὸ αὐτὸ συμφέρον παρὰ τοῦ Θεοῦ, καὶ ἐπιδω-
νῆν ἀκώλυτον ἐν τῷ μέλλοντι προστιθεὶς κατὰ τὴν
τῆς αὐτοῦ ἀγαθότητα καὶ φιλανθρωπίας ἡν
καὶ ἀκρατέλευτον ὁδὸν εἰς ἐπηκόον ἅπα-
σιν, ἐστὶν τρίτης ἀπαρχεται ψαλμῳδίας, ἡ
ἀδομένης τὸ εὐαγγέλιον εἰσάγεται, δορυφορη-
μένον ὑπὸ λαμπάδων καὶ θυμιαμάτων πάντων
πεμπόντων, ὅθεν τῆς βήματος τοῦ διακόνου
αὐτὸ κομιζόντος. ἡ ἐκκλησία παρῶν τύπος τοῦ
ἱερέως. ὁ δὲ ἱερεύς, ἐν ᾧ εἰς τὸ θυσιαστήριον
εἰσιέναι μέλει, τὰς πρὸ τῶν θυρῶν ἐκ μακρῶν
διαστήματος, ἀν ἡ ψαλμῳδία ἐκπληρωθῇ,
ἕξεται τῷ θείῳ ἀγίῳ ἀγγέλῳ ἐκκεκλεισμένῳ
εἰς τὸ θυσιαστήριον εἰσιόντι, καὶ ἐκκεφαγε-
θαι τῆς ἱερωσύνας, καὶ κοινωνῆσαι τῆς προ-
αυτοῦ δοξολογίας αὐτῷ. καὶ προσεύχηθεν αἰ-
τίαν ὅτι καὶ παρὰ ἀνθρώπων καὶ παρὰ ἀγ-
γέλων πρέπει αὐτὸν δοξάζεσθαι καὶ προσκυ-
νεῖσθαι. τοῦτο γὰρ βούλεται ἡ πᾶσα δοξολογία
καὶ προσκύνησις, ἡ παρὰ πάντων τῶν δοξά-
ζειν θεὸν εἰδότων καὶ προσκυνούντων. καὶ τού-
τοις εὐξάμενος τὸ θυσιαστήριον εἰσέρχεται, κ-
τιθεὶς ἐπὶ τῆς ἁγίας τραπέζης τὸ εὐαγγέλιον
ἀνάγκαιον ἀκοῦσαι κατὰ μέρος ἐπελθόντων τῶν
ψαλμῶν τὰ ῥήματα, ἐκεῖνο πρότερον εἰπόν-
τας, ὅτι τὸ εὐαγγέλιον τῆς τοῦ Χριστοῦ δημιουρ-
γεῖται μόνον διὰ τῆς θυσίας αὐτῆς.

σημαδιᾶ τῆς ἐφθορίας ἐν κεφαλαίῳ.
σημαίνεται δὲ καὶ διὰ τῶν πρὸ τῆς νυδίας, καὶ
τῶν μετὰ τὴν νυδίαν τελουμένων καὶ λεγο-
μένων, ἡ μὲν γὰρ νυδία, τὸν νοῦν τοῦ ἀνθρ-
ώπου καταγέλασι καὶ τὴν ἀπάτην καὶ τὴν ἀ-
νάληψιν. ὅτι τὰ τίμια δῶρα. εἰς αὐτὸ τὸ κυ-
ριακὸν μεταβάλλει δῶρα τὸ ἀπατᾶν. τὸ ἐω
ραφὸν ἀντλοῦν. τὰ δὲ πρὸ τῆς νυδίας τὰ προ
τοῦ πάντα τὴν παρουσίαν. τὴν ἀνάδειξιν τῆς
τελείας φανέρωσιν. τὰ δὲ μετὰ τὴν νυδίαν
τὴν ἐπαγγελίαν τοῦ πατρὸς ἐν αὐτοῖς εἰς
τὴν τοῦ πνεύματος εἰς τοὺς ἀποστόλους κάθο
δον, τὴν τῶν ἐντῶν δι' ἐκείνου εἰς τὸν θεὸν
ἐπιστροφὴν καὶ τὴν κοινωνίαν. καὶ ἐστὶν ἡ
πᾶσα βιοτικὴ καὶ ἀστερ τι δῶρα ἐν ἑ ἑ
σορτῆς, ἀπ' ἀρχῆς ἄχρι τέλους τὴν διηφά-
νειαν, καὶ ὁλοκληρίαν φυλάττων. ὥστε ἕ
καστον τῶν τελουμένων ἢ λεγομένων, δεί
ξαν τινὰ διὰ τελείαν τῇ ὁλότητι παρέχειν.
οἵτινες δὲ μὲν ψαλμοὶ ὠδαὶ ἐν προοιμίοις
τῆς μυσταγωγίας ἀδόμενοι, τὸν πρότον καιρὸν τῆς τοῦ χριστοῦ οἰκονομίας δηλοῦνται
τῷ δὲ μετὰ τοῦτον, ἱερῶν γραφῶν ἀναγνω
σις, καὶ τὰ κάλα, τοῦ ἐφεξῆς. καὶ μὴ ἀλ
λὴ τὸ εἰρῆται εἶναι ἡ αἰτία τῶν γραφῶν,
καὶ τῶν ψαλμῳδιῶν. προκαθάρσια τι
νὰ πρὸς τὰ μυστήρια καὶ παραδέχεται. ἀλλ'
ἀδεῖν κυρίῳ λύειν καὶ τοῦτο καὶ κεῖνο δῆ :: κω
νωνία. καὶ τὰ αὐτὰ καὶ τοῦ πιστοῦ δυνάσειν

καὶ τὴν δικαιοσύνην σημαίνει. καθάπερ γὰρ τὰ
ἱμάτια. πληροῦσι μὲν τὴν χρείαν τῆς ἐνδύ=
σεως. καὶ καλύπτουσι τὸ σῶμα. τῷ δὲ τοιά=
δε εἶναι. ἢ τοιάδε, καὶ ἔτι τῇδε σημαί=
νουσι. καὶ βίον καὶ ἀξίωμα τῶν περικειμέ=
νων, ἅτινα καὶ ἔτι τούτων ἔχει. ὅτι μὴν γὰρ
ὅλως θεῖαι γραφαί. καὶ θεόπνευστα ῥήματα
τὰ ἀδόμενα καὶ ἀκουστοῦμενα τοὺς ἀνυμ=
νοῦντας καὶ ἄδοντας ἀγιάζει. ὅτι δὲ τοι
αὐτὰ ἐξελέχθησαν. καὶ ὅτων ἕνεκα ἐκλέχθησαν, καὶ
τὴν ἀλλὴν δύναμιν ἔχουσι. καὶ φρουροῦσι πρὸς
θημαυγίαν. τῆς τοῦ χριστοῦ παρουσίας καὶ
πολιτείας. ἔστι γὰρ μόνον τὰ ἀδόμενα καὶ λε=
γόμενα, ἀλλὰ καὶ τὰ τελούμενα τοῦτον ἔχα=
τὸν τρόπον. καὶ γίνεται μὲν ἕκαστον τῆς χρεί=
ας ἕνεκα τῆς ἐνεργουμένης. σημαίνει δὲ καὶ
τι τῶν χριστοῦ ἔργων, ἢ πράξεων ἢ παθῶν, ὃ
ὃν ἕνεκα εἰς τὸ εὐαγγελικὸν ἐβαμμὴ τοῦ
εὐαγγελίου. ἢ εἰσαγωγὴ τῶν τιμίων δώρων. γί=
νονται μὲν γὰρ κατὰ χρείαν ἑκάτερον. ἢ
μὲν ἵνα τὸ εὐαγγέλιον ἀναγνωσθῇ. ἢδε ἵνα
ἡ νυστὰ τελεσθῇ. σημαίνουσι δὲ ἀμφότερα
τὴν τοῦ κυρίου ἀνάδειξιν καὶ φανέρωσιν.
ἢ μὲν ἀρχομένου φανερῶσθαι τὴν ἀμωμὸν
ἔτι καὶ ἀτελῆ. ἢδὲ τὴν τελειοτάτην καὶ τε=
λεντάταν. εἰσὶ δὲ καὶ τῶν ἐν τῇ μυσαγω=
γίᾳ τελουμένων. ἕνα χρείαν μὲν οὐδεμίαν
πληροῦντα. σημαίνουσι δὲ ἔνιαχα μόνον τε=

λύσιν. ὡς ἡ λόγχη, καὶ ἡ τοῦ ἄρτου κατάτησις,
καὶ ἡ ἐν αὐτῷ γραφὴ τοῦ σταυροῦ καὶ τὸ τρίλειν
ταῦτα, ἢ εἰς τὰ ἅγια ἐμβολὴ τοῦ θερμοῦ ὕδατος,
καὶ ἐν τοῖς ἄλλοις δὲ μυστηρίοις πολλὰ τοιαῦ-
τα εὑρεῖν ἔστιν. ὥσπερ ἐν τῷ βαπτίζεσθαι τοὺς
λούεσθαι μελλοντας ὑπολύεσθαι δεῖ καὶ ἀ-
ποδύεσθαι, καὶ εἰς τὰς δυνάμεις ἐλέπειν τὰς
τοῦ χεῖρας δὲ ἀποτείνειν καὶ ἐμφυσᾶν, ταῦ-
τα γὰρ καὶ τοιαῦτα ἕτερα χρεῖαν μὲν, οὐδὲ
μιᾶν εἰς τὸ μυστήριον εἰσάγουσι, διδάσκου-
σι δὲ τὸν τελούμενον τὸ μέγεθος καὶ τὴν ἐξ-
ουσίαν, ἣν πρὸς τὸν πονηρὸν ἔχει ἀνθρωπος καὶ
ὅπως αὐτὸν ἐκτρεπέσθαι δεῖ τὸν μεγάλον τα
χρεῖαν ἀληθινὸν εἶναι· τούτων δὲ τῶν
χάριν, θεωρῶμεν τὴν ἱερουργίαν ἀπαθῶς
κατὰ μέρος, καθ' ὅσον τῆς τοῦ δωτέρου οἰκο-
νομίας εἰκόνα φέρει, καὶ πρῶτον τὰς
ψαλμῳδίας.

Ἐξήγησις τοῦ ἁγίου ἀντιφώνου.

Ἡ μὲν οὖν πρώτη προσφωνεῖ ἐστιν εἰς δοξολο-
γίαν ἀρχομένοις πρέπουσα, ἀγαθὸν φησὶ τὸ
ἐξομολογεῖσθαι τῷ Κυρίῳ, ὁ ὕμνος πρὸς τὸν
θεὸν καὶ πατέρα καὶ περὶ τοῦ μονογενοῦς,
ἀγαθὸν τὸ ἐξομολογεῖσθαι τῷ Κυρίῳ καὶ
ψάλλειν τῷ ὀνόματί σου ὕψιστε, ὕψιστον
τὸν πατέρα λέγων, κύριον τὸν μονογενῆ,
ἀγαθὸν τὸν υἱὸν ὑμνεῖν καὶ σε τὸν πατέρα

καὶ τι βούλεται τάυτα πρὸς τὰς ἑξῆς τοῦ λόγου προ-
σωμιάζεται. μέλει γὰρ κοινὸν ἅπασι πολεῖσθαι
τὸν ὑμνον. τίνα τρόπον τὰς τοῦ ἐνὸς βοηθείας,
δι' ὧν καὶ ὁ πατὴρ ἐδοξάσθη. τις γὰρ ἡ ἀφορ-
μὴ τῆς ὑμνῳδίας, ἡ τοῦ υἱοῦ κένωσις καὶ πτω-
χεία τὰ δι' ἡμᾶς πόνοις ἔργα καὶ πάθη, τάυτα
γὰρ ἔλεος καλεῖ καὶ ἀλήθειαν, ἔλεος μὲν, ὅτι
πάντων ἀνιλιωτατα διακειμένων. καὶ ἐχ-
θρῶν ὄντας καὶ πολεμίους ἀυτῷ διὰ πολλὴν
χρηστότητα καὶ φιλανθρωπίαν ἐφείσθε
καὶ ἐφ' ὑπερβολὴ μόνον τῆς συμφορᾶς ἡμῶν,
ἀλλὰ καὶ ἀυτῶν ἐκοινωνήθε τῶν κακῶν.
φθορᾶς καὶ θανάτου, καὶ ὅδε ἀνεσήθε μο-
νον ἐκείνου τὸ χαλεπὸν πτώματος ἀλλὰ
βασιλείας καὶ τῶν μεγίστων ἠξιώθεν ἀγα-
θῶν. διὰ τοῦτο καὶ πάντες, ὅτε, φησὶν ἡ χρη-
στότης καὶ ἡ φιλανθρωπία ἐπεφάνη τοῦ σω-
τῆρος ἡμῶν θεοῦ ὡς ἐν νυκτὶ πρόσωπον φαν-
ερωθείσης, οὐδὲ τις ἐξ-ἐ καὶ ὁ κύριος, ὅτι ἠ-
γάπηθεν ὁ θεὸς τὸν κόσμον. τὴν ὑπερβολὴν
τῆς ἀγάπης ἐμφαίνων τῷ ῥήματι τούτῳ. ἔλεο
μὲν τοίνυν ἐνταῦθα τὴν οἰκονομίαν καλεῖ, ἀ-
λήθειαν δὲ, ὅτι καθάπερ θεὶαι καὶ τύποι, πρὸς
αὐτὴν τὰ παλαιὰ πάντα ἐσώζων. διὰ τοῦτο
περὶ αὐτῆς ὁ προφήτης λέγει ὧμοσε κύριος
τῷ Δαβὶδ ἀλήθειαν τίνα γὰρ τὰ ὀμωμοσ-
μένα. ἡ τοῦ κυρίου διὰ βάρους ἐπιδημία καὶ
πολιτεία. ἐκ καρποῦ τῆς κοιλίας σου θήσομαι
ἐπὶ τὸν θρόνον σου. αὐτὸν δηλῶν τὸν σωτῆρα καὶ
πόνον δηλον. ὁ Γαβριὴλ ἐδίδαξεν ἐν οἷς τὸν

ἀποδόντος τοῦ τῆς παρθένου μνήσου· καὶ τὸν τεί-
νοντα ἡμῖν ἔσται διδάσκων, δίδωσι αὐτῷ φη-
σὶ Κύριος ὁ Θεὸς τὸν θρόνον Δαβὶδ τοῦ πατρὸς
αὐτοῦ· καὶ βασιλεύσει ἐπὶ τὸν οἶκον τοῦ Ἰακὼβ εἰς
τοὺς αἰῶνας· καὶ τῆς βασιλείας αὐτοῦ οὐκ ἔσται τέ-
λος· ἀλλὰ αὕτη ἡ ἀληθινὴ καὶ κρίσις ἐστὶ καὶ
δικαιοσύνη· τίνα λόγον· ὅτι ὁ Σωτὴρ ἐν αὐτῇ
ἁμαρτίαν ἐκβάλων· καὶ τὸν διάβολον ἀποκτεί-
νας, ἡν ὑπερβολῇ ἰσχύος, οὐδὲ τὸν τάχα δρασά-
μενον τοῦτο ἐπόησεν, ἀλλὰ καὶ κρίσιν καὶ δικαι-
οσύνην κατὰ τὸ εἰρημένον, δικαιοσύνη καὶ κρί-
μα, ἑτοιμασία τοῦ θρόνου σου· καθάπερ ἡμεῖς
ἐν τοῖς δικαστηρίοις τὸν ἀντιδίκου ἀφαιρεῖν
τῇ ψήφῳ τῶν δικαστῶν· διὰ τοῦτο φησὶ νῦν
κρίσεις ἔτι τοῦ κόσμου τούτου ὁ ἄρχων τούτου
ἐκβληθήσεται ἔξω· ταῦτα εἰδὼς ὁ μακάριος
Δυονύσιος τὴν τῶν θεολογιῶν ἀναθήματος ἀ-
πειροτάτην φιλανθρωπίαν, φησὶ τῶν ἀποστο-
λικῶν πληθύος, τῶν δαιμόνων δηλονότι, τὸ καθ'
ἡμῶν καταλυθῆναι κράτος τοῦ κατὰ δύναμιν
ἐπεισχυθῆναι· κατὰ δὲ τὸ μυστικὸν ἡμεῖν
παραδοθὲν λόγον, ἐν κρίσει καὶ δικαιοσύνῃ
ἔστι τοίνυν τὸ νενομισμένον τοῦ μόνον ἔλεος καὶ
ἀλήθεια, ἀλλὰ καὶ δικαιοσύνη ἐστὶ καὶ κρί-
σις· διὰ τοῦτο ἐπόησεν ὁ Ψαλμῳδὸς ὅτι ἐνδίκως κρί-
νει ὁ Θεὸς ἡμῶν καὶ οὐκ ἔστιν ἀδικία ἐν αὐτῷ
ἀναδεῖξαι τὸ ἀπαγορεύειν φησὶ τὸ πρᾶξαι τὸ ἔλεος
καὶ τὴν ἀλήθειαν οὐ κατὰ νύκτα· ἡμέρας
καὶ νυκτὸς δεῖ φησὶ τὸν Θεὸν ὑμνεῖν· τοῦτο γὰρ
ἐστὶ τὸ πρᾶξαι καὶ κατὰ νύκτα· ὅπερ ἀκόλουθος
φησὶν ἐν παντὶ καιρῷ· καὶ ταῦτα μὴ πρᾶξαι.

τι σημαίνουσιν ἐν ταῖς ἀρχαῖς τῆς ἐνεργείας ἀδόμε-
να τὰ προφητικά.

Ἡ δὲ δευτέρα ψαλμῳδία ἀντὶ ἀνυμνεῖ τὴν
βασιλείαν, καὶ τὴν εὐπρεπείαν καὶ τὴν δόξα-
μεν τοῦ υἱοῦ τοῦ θεοῦ, τὴν ἀπὸ τῆς κενώσεως
καὶ πτωχείας ἀντῶ περιγινομένην. ἀλλὰ τις
ἐν τούτοις χρεία τῶν προφητικῶν τούτων ῥη-
μάτων, καὶ τι σημαίνουσι τοῦ τοῦ δευτέρου ψαλ-
μοῦ. τὰς ἀρχὰς τῆς αὐτοῦ παρουσίας, ὅτε
παρεγένετο μὲν ἔτι δὲ ἐφαίνετο τοῖς πολλοῖς
ὅτι ἐν τῷ κόσμῳ ἦν, καὶ ὁ κόσμος αὐτὸν
οὐκ ἐγνώκει. τὸν πρὸ τοῦ Ἰωάννου καιρὸν πρὸν
ἀφθῆναι τὸν λύχνον. τότε γὰρ χρεία ἦν ἀντῶ
ἔτι τῶν προφητικῶν λόγων. μετὰ δὲ ταῦτα
αὐτὸς ἐφάνη ὁ προφητευόμενος. καὶ οὐκέτι ἔτι
ἀντῶ τῶν προφητῶν χρεία, ἀλλὰ παρόντα
αὐτὸν ὁ Ἰωάννης ἐδείκνυ. καὶ πρὸ τοῦ Ἰω-
άννου αὐτὸς ὁ Πατήρ. διὰ τοῦτο πάντες οἱ
Προφῆται ὡς ἰωάννου φωνὴ προεφέτευσαν.
τοῦτον δὴ τὸν καιρὸν τὸν πρὸ τοῦ Ἰωάννου ση-
μαίνουσι τὰ προφητικὰ ἀδόμενα. ὅτε καὶ τὰ
τίμια δῶρα, οἱ ὧν ὁ Χριστὸς σημαίνεται,
ἔτι εἰς μέσον ἄγεται. ἀλλ' ἰδία αὐτοῖς κεῖται
συγκεκαλυμμένα. καὶ ταῦτα μὲν ἔτω.

Ἐξήγησις τοῦ δευτέρου ἀντιφώνου.

Θεωρήσεν δὲ τοῦ ψαλμοῦ τὰ ῥήματα. ὁ
κύριος ἐβασίλευσεν εὐπρέπειαν ἐνεδύσα-
το. τὴν ἐπιγνωσθεῖσαν ἣν ἐπεγνωσαν αὐτὸν
οἱ ἄνθρωποι καὶ ὑπεταγῆσαν βασιλεῖαν
ἐκάλεσεν. ὅτι καὶ εὐπρεπὴς καὶ ὡραῖος
καὶ δυνατὸς αὐτὸν ἐγνωσαν ἐὼς ἐδεμνάσαι

τουτο εστιν εκεινο το της σωτηρος, εδοθη μοι πασα
εξουσια εν ουρανω και επι γης. ὅτι μετὰ τῶν
ἐν οὐρανῷ καὶ οἱ ἐν τῇ γῇ τὸν δεσπότην ἐπε-
γνῶσαν τὸν ἀληθινὸν ἐπεὶ καὶ τὰ ἐξῆς εἴ τις
ἐπιλέγοι, τὰ αὐτὰ πάντα ἐνεργεῖ. καὶ τοῦτον
τῆς βασιλείας ἐξηγούμενος τὸν τρόπον καὶ τῆς
ἐξουσίας, ὁ μὲν προφήτης, καὶ γὰρ ἐσφρώνδε τὴν
οἰκουμένην ἡνίκα δὲ βασιλευθήσεται σφρωμα τὴν
πίστιν λέγων. ἐσφρδε τῇ πλάνῃ κλονουμένοις,
ἑαυτῶν δυνεφόδε. τοιοῦτος γὰρ ὁ πλανώμε-
νος, ὑδαμοῦ δύναται σῆναι. ὁ δὲ κύριος, πορευ-
θέντες, φησὶ μαθητεύσατε πάντα τὰ ἔθνη
βαπτίζοντες αὐτοὺς εἰς τὸ ὄνομα τοῦ πα-
τρὸς καὶ τοῦ υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος,
ὅ περ ἐστὶν ἡ διδασκαλία τῆς πίστεως. ἀλλ' ἐν
ἀρχῇ τοῦτο πρὸς τὴν βασιλείαν ἡ πίστις ὑπό-
ταξιν ἂν τελείως τὰ ἔθνη τοῦ προστάτου τοῦ-
τον. διὰ τοῦτο καὶ τὴν φυλακὴν τῶν ἐντολῶν
προσθήκαι δεῖται, ὁ μὲν προφήτης, τὰς μαρτυ-
ρίας θεοῦ φησὶν ἐπισωθῆναι βροῦχα. ὁ δὲ κύριος
τῶν περὶ τοῦ βαπτίσματος λόγων, τῶν ἐντο-
λῶν τὸν λόγον προστίθησι λέγων, διδάσκοντες
αὐτοὺς τηρεῖν πάντα ὅσα ἐνετειλάμην ὑμῖν.
ἄπερ γὰρ ὁ σωτὴρ ἐντολάς, ὁ προφήτης μαρτυ-
ρίας καλεῖ. καὶ τοῦτο πανταχοῦ τῆς γραφῆς
ἐνρήσεις. μαρτυρία τοῦ τοῦ θεοῦ νομοθε-
λεσθῆς μετὰ ταῦτα, τῷ οἴκῳ ἐστρέψει ἀγάθμα
κύριε, ἀγάθμα λέγων τὰς δυνάμεις τὰ δῶρα τὰ
ὅσα λατρείαν τὴν ὀφειλομένην θεῷ. ἀπρεπεῖαν
τῷ οἴκῳ τοῦ θεοῦ φοβέσον ὁ εἰκονοῦν ἐκεῖνον

ἐνοῦ

ὄντα τοῦτον τὸν οἶκον. οὐδὲ τοῦ θεοῦ ἔρημον ἀλλ' ἀν
τὸν ἐν ἑαυτῷ ἔχοντα τὸν οἰκοδεσπότην, εἰ γὰρ καὶ
ἦν τοῦ θεοῦ, οὐκ ἂν ἔπρεπεν αὐτῷ τὰ τῷ θείῳ προ=
κοντα κόσμῳ. τοῦτο καὶ ὁ κύριος τοῖς ἐφημέροις
προδέδωκεν. ἐπαγγειλάμενος ἑδραῖα μετὰ τὴν
ἐκκλησίας λύσιν. τὴν δὲ ἐκκλησίαν οἶκον θεοῦ
ζῶντος ὁ παῦλος καλεῖ. φησὶ γὰρ ἵνα γνῶς
πῶς δεῖ ἐν οἴκῳ θεοῦ ἀναστρέφεσθαι. ἥτις ἐ=
στὶν ἐκκλησία θεοῦ ζῶντος. ἐδοῦ ἐγὼ μεθ' ὑμῶν
εἰμι. καὶ ὅπερ ἐκεῖνος εἰς μακροτάτην ἡμέραν
ἔλεγεν ὁ κύριος πάσας τὰς ἡμέρας φησὶν, ὡς τὴν
συντελείας τοῦ αἰῶνος. καὶ αὕτη μὲν ἡ καλ
λιστοία, ἥτις ἀκριβὴς προφητεία ἐστί. τῶν δι
ὰ τοῦ σαρκὸς καὶ τοῦ θανάτου τῷ σωτῆρι κατ=
ορθωμάτων.

ἐξήγησις τοῦ τρίτου ἀντιφώνου

ἡ δὲ ἐξῆς ἀπαίτησις τις εἶναι δοκεῖ. εἰ ἤδη
τοῦ κύριος παραγινομένου καὶ φαινομένου. διὰ
τοῦτο γοῦν τῇ εἰσόδῳ τοῦ εὐαγγελίου καὶ ἀναδείξει
τάττεται καὶ ἄδεται, διὰ ὃ ὁ χρυσὸς βρυάζε=
ται. ὅτι δὲ τὴν τοῦ χριστοῦ ἐπιφάνειαν ὁ
προφήτης πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν τῆς ψυχῆς ἐ=
χων, τοῦτον πρὸς τὴν ψαλμῳδίαν, δεῖ κινεῖ=
σθαι μὲν ἀπὸ τῆς ἐπὶ κοινῷ χαρᾶς καὶ ἐν=
φροσύνης. ἣν ἀνοῦν τε φαίνεται σημεῖον καὶ
τοὺς ἄλλους ἀπάντας εἰς κοινωνίαν καλεῖ. δεῦ=
τε συγκαλεσώμεθα τῷ κυρίῳ. ὃ γὰρ ἦν γαῖ=
ρειν ἀνθρώποις, μὴ τοῦ κυρίου ἐπιδημήσαντος
ὅτι τὴν χαρὰν ἡμῖν, ὁ χριστὸς ἐκκαίρου μόνος.

καὶ εἴ τις δὲ πρὸν ἐκεῖνον ἐλθεῖν εἰς τὴν γῆν ἐ=
γάρος, τὰ ἐκείνης μνηνεῖς ἐχάρεν, ἔστερο ὁ ἀμ=
φοῖν ἡ ἀλλάβατο φόβον. ἔτι ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῇ
ἐμῇ. καὶ ἴδε καὶ ἐχάρη. καὶ ἀντὸν ὁ Δαβὶδ
ἀποδόξιος τὴν ἀμαλλάβιν τοῦ βωτεροῦ ὅς. ἦν
γὰρ ἀμαλλάβιν ἔχεν ἐν τῷ χρεῷ πρὸν ἁμαρτη=
θαι ταύτην δι' ὧν ἡμαρτεν ἀποβαλὼν, ἀποκρεθὲν
ἐκέτευε τὸν Θεὸν, ὥσπερ φῶς εἶ ἐλεγε δεῦτε καὶ
φωτεινῶμεν φωτὶ ὅτι ἐμήνυε καρδίαν φωτὶ
ἐπιτίον δεῦτε ἀμαλλεκβῶμεν τῷ κυρίῳ, δεῦ=
κνυθιν ἀντὸν φανῆναι τὸν κομίζοντα τὴν χα=
ρὰν. ἔπειτα καὶ βωτερα τὸν κύριον τοῦτον κα=
λεῖ. βωτερα δὲ. καὶ βωτεριάν. καὶ βωτήριον
τὸν χρεῖον ἡ γραφὴ καλεῖ. ὅτι τῶν Θεομικῶν
ὑποτάβεων, μόνος ὁ υἱὸς ἀντεργὸς ἐγένετο τῆς
βωτεριάς ἡμῶν καὶ δι' ἑαυτοῦ τὸ πᾶν ἐργάβα=
το. καθάπερ ἔστι πάνλοι, δι' ἑαυτοῦ καθαρβ=
μὸν ποιησάμενος τῶν ἁμαρτιῶν ἡμῶν. ὁ καὶ αὐ=
τὸν ἐδηλώβε τῷ παραβείγματι τοῦ καλοῦ ποιμ=
ένος. ὃς οὐκ ἔπεμψε τοὺς ἀπιήβοντας τὸ προβατον
τὸ ἀπολωλὸς, ἀλλ' ἀντὸς ἐβέβηφε καὶ ἔνρε καὶ
ἀνείλετο καὶ ἐπὶ τῶν ὤμων ἐκόμιβε. διὰ τοῦ=
το καὶ τὴν προβηγορίαν ἐδέξατο τὴν τοῦ βο=
νομένην, λέγοντα ἐγὼ εἰμι. προβρόκοιμεν τὸ προ=
βωτον ἀντοῦ ἐκζομολογῆβε. προβωτον τὴν
ἀνιφάνειαν ἀντοῦ λέγεν μὴ ἀνακμείνωμεν ὁ ἐ=
κοι γνόμενοι ἰδεῖν ἀντὸν. ἀνταντήβωμεν ἐν
ἐξομολογήβει, δοξολογίας δηλονότι. καὶ ἐν ψαλ=
μοῖς ἀλαλάξωμεν ἀντῷ. θεωροεπεβαν ἀνα=

δῶμεν ἀντῶ τὴν τιμὴν ἐ μὲν ἐν δούλῃ μορφῇ φα-
νῆναι κατεδέξατο· ἡμᾶς δὲ τὸν δεσπότην μὴ
ἀγνοήσωμεν. μὴ προσκόψωμεν τῇ σαρκὶ. μὴ
παρεκκλίνωμεν ἐπὶ τὸ ταπεινὰ περὶ τοῦ ὑψη-
λοῦ φρονοῦν, διὰ τὸ φαινόμενον. ὅτι θεὸς μέγας
κύριος καὶ βασιλεὺς μέγας ἐπὶ πᾶσαν τὴν
γῆν. ὁ ἐν ταύτῃ καλυπτόμενος τῇ σαρκὶ. καὶ
τὰ ἑξῆς δὲ θεοπρεπῆ προσεύνησι πάντα. καὶ
τοιαῦτα μὲν τὰ προφητικά. καὶ ἔτι κατὰ
καιρὸν ἀδόντα.

Περὶ τῆς ἀναδείξεως τοῦ εὐαγγελίου καὶ
τῆς τριβολῆς τοῦ νου.

Τέτων δὲ ἀνέντων ὁ ἱερεὺς ἐν μέσῳ τῶν θυ-
σιαστηρίου ἑστώτων, ὑψοῦ τὸ εὐαγγέλιον ἄρας
καὶ ἀναδείξας, τὴν ἀνάδειξιν τοῦ Κυρίου δη-
λοῦντων, ὅτι ἤρξατο φανεροῦν τοῖς πολλοῖς. διὰ
γὰρ τοῦ εὐαγγελίου ὁ χριστὸς δηλοῦται. ὥσπερ τὰ
προφητικὰ βιβλία προφῆται λέγονται, κατὰ
τὸ εἰρημένον ὑπὸ τοῦ Ἀβραὰμ, πρὸς τὸν πλου-
σιον, ἔχουσι Μωσεῖ καὶ τοῖς προφήταις. τὰ βιβλία
λέγοντος. ἐπεὶ δὲ τοῦ προφητευομένου ἀνάδει-
ξιν, καὶ δι' ἑαυτοῦ φανεροῦντος τοῖς ῥη-
θεῖσι τῶν προφητῶν, εἰδὼς ἀξιοῦ προσέχειν διὰ
τοῦτο τοῦ εὐαγγελίου κατεδικαιωμένου, τὰ μὲν
προφητικὰ πάνονται. ἄδομεν δὲ ἔτι τῇ κα-
νῇ ἐξ διαθήκῃ. ἢ γὰρ τῆς παρθένου τοῦ κυ-
ρίου μητέρα, ἢ ἄλλον τῶν ἁγίων ἐγκωμιάζομε-
νον, ἢ αὐτὸν τὸν κρείττονα ὑμνοῦμεν, ὑπὲρ ὧν
εἰς ἡμᾶς ἐπεδημήσεν. ἢ ἐπιδημίας ἕνεκεν, ἢ

ἐποίουν· ἐφ' οἷς ἑκάστοτε ἡ ἐκκλησία παρεμυθεῖτο
ἔπειτα καὶ αὐτοὺς ὡς τριάδος τοῦ Θεοῦ ἀνάμνησιν
μὲν οὖν αὐτοῦ ἡμᾶς ἐνταῦθα ἐδίδαξεν ἡ ἐπιφάνεια
τοῦ σωτῆρος· ὁ δὲ ὕμνος οὗτος εἴληπται μὲν ἀπὸ τῶν
ἀγγέλων, εἴληπται δὲ ἀπὸ τῆς βίβλου τῶν ἁγί-
ων τοῦ προφήτου Δαυὶδ. συνῆκται δὲ ἀπὸ τῆς
τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησίας, καὶ ἀντῳδῇ τῇ τριάδι· τὸ
μὲν γὰρ ἅγιος τοῖς βοωμένοις τῶν ἀγγέλων,
τὸ δὲ Θεὸς καὶ ἰσχυρὸς καὶ ἀθάνατος τοῦ μα-
καρίου Δαυίδ. ἐν οἷς φησὶν ἐδιψήσεν ἡ ψυχή
μου, πρὸς τὸν Θεὸν τὸν ἰσχυρὸν τὸν ζῶντα· τὸ
δεξάσθαι δὲ καὶ συνεῖναι ταῦτα ἐκείνοις καὶ
προσδεῖναι τῇ ἀγάπῃ· λέγω δὲ τὸ ἐλέησον
ἡμᾶς τῆς ἐκκλησίας· τῶν τριάδα τὸν ἕνα Θε-
ὸν καὶ ἀιδίων καὶ ἀγρύπνων· ἵνα δεί-
χθῇ τοῦτο μὲν ἡ πρὸς τὴν καινὴν διαθήκην τῆς
παλαιᾶς συμφωνία· τοῦτο δὲ τὸ ἀγγέλων καὶ
ἀνθρώπων μίαν ἐκκλησίαν γενέσθαι καὶ χορὸν
ἕνα· διὰ τὴν τοῦ Χριστοῦ ἐπιφάνειαν τὸν ὑπερ-
φανῶς καὶ ἐνεργεῖν· διὰ τοῦτο μετὰ τὸ ἀναδεί-
χθῆναι καὶ ἐνδιδόναι τὸ εὐαγγέλιον, τὸν
ὕμνον ἄδουσιν τοῦτον μόνον οἱ βοῶντες· ὡς ὁ
ἐπιδημεῖσθαι οὗτος, μετὰ τῶν ἀγγέλων ἡμᾶς ἐ-
πηδεν εἰς ἐκεῖνον ἕταῖρε τὸν χορόν· καὶ ταῦτα
μὲν οὕτως.

Περὶ τῆς κατὰ τὸν ὕμνον εὐχῆς καὶ περὶ
τῶν ἐπιφωνημάτων τῶν ἱερέων.

Ὁ δὲ ἱερεὺς πρὸ μὲν τῆς ὑμνῳδίας ταύτης ἱ-
κετεύει τὸν Θεὸν δέξασθαι τὸν ὕμνον καὶ
χάριν ἀντιδοῦναι τοῖς ὑμνηταῖς· καὶ τίνα χά-

ρν τῷ ὑμνῳ κατάλληλον. ἀγιάσαι ἀντῶν τὰς
ψυχὰς καὶ τὰ σώματα. συγγνώμην παρακρου=
νον τῶν ἡμαρτημένων, ἅς τε ἐν ὁποιῳδήπο=
τε τρεῦσιν ἀνεῦ πάσας τὰς ἡμέρας. καὶ τὴν αἰ=
τίαν προσεύδηλον. ὅτι ἄγιος εἶ. καὶ ἁγίοις ἐπ=
αναπάυει. τοῦ γὰρ κλήρου ἁγιος, τὸ χαίρειν τοῖς
ἁγίοις καὶ ἁγιάζειν. καὶ τοῦτο ἐκβοήσας καὶ
δοξολογίαν προσφὰς τῆς ὑμνήσεως τοῦ τρι=
αγίου. πρὸς τὸν ἱερὸν λαόν, ἐπεύφημα τοῦτο
ποιεῖται. καὶ ἀντῇ τῇ δοξολογίᾳ τὸ ἄμην.
κατὰ τὸ ἐπωνυμοῦν ἐπειπόντες, τοῦ ὑμνου ἀπ=
ἀρχονται μετὰ δὲ τὸν ὑμνον ὁ ἱερεὺς κε=
λεύει πάντας μὴ φανύμενοι ἐφάπτεσθαι καὶ ἀ=
μελῶν. ἀλλὰ τοῖς τελουμένοις καὶ ἀφωμε=
νοις προσεύχειν τὸν νοῦν. τὸ γὰρ προσφάτως
τοῦτο δύνασθαι. ἔστα τὴν εἰρηνὴν εὐχεται
πᾶσι καὶ σοφίαν ἀναμιμνήσκει, μεθ' ἧς
ἔδει τοῖς μυστηρίοις προσέρχειν. τις δὲ ἡ σοφί=
α. οἱ προσήκοντες τῇ τελετῇ λογισμοί. μεθ'
ὧν ὁρᾶν δεῖ. καὶ ἀκούειν τὰ τελούμενα καὶ
λεγόμενα. οἱ πίστεως μετέχοντες. οἱ μηδὲν ἀν=
θρώπινον ἔχοντες. τοῦτο γὰρ ἡ τῶν γραφῶν σοφία.
καὶ τοῦτο δύναται τὸ σοφὸν πολλὴν
τὴν ἐφεύρεσιν ἐμβεβωμένον τοῖς πιστοῖς πα=
ρὰ τοῦ ἱερέως. ἀναμφιβόλων τῶν λογισμῶν τῶ=
τον. ἔστω γὰρ ἀλλήλοις ἀναμιμνήσκοντες, ὁ=
λοκλήρων ἔννοιαν ἐν ὀφθαλμοῖς πολλάκις ἐν
ταῖς ψυχαῖς τῶν ἀκουόντων ἀνάφερόντες
τις δὲ ἀνάγκη τῆς ἀναμνήσεως. πολλὴ τῆς λή=
θης ἡ τυραννὶς, καὶ ἐδεῖν τῶν ἀνθρωπίνων

παθῶν ἕτω δυνεχῶς καὶ ῥαδίως ἐκτρέπει τὸν
ἄνθρωπον ὡς τοῦτο τὸ πάθος. ἐπεὶ δὲ μετὰ τῶν προς-
κόντων λογισμῶν ἀναγκαῖον ἐστὶν καὶ μέτ-
ρον τῆς τελετῆς. καὶ τῶν ἱερῶν ἀντῆς ἀκριβῆ
καὶ δεκμάτων. ἔτι μεγάλην μὴ μάτην μετ-
ρεῖν ἀν τῶν καὶ τὸν χρόνον τρέφειν ἐνεκῆ-
τῆ. τὸ δὲ ἐν ῥᾴδιον, διὰ τοῦτο χρεία μὲν ἀνθ'
παρ' ἡμῶν ἀντῶν ἐφορμορεῖται καὶ γνῶσιν. χρεία
δὲ τῆς ἔξωθεν ἐπιβοηθείας ἐνεκ δυνεκ ὑπὸ τῆς
λήθης δυλωμένον τὸν ἡμέτερον νοῦν καὶ πε-
ρεσλκόμενον εἰς ματαίας μέρεμνας ἀνακλαμ-
βάνειν δυνάμενα πάλιν. τοῦτο καὶ τὸ ἀδύνα-
βόλεται τὸ ἀδόμενον. μεταξὺ τῶν τιμαίων δω-
ρῶν εἰς τὸ ὑδρατῆριον κομιζόμενον. πάλαι
βιωτικὴ γὰρ φηδὶ ἀποδωμένα μέρεμνον καὶ
τοιαῦτα μὲν τοῦτο δύναται τὸ ῥῆμα. ἔστι δὲ
καὶ τὸ ὀρθοῦ, ἐπιφώνημα παρακέλευσιν ἔχον· τίς
δὲ ἡ παρακέλευσις, εὐαγῶν εἶναι ἡμᾶς εἶναι βού-
λεται τῷ θεῷ καὶ τοῖς μυστηρίοις ἐντυγχά-
νοντας. καὶ μὴ ῥαθυμῶν. ἀλλὰ μετὰ σπου-
δῆς καὶ πάθους ἀεῖσι, τὴν τοιαύτην ὁμιλί-
αν ποιεῖσθαι ἔστε ὁρᾶν, εἴτε λέγειν εἴτε ἀ-
κούειν τι δεῖται τῶν ἱερῶν, καὶ σημεῖον τοῦ-
το πρῶτον δείκνυται τῆς σπουδῆς ταύτης, καὶ
τῆς εὐλαβείας, τὴν ὀρθωσιν τοῦ σώματος· τὸ
μὴ καθήμενοι, ἀλλ' ἑστῶτας τοῦτο ποιεῖν τοι-
οῦτον γὰρ τὸ σχῆμα τῶν ἱκετευόντων, τοιοῦτον
τὸ σχῆμα τῶν δούλων οἱ πρὸς τὸν ἄνακτα τῶν
δεσποτῶν, ἑστῶτα τὸν νοῦν ἔχουσιν· ἔνα πρὸς

τὴν δικαιοσύνην ἑτοίμων, ἐπειδὰν τὸ κελευσθὲν ἐκ-
πλήρωσιν ἐνδυὶ δράσωσιν. ἡμεῖς δὲ καὶ ἐκεῖνοι
τῷ Θεῷ περὶ τῶν μεγίστων, καὶ ὁ ὅλος δεῖλαιος
πανταδαπὴν. καὶ τῶν μὲν ῥημάτων τοῦτων
ἔστω ὁ λόγος.

Περὶ τῆς ἀναγνώσεως τῶν γραφῶν καὶ τῆς
ἀκροάσεως αὐτῶν καὶ τῆς ὑπομονῆς.

Μετὰ δὲ τὸν τριβάριον ὕμνον ἀποσολικὸν
ἀναγνωσθήσεται βιβλίον. εἶτα τὸ εὐαγγέλιον
ἀντὶ. πρότερον ὑμνῶ τῷ Θεῷ παρὰ τῆς ἐκκλη-
σίας ἀδήτος. διατί δὲ πρὸ τῶν ἀναγνωσμά-
τῶν ἱερῶν γραφῶν, τὸν Θεὸν ὑμνοῦμεν. ὅτι ἐπι-
πόνου τοῦτο δεῖ ποιεῖν οἷς ἡμᾶς ἐκεῖνον ἐκά-
στοτε δωρούμενος διατελεῖ. μάλιστα δὲ ἐπι-
τείνει μεγάλῃ τινὶ ἀγαθῇ. ἔστιν γὰρ τῶν
θείων γραφῶν ἀκροάσις. ἀλλ' ἐπὶ μὲν τῇ ἀ-
ποσόλῳ μετὰ ἐκεσίας ὁ ὕμνος. προβάλλεται
γὰρ τὸ ἐλεῆσον. ἐπὶ δὲ τοῦ εὐαγγελίου καὶ
παρὰν ἱκετείας ποιούμεθα τὴν ὑμνῳδίαν. ἵνα
μαθώμεν, ὡς ὁ χριστὸς διὰ τοῦ εὐαγγελίου δη-
μαίνεται. ὅν τοῖς εὐγενέσιν ἄπαν τὸ ἐγκώμιον
ἐν χερσί. καὶ γὰρ ὁ νυμφίος ἔνεστι καὶ ἐκ χρείας
ἱκετεύειν αὐτὸν περὶ ἁδεῖν. πάντα ἐρωτᾶν.
ὥσπερ ἁδὲ νυμφεύειν τὸν ὑπὸ τοῦ νυμφῶνος ἐι-
κὸν ἐφ' ὁδὸν μετ' αὐτῶν ἐστὶν ὁ νυμφίος. ἀλλ'
τοῦτο μόνον, δέχεσθαι αὐτὸν καὶ ὑμνεῖν. ἐπεὶ κ'
ὁ τῶν θείων ὕμνος. ὅτον αὐτὸν οἱ προφῆται
διδάσκουσι διὰ τοῦ αὐτοῦ λόγου τοῦ αὐτὸ μό-
νον ὕμνος ἐστὶν, ἱκεσίας ἀπαθῆς ἀπηλλαγμένος.
ἀλλὰ τί βούλεται ἐνταῦθα ἡ ἀναγνώσις τῶν

ἱερῶν γραφῶν. ἐστὶν τὴν χρεῖαν βούλεται μαθεῖν ἡμᾶς·
παραδεικνύναι γὰρ ἡμᾶς καὶ προκαλεῖται
βούλεται πρὸς τοῦ μεγάλου τῶν μυστηρίων ἀγαθοῦ.
εἰ δὲ τὴν σημασίαν ἐπεῖς, τὴν φανερώσιν τοῦ
κυρίου δηλοῦσιν. ἣν ἐφανέρωτο κατὰ μικρὸν μετὰ
τὴν ἀνάδειξιν. πρῶτον μὲν γὰρ τὸ εὐαγγέλιον
ἀναδείκνυται συνιστῶν τὴν ἐπιφάνειαν τοῦ κυρίου σημαῖνον. καθ' ἣν διωτιῶν τὰ
ἀντῶν ὁ πατὴρ ἀνέδειξεν ὅτε ἤδη ἕκαστος
βούλομενος, τῆς τοῦ κυρίου εἰδῶν τὸ φωνῆς. ταῦ- :ιγ
τα δὲ τῆς φανερώσεως ἐστὶ σημαντικὰ τῆς τε
τελειοτέρας καθ' ἣν δημοσίᾳ πάσιν ὤφθη, καὶ :ιδ
ἑαυτοὺς ἐδιδάσκειν· ὡς μόνον ἐξ ὧν ἔλεγεν ἀντοῦ.
ἀλλὰ καὶ ὧν τοῦ ἀποστόλου ἐδιδάσκε. λέγειν
πέμπων αὐτοὺς εἰς τὰ πρόβατα τὰ ἀπολω-
λότα οἴκου Ἰσραήλ. διὰ τοῦτο ἀναγινώσκεται
μὲν γράμματα ἀποστολικά. ἀναγινώσκεται δὲ
αὐτὸ τὸ εὐαγγέλιον. τί δὴ μὴ πρῶτον τὸ εὐ-
αγγέλιον. ὅτι τελειοτέρας ἐστὶ φανερώσεως σή-
μειον. τὰ δὲ ἀντοῦ τοῦ κυρίου. ἢ τὰ δὲ ἀντῶν
ἀποστόλων λεγόμενα. ἐπεὶ δὲ ἐξ ἀνθρώπων ἐ-
φάνη τοῖς ἀνθρώποις ὁ κύριος, ἡλίκος ἦν τῆς
ζωῆς. καὶ διότι τὴν ἀγαθότητα. τοῦτο γὰρ τῆς
δευτέρας αὐτοῦ παρουσίας, καθ' ὃν τρόπον
ἔστιν, ἀπὸ τοῦ ἀφανεστέρου ἐπὶ τὸ φανερώτερον
προκόπτει, τοῦτο χάριν τὴν ἀνάδειξιν αὐτοῦ κατὰ
μικρὸν μενουσῆν διαιρεῖται βούλομενος, τὰ ἀ-
ποστολικὰ πρὸ τῶν εὐαγγελίων ἀναγινώσκειν ἐκεῖνο.
διὰ τοῦτο γὰρ καὶ τὰ τῆς τελείας ἀναδείξεως
αὐτοῦ σημαντικὰ τελεντάτα φυλάττεσθαι, ὧν

ἐν τοῖς ἑξῆς ἔσται δῆλον.

Περὶ τῶν μετὰ τὸ εὐαγγέλιον ἀκουσθέντων.

Μετὰ δὴ τὸ εὐαγγέλιον ἀναγνωσθῆναι, εὐθὺς ἀφεθεὶς μὲν κελεύει τὸ πλῆθος ὁ διάκονος. ἐνίστασθαι δὲ αὐτοῖς ὁ ἱερεὺς, ἐνδον καθ' ἑαυτοὺς ἡδυνθῆναι τὰς ψυχὰς ἐκείνας, ὑπὲρ τοῦ θεοῦ προσευχήσασθαι. εἶτα τὸν θεὸν δοξολογήσας μεγάλῃ φωνῇ. κοινωνεῖ καὶ ἀναγνώστης τῆς δοξολογίας λαμβάνει. τίς δὲ ἡ παρὰ πάντων εὐχὴ, μαθεῖν ἡ μετὰ τὸ εὐαγγέλιον προσπεσεῖν, ἢ ὑπὲρ τῶν πιστεύειν τὸ εὐαγγέλιον. τῶν μιμηθεῖσιν τῆς φιλανθρωπίας τοῦ θεοῦ τοῦ διὰ τοῦ εὐαγγελίου δημιουργοῦντος λόγου θεοῦ. καὶ τίνες εἰσὶν. οἱ προσάται τῆς ἐκκλησίας. οἱ λοιπῶν λαῶν ποιμένες. οἱ τὴν πολιτείαν ἐκτέτοντες τοῦ ἁγίου εὐδοκιμεῖσθαι τῆς ἐπαγγελίας τὰ ἐκεῖ ἱεράμενα, καὶ τηρεῖσθαι καλῶς καὶ διδάσκεσθαι. καὶ τὸ ὑστέρημα τοῦ Χριστοῦ, κατὰ τὸν ἀπόστολον ἀναπληρεῖσθαι. μετ' ἐκείνων τὴν ἀντοῦ ποιμαίνοντες. ἔτι δὲ καὶ κτίσαι ἐκείνων ποιμαίνοντες. ἔτι δὲ καὶ κτίσαι ἐρεῶν ὅσιον. καὶ ἐπιμελεῖται. καὶ ἀρετῆς ὁ διδάσκαλος. καὶ εἰ τινες ὁ πιστεῖν τῶν κοινῶν τῆς ἐκκλησίας. καὶ τοῖς ὑφοῖς λύσει εἰς ἐνδιάβασιν ἐκείνην τάττεσθαι τὸν χορεῖν, καὶ τῶν κοινῶν εἰ δὲ ἄξιοι τυγχάνειν εὐχῶν. μείζων δὲ ἐπὶ τὴν ἀνδίαν ἡδὴ χωρεῖν, ἢ παρεῖναι τὸν ἀμωμεῖν ἢ ἀγίους, ὃν κατηχούμενοι ἔτι καλοῦσιν. ὅτι μέχρις ἀκροῦ. καὶ ὅσον διδαχαὶ δύναται μόνον τὸν χρόνον ἀνθρώπου ὑπεδέχοντο τοῦτον ἐκβάλλει τοῦ χοροῦ τῶν πιστῶν, ἐνιστῆ ὑπὲρ αὐτῶν ἀναγνῶν πρότερον, ἢ δὲ εὐχὴ τελειοῦται καὶ ἀνοῖν τοῦ βαπτίσματος ἀξιωθέντας καὶ

τὰ κακῶν. ἡ δὲ αἰτία τῆς εὐχῆς ἡ τοῦ θεοῦ δόξα. ἵνα
καὶ αὐτοῦ φηοὶν οὗν ὑμῶν δοξάζωσι τὸ πάντιμον
καὶ μεγαλοπρεπῆ ὄνομα σου. ἣν καὶ ὡς δοξολογε=
ῶν ἀναφωνῶς, καὶ κοινωνοῦς λαμπρῶν τῶν δοξολογι=
κῶν τὸ πλῆθος, τῶν πιστῶν, ἀλλὰ εὐχῆς εὐχεται
ἐν ᾗ πρῶτον μὲν εὐχαριστεῖ τῷ θεῷ ὅτι ὅλως
ἠξίωσεν ἐνώπιον αὐτοῦ στῆναι. καὶ χεῖρας αἴρειν
πρὸς αὐτὸν, ὑπὲρ ἑαυτοῦ καὶ τῶν ἄλλων. ἔπει=
τα ἐκετεύει ἀξιωθῆναι τοῦτο ποιεῖν ἀεὶ, με=
τὰ καθαροῦ συνειδότος ἡ δὲ αἰτία τῆς εὐχῆς τοι=
αύτης, ἡ τοῦ θεοῦ δόξα. ὅτι δοξ πρέπει φηοὶ, πάσα
δόξα, καὶ σέβας κατὰ ἐπιστοῦ μετὰ τοῦ πλήθους
δοξολογοῦσι, πάλιν ἐφ' ἑαυτοῦ εὐχεται, ὑπὲρ ἑ=
αυτοῦ καὶ τοῦ πλήθους, ὥστε αὐτὸν ἀμαρτάνει=
ν μὲν παραιτῆσαι τῆς ἀγίας τραπέζης. καθα=
ρὸν πολυμίσῳ βαρκὸν καὶ πνεῦμα. τοῦ δὲ
συνεχομένου πυξοῦ, τῶν μυστηρίων μεταφῆ=
ναι ἀξιωθῆναι. χωρὶς εὐχῆς καὶ καταχρίσεως,
καὶ πρὸς τοῦς, τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν
ἀξιωθῆναι. καὶ πρὸς τοῦτοις εὐχῆς πάλιν ἡ τοῦ
θεοῦ δόξα. εἰς ἣν ὁ παῦλος ἐκέλευσε, λέγων πάν=
τα εἰς δόξαν θεοῦ ποιεῖτε. τοῦτο ὑμῖν ἔστω φηοὶ
βροτοῖς πάντα ἀγαθά. τὸν θεὸν δοξάζεσθαι, οὐ μόνο=
ν δὲ τέλος ποιοῦνται τῶν πόνων τὴν φορὰν τῶν κόπ=
των. ἐφ' οἷς ἀφίστανται ποιεῖν, καὶ ἐλπίδος τὸ χέρ=
δος. καὶ ἄλλος ἄλλο τι. ὑμεῖς δὲ ἐν ἅπασιν οὖν
ποιεῖτε τὴν δόξαν τοῦ θεοῦ ζητεῖτε. δοῦλοι γὰρ ἐσ=
μὲν. τοῦτον ὀφείλοντες τῷ δεσπότῃ τὴν διακο=
νίαν. ἀνθ' ὧν ὑπὲρ αὐτῆς καὶ κτισθέντες ὑπὸ
αὐτοῦ τὴν ἀρχὴν, καὶ ὕστερον ἀγορασθέντες. διὰ
τοῦτο τὴν ἐκκλησίαν εὑρήσεις τῆς δόξης τοῦ θε=

ς φροντίζεσθαι πάντας ς. καὶ τοῦτ' αὐτοῦ καταβοῶσαν
τὸ ῥῆμα, καὶ τοῦτον διὰ παντὸς ὑμνοῦσαν, καὶ πάν-
τα ποιοῦσαν· τὰς εὐχὰς τὰς δεήσεις τὰς μνήσεις, τοῦ
παρακλήσεις, πᾶν εἶδος. καὶ ταῦτα μὲν ὅτων.

Περὶ τῆς εἰς τὸ θυσιαστήριον εἰσαγωγῆς τῶν
ἁγίων δώρων.

Ὁδὲ Ἰερεὺς βοᾷ τὸν Θεὸν δοξολογήσας ἐφ' ἑκάστῃ τῶν
τὰ δῶρα. καὶ ἀγκλίνας ἐπὶ τῆς κεφαλῆς μα-
λακὸν μέτωπον ἐκείσε. καὶ ὅτων αὐτὰ κομίσων ἐπὶ
τὸ θυσιαστήριον ἄγει, περιάγων ἐπιτρόπῳ, ἐν τῷ
ναῷ διὰ τῆς πλήθους φάλῃ καὶ βάδην. καὶ αὐτοὶ ἀ-
δάει, καὶ προσπίπτοντες αὐτῷ σὺν αἰδοῖ πάσῃ
καὶ εὐλαβείᾳ, δεόμενοι μνήμης παρ' αὐτοῦ τοῦ
κυρίου ἐν τῇ τῶν δώρων προσαγωγῇ, καὶ αὐτὸ μνη-
σθῆναι ποιήσαντος ὑπὸ λαμπάδος καὶ θυμιάμα-
τος. καὶ ὅτων ἔχων. τὸ θυσιαστήριον εὐωδιάζεται
ταῦτα δὲ γίνεται μὲν κατὰ χρεὶ ἐδεσμάτων
χθῆναι. καὶ τῷ θυσιαστηρίῳ ἀποτεθῆναι τοῦ-
τον μεγάλου τὰ δῶρα. καὶ τοῦτο θεωρεῖν, ὡς ἔξ-
εστι καὶ κοσμεῖν. ὅτω γὰρ ἐιδῆνοντο τὰ δῶρα
τοῦ θεοῦ. ἐπεὶ καὶ οἱ βασιλεῖς δῶρα προσάγειν
τῷ θεῷ δεῖσθαι αὐτοῦ, οὐκ ἄλλοις τὸ πρᾶγμα
ἐπιτρέποντες, ἀλλ' αὐτοὶ δι' ἑαυτῶν κομίζοντες
εἰδῆνον αὐτὰ ἐξεφανερῶσιν. δύνασται δὲ τοῦ-
τα, καὶ θηναβίαν ἔχει τῆς ἐρήμης τοῦ κρείσ-
σονος ἀναδείξεως, καὶ ἡν μάλισα τὴν βασιλείαν
τῶν ἐβραίων ἀνῆψεν ἡνίκα καὶ ὅδον ἐξε-
λάσθη, τὴν ἀπὸ τῆς πατρίδος ἐπὶ τὴν ἐλπί-
ν ἐν ᾗ δύναται εἰδεῖ ὅτε καὶ ἀκήμενος εἰδῆσι τὴν
πόλιν, καὶ ὑπὸ πολλῶν πολεμούμενος καὶ
ὑμνούμενος, δεῖ δὲ καὶ προσπίπτειν τῇ κιβωτῷ

τῷ ἱερεῖ. καὶ δεῖξαι ἐν τοῖς ἐγγράφοις ἐκεῖ-
νοις δυνατὴ ὅτι οὐκ ἔστιν ἄλλος τρόπος εὐσεβείας ὁ
τῶν μεγάλων δυνάμενος. καὶ βεβαιοῦν παρεχόμε-
νος ἡμῖν τὰς ἐλπίδας, ὥσπερ ὁ διὰ τῆς φρικω-
δοῦς ταύτης θυσίας. ἢ τὰς ἀσεβείας ~~[illegible]~~
καὶ τὰς ἀνομίας καθαιρεῖ
δωρεὰν, εἰδὲ τινὲς τῶν προσπιπτόντων. εἰδὶ οὐ
τιμεῖται τῶν δώρων τῷ ἱερεῖ ὡς σῶμα Χρ258 καὶ
αἷμα, τὰ κομιζόμενα δῶρα προσάγουσι καὶ ὁ-
μολογοῦμεν, ἀπὸ τῆς εἰσόδου τῶν προηγιασμένων
δώρων ἢ πατηνεῦσαν· ἀγνοοῦντες τὴν διαφορὰν
τῆς ἱερουργίας ταύτης καὶ ἐκείνης. οὐ γὰρ
ἐν ταύτῃ τῇ εἰσόδῳ, ἄνυτα ἔχει τὰ δῶρα. καὶ ὅ-
πω τετελειωμένα. ἐκείνῃ δὲ τέλεια καὶ ἡγιασ-
μένα. καὶ σῶμα καὶ αἷμα Χρ258. καὶ ταῦτα
μὲν οὕτως.

Περὶ τῶν, μετὰ τὴν εἰσαγωγὴν τῶν δώρων, ἐν
χῶν καὶ παρεγγελῶν πρὸς τὸ πλῆθος τὸ
ἱερέων.

Ὁ δὲ ἱερεὺς τὰ μὲν δῶρα τίθησι τῇ τραπέζῃ,
ἀντὶ δὲ ὧν ἤδη πρὸς τῇ τελετῇ γενομένων, καὶ
μέλλων τῇ φρικτῇ ἐπιτελεῖν θυσίᾳ, ἔτι ἐκεῖ-
νοις ἐνεργοῦσι. καὶ διὰ τῶν ἐνεργῶν καθαίρει,
καὶ πρὸς τὴν ἱερουργίαν παρασκευάζει. καὶ
οὐ ἑαυτὸν μόνον. ἀλλὰ καὶ τὸ περιεστὸς πλῆθος
καταρτίζει, καὶ διατίθησι πρὸς τὴν χάριν ἐν
ᾗ καὶ τῇ πρὸς ἀλλήλους ἀγάπῃ, καὶ τῇ ὁμολο-
γίᾳ τῆς πίστεως ἐν τούτοις δὲ τὸ πᾶν τῆς ἑτοι-
μασίας ἐστί. καθ' ἣν ὁ κύριος ἐκέλευσε λέγων·
γίνεσθε ἕτοιμοι, ἐν τούτῳ γὰρ ἡ πίστις καὶ τὰ ἔργα
ἡ μὲν πίστις διὰ τῆς ὁμολογίας φαινομένη, τὰ
δὲ ἔργα διὰ τῆς ἀγάπης. ἡ γὰρ τέλος ἐστὶν ἔργ258

παντὸς ἀγαθοῦ. καὶ ἀρετῆς παθῆν κεφάλαιον. ἀλλὰ
ταῦτα μὲν μετ' ὀλίγον. πρὸ δὲ τούτων τοὺς πιστοὺς
πιστεύειν ἐυχεσθαι κελεύει, ὑπὲρ ὧν εὐ-
χεσθαι τοῦτο δεῖ. ὑπὲρ τῶν προτεθέντων δεύρω
φησὶ, τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν. ὑπὲρ τῆς προκειμε-
νης τοῦ Θεοῦ ἐκκλησίας ἐυξασθῶμεν. ἵνα ἀμεταθετος τοῦ
δώρου. καὶ εἰς τέλος ἡμῶν, ἡ ἐξ ἀρχῆς προθυμία
ἔλθοι. ἔπειτα καὶ ἄλλα προσευξὶς ὑπὲρ ὧν δεῖ,
τὸν Θεὸν ἐκκεκεῖσιν, καὶ τελευταῖον παραινε-
σθαι τῷ Θεῷ κελεύοντας ἑαυτοὺς καὶ ἀλλήλους
καὶ πᾶσαν τὴν ζωὴν, ἔπειτα καὶ αὐτὸς, τὸ τῆς
ἐυχῆς ἀποτελεῦτιον, ἢν ἐφ' ἑαυτοῦ πρὸς τὸν
Θεὸν ἐποιήσατο. εἰς ἐυηκόον πάντων βοηθὸς κα-
τὰ τὸ ἔθος. καὶ δοξολογήσας καὶ αὐτοῦ λαβὼν
τῆς δοξολογίας κοινωνοὺς, μετὰ τοῦτο, εἰρήνην
τὴν πρὸς ἀλλήλους καὶ ἐυχεσθαι πάσοι καὶ παρ-
αι. ἐστιν γὰρ εἰρήνη πάσιν ἐπαγε ἀγαπῶν-
μεν ἀλλήλους. ἔπειδὴ ἐυχεσθαι ὑπὲρ ἀλλήλων, ἐν-
τολὴ ἐξ ἀποστολικὴ. διὰ τοῦτο καὶ ὁλοὶ ἐυ-
χεται αὐτῶ τὴν αὐτὴν ἐφωνὴν, λέγοντες καὶ τῷ
πνεύματί σου. ἐπεὶ δὲ τὴν πρὸς ἀλλήλους ἡμᾶς
ἀγάπη καὶ ἡ πρὸς Θεὸν ἀγάπη ἀκολουθεῖ, τὴν
δὲ πρὸς Θεὸν ἀγάπη. καὶ ἡ πρὸς Θεὸν τελεία καὶ
ζῶσα πίστις ἔσεται. διὰ τοῦτο τὴν ἀγάπην εἰπε
καὶ ἀγαπᾶν ἀλλήλους παραινεσας, εὐθὺς τὴν
ὁμολογίαν ἐπάγει τῆς πίστεως. ἵνα ἐν ὁμονοίᾳ
φωνῆν ὁμολογήσωμεν. καὶ οἱ πιστοὶ βοῶσι ὃν
ὁμολογῆσαι δεῖ Θεὸν, τὴν ἀγίαν τριάδα.

Περὶ τῆς ὁμολογίας τῆς πίστεως καὶ ὧν μετ'
αὐτῆν ὁ ἱερεὺς τοῖς πιστοῖς παραινεῖ
καὶ ἐυχεται καὶ ὧν ἐκεῖνοι πρὸς αὐτόν.

ειτα ἱερεὺς ἐπικελεύει πάντα ἀντιπεῖν, ἃ περὶ τῶν
μανθάνοντες πεπείσθαι, τὴν ἀληθινὴν σοφίαν περὶ
τῆς φησὶν ὁ ἀπόστολος, σοφίαν δὲ λαλοῦμεν ἐν τοῖς
τελείοις. ἡν σοφίαν ὁ κόσμος οὐκ ἔγνω, δηλον ὅτι
δι' ἀπὸ τοῦ κόσμου σοφοὶ. καὶ τῆς ἀπὸ τῶν ἀναθη-
ναίων γνώσεως μεῖζον καὶ ὑψηλότερον ὅτε εἰδότες
ὅτι ὅλων ἕνεκα πεπείσμεθα, ἐν ταύτῃ τῇ σοφίᾳ
κελεύει πᾶσας ἀνατεταῦθαι τὰς ψυχὰς, καὶ
σώματα ἡμῶν, καὶ ὄντα ἡμῶν, ἐν ταύτῃ φησὶν
ἀνοίξατε τῇ σοφίᾳ. ταῦτα δὲ ἡσκεῖν καὶ λέγο-
τες καὶ ἀκούοντες. καὶ τοῦτο ὁ φαίνεται. ἀλλὰ
διεδόθεν ποιεῖτε. καὶ προσεύχοντες ἡμῖν ἀν
τοῖς. καὶ ἀυτοὶ πᾶσιν ἀναβοῶσι τὴν ὁμολο-
γίαν, τὸ τῆς πίστεως σύμβολον, ἔπειτα δ' ἱερεὺς
σῶμεν καλῶν. σῶμεν μετὰ φόβου, ἐπὶ τῇ ὁμο-
λογίᾳ φησὶ ταύτῃ σῶμεν. μὴ διὰ πεπιστευκο-
γίαν αἱρετικῶν βαλλόμεθα. σῶμεν μετὰ
φόβου, ὅτι πολυς ὁ κίνδυνος. τοῖς ἀμφιβολίαν
τινα περὶ τῆς πίστεως ταύτης ἐν τῇ ψυχῇ δέχο-
μένοις. ἔτω δὲ βεβαίως ἐν τῇ πίστει ἑστῶτων
φησὶ. καὶ ἡ τῶν δώρων ἡμῶν εἰς τὸν θεὸν προ-
αγωγὴ, κατὰ λόγον γινέσθω. τί δὲ τὸ κατὰ λό-
γον, τὸ ἐν εἰρήνῃ. προσκομεν φησὶ τὴν ἀγίαν ἀνα
φορὰν ἐν εἰρήνῃ, προσφέρειν. μεμνημένοι γὰρ φησὶ
τῶν λόγων τοῦ κυρίου, ἐὰν προσφέρῃς τὸ δῶρον
σου ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον καὶ μνησθῇς ὅτι ἔχει
τι κατὰ σου, διαλλάγηθι πρότερον ἔπειτα ἐλθὼν
προσφέρε τὸ δῶρον σου. οἱ δὲ πιστοὶ ἀποκρίνο-
μενοι. προσφέρομεν σου μόνον μετὰ ἐιρήνης ἀλλὰ

καὶ ἀντὴν τὴν εἰρήνην ἀντὶ δικῆς καὶ δυδίας ὃ
τεῖας. ἔλεον γὰρ προσφέρομεν τῷ ἑαυτοῦ ἔλεον
θέλω καὶ ὃ δυδίαν, ὅδε ἔλεος μέγιστος ἐστ τῆς
βεβαίας καὶ κανδίας εἰρήνης ὅταν γὰρ τὴν ψυ
χὴν ὅδεν ἀνοχλῇ πάθος ὅδεν κωλύει ἔλεύ
θερον ἀντὴν. ἀλλὰ καὶ δυδίαν ἀντοῦ. καὶ
τοῦτο ἀπὸ τῆς γραφῆς. θυδὸν γὰρ φησὶν ὁ Δαβὶδ
δυδίαν ἀντοῦ· ταῦτα δὲ ἐπιστῶν ὁ Δεσπὸ
τὴς ἐρεύνησε τὰ δυδίατα καὶ μέγιστα πάντων,
ἡ χάρις τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χρεστοῦ καὶ ἡ
ἀγάπη τοῦ θεοῦ καὶ πατρὸς καὶ ἡ κοινωνία τοῦ
ἁγίου πνεύματος εἴη μετὰ πάντων ὑμῶν. καὶ
ἀντοὶ δὲ τὰ ἀντὰ ὑπὲρ τοῦ ἐρεῶν ἐυχόμενοι
καὶ μετὰ τοῦ πνεύματος θεοῦ, πρὸς ἀντὸν ἀ
ποκρίνονται καὶ τὴν ἐύχεσθε ὑπὲρ ἀλλήλων
κελεύεσθαν ἐν τοῦτῃ. ἡ δὲ ἐυχὴ ἀύτη, εἴλῃ
ται μὲν ἀπὸ τῶν ἐυαγγελίων τοῦ μακαρεῖς πάν
λυ. προσηνεῖ ἡμῖν τὰ ἀπὸ τῆς ἁγίας τριάδος
ἁγάπε, πᾶν δόρημα τέλειον καὶ τάυτα τῆς
β' ἑκάστης τῶν μακαρίων ὑποσάσεων ἰδίω
τινὶ ὀνόματι ὀνομάζει ἀπὸ μὲν τοῦ υἱοῦ χά
ριν. ἀπὸ δὲ τοῦ πατρὸς ἀγάπην, ἀπὸ δὲ τοῦ ἁ
γίου πνεύματος κοινωνίαν ὅτι μὲν γὰρ ὁ υἱὸς
μηδὲν ἐλεεινοῦσθαι ἀλλὰ καὶ ὀφείλουσιν
ἔτι ζῶντας. βωτέρα πηγάζει ἡμῖν ἑαυτοῦ καὶ
γὰρ ἀσεβῶν ὄντων ἔτι φησὶν ὑπὲρ ἡμῶν
ἀπεθάνη, ἡ περὶ ἡμᾶς ἀντοῦ πρόνοια χάρις
ἐστίν. ὅτι δὲ ὁ πατὴρ διὰ τῶν τοῦ υἱοῦ παθῶν
διηλλάγη τῷ γένει τῶν ἀνθρώπων, καὶ ἡμᾶ=

πηδε τῶν ἐχθρῶν. διὰ τοῦτο τὰ ἐκείνης πρὸς ἡμᾶς ἀ-
γάπη καλεῖται. ἐπεὶ δὲ τοῖς φιλοῦσιν ἐχθροῖς,
ἔδει κοινωνῆσαι τῶν ἰδίων ἀγαθῶν τὸν πλούσιον
ἐν ἐλέει, τοῦτο ποιεῖ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον τοῖς ἀ-
ποστόλοις ἐπιδημῆσαν. διὰ τοῦτο ἡ ἔκστασις πρὸς
τὸν ἀνθρώπινον χρηστότης, κοινωνικὰ λεγόμενα
ἐστι εἰς ἄν, ὅτι ταῦτα τὰ ἀγαθὰ, τοῦ δευτέρου
ἐπιδημήσαντος, πάντα τοῖς ἀνθρώποις ἐδόθη
τοῦ ἔτι χρεία ἐνεχθῆ. περὶ τῶν ἤδη δοθέν-
των ἡμῖν. πρόδηλον ἵνα ταῦτα λαβόντες μὴ
ἀπολεσθῶμεν, ἀλλὰ μείνωμεν ἔχοντες διὰ τε-
λοῦς διὰ τοῦτο οὐκ εἶπε δοθεῖν πάλιν ἡμῖν. ὡς
ἤδη δοθέντα. ἀλλὰ ἵνα μετὰ πάντων ἡμῶν,
μὴ ἀποσαίνῃ φυγεῖν ἀφ' ἡμῶν ἡ δοθεῖσα χάρις.
τοιαύτης δὲ ἀντοῦ ἀξιώσας εὐχῆς, καὶ σταυτὰς
ψυχὰς ἀνασπήσας ἀπὸ τῆς γῆς ἄνωθεν τὰ φρονή-
ματα καὶ φυγεῖν. ἄνω χώρει τὰς καρδίας. τὰ
ἄνω φρονοῦμεν μὴ τὰ ἐπὶ τῆς γῆς. καὶ ἀντὶ
συντείνεται, καὶ φαίνει ἔχει τὰς καρδίας ἔ-
χειν, ὅπου ὁ θησαυρὸς ἡμῶν ἐστιν, ὃ ὁ χριστὸς
ἐστιν ἐν δεξιᾷ τοῦ πατρὸς καθήμενος.

Περὶ τοῦ ἀγαθοῦ τοῦ δώρου καὶ τῆς
προς τοῦτο εὐχαριστίας.

Ἔρχομεν πρὸς τὸν Κύριον. ὅτι δὲ καλὸν καὶ
ἱερώτατον διατεθεῖσαι τι λοιπὸν ἢ πρὸς εὐ-
χαριστίαν τραπῆναι, τοῦ χορηγοῦ τῶν ἀγαθῶν
ἁπάντων θεοῦ. ἀλλ' ὡς τε τὸν πρῶτον ἐφρα-
μμεθέντες, εὐχαριστοῦντα τῷ θεῷ καὶ πατρὶ

πρὸ τοῦ παρακαθῆσθαι τὸ μυστήριον τῆς κοινωνίας,
αὐτὸν πρὸ τῆς τελεσιῆς εὐχῆς καθ' ἣν ἱερουργεῖται
ἅγια, τὴν εὐχαριστίαν ταύτην ποιεῖται πρὸς
τὸν Θεὸν καὶ πατέρα τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ
Χριστοῦ. εὐχαριστήσωμεν τῷ Κυρίῳ. καὶ μετὰ
σύνθεμεν καὶ ἄξιον καὶ δίκαιον ἐστὶν ἀν-
ὲ ἐφ' ἑαυτοῦ τὴν εὐχαριστίαν ἀνάφερε τῷ θε-
ῷ. καὶ δοξολογήσας αὐτὸν, καὶ μετὰ ἀγγέλων
ἀνυμνήσας καὶ χαίρας ὁμολογήσας τῶν ἀγα-
θῶν ἅπάντων τῶν ἐξ αἰῶνος ἡμῖν παρ' αὐτοῦ
γενομένων. καὶ τελευταῖον αὐτῆς τῆς ἀρρήτου
καὶ ὑπερλόγου ὑπὲρ ἡμῶν τοῦ δευτέρου οἰκονο-
μίας μνήσθη, εἶτα ἱερουργεῖται τὰ τίμια δῶρα
καὶ ἡνοῦται τελεῖται πάντα, καὶ εἶτα τρόπον
τὸ φρικτὸν ἐκεῖνο διηγησάμενος δεῖπνον, καὶ
ὅπερ αὐτῷ παρέδωκε πρὸ τοῦ πάθους τοῖς ἀγί-
οις αὐτοῦ μαθηταῖς. καὶ ὡς ἐδέξατο ποτήριον,
καὶ ὡς ἔλαβεν ἄρτον, καὶ εὐχαριστήσας ἡγίασε.
καὶ ὡς εἶπε δὲ ὡς ἐδωρήσατο τὸ μυστήριον, καὶ ἀν-
τὰ τὰ ῥήματα ἀνευφήμει, εἶτα προσπίπτει καὶ
εὔχεται. καὶ ἱκετεύει τὰς θείας ἐκείνας φωνὰς
τῆς μονογενοῦς αὐτοῦ υἱοῦ τῆς Σωτέρος, ἐφαρμόσαι
καὶ ἐπὶ τῶν προκειμένων δώρων, καὶ δεξάμε-
νον τὸ πανάγιον αὐτοῦ καὶ παντοδύναμον πνεῦ-
μα, μεταβαλεῖν. τὸν μὲν ἄρτον εἰς αὐτὸ τὸ
τίμιον αὐτοῦ καὶ ἅγιον σῶμα, τὸν δὲ οἶνον
εἰς αὐτὸ τὸ ἄχραντον αὐτοῦ καὶ ἅγιον αἷμα. τῶ-
ν δὲ ἡμετέρων καὶ ἐιρημένων τὸ πᾶν τῆς ἐ-

εὐφροσύνας ἥνυσται καὶ τελεῖσθαι. καὶ τὰ δῶρα ἡγιάσθη. καὶ ἡ θυσία ἀνηρεθίσθη καὶ τὸ μέγα θύειν καὶ ἱερεῖον τὸ ὑπὲρ τοῦ κόσμου θφαγὲν ἐπὶ τῆς ἐρᾶς τραπέζης ὁρᾶται κείμενον. ὁ γὰρ ἄρτος τοῦ κυριακοῦ σώματος ἐκ ἐσε τύπος, οὐδὲ ὕδωρ, ἐν κοῦνα φέρων τοῦ ἀληθινοῦ ὕδατος. οὐδὲ γραφὴν τινὰ κομίζων ἐν ἐκείνῳ τῷ τῶν θυσιῶν πανδοῦ, ὥσπερ ἐν τύπαις, ἀλλ' αὐτὸ τὸ ἀληθινὸν ὕδωρ αὐτὸ τοῦ δεσπότου τὸ πανάγιον σῶμα, τὸ πάντα ἀληθῶς ἐκεῖνα δεξάμενον τὰ σκιαὶ τὰς ὕβρεις, τοῦ μωλωπὸς τὸ σαυρωθὲν. τὸ θφαγὲν τὸ μαρτυρῆσαν ἐπὶ Ποντίου Πιλάτου τὴν καλὴν ὁμολογίαν τὸ ἐσταυρὲν, τὸ ἀναθὲν. τὸ ἐμπτυσμάτων ἀνεκρόμενον. τὸ χολῆς γευσάμενον, ὁμοίως καὶ ὁ οἶνος, ἀντὶ τὸ αἷμα τὸ ἐκχυθὲν θφαττομένου τοῦ σώματος. τοῦτο τὸ σῶμα τοῦτο τὸ αἷμα, τὸ σωσὰν ἐκ πνεύματος ἁγίου. τὸ γεννηθὲν ἀπὸ τῆς μακαρίας παρθένου τὸ ταφὲν. τὸ ἀναστὰν τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ. τὸ ἀπελθὸν εἰς τοὺς οὐρανὸς καὶ καθεζόμενον ἐκ δεξιῶν τοῦ Πατρός.

Πολὺν κόρακλῶς πιστεύομεν τὸ μυ=
σήριον.

καὶ τίς ἡ πίστις ἀντὸς εἶπε τοῦτο ἐστὶ τὸ σῶμα μου ἀντὸς καὶ τοῖς ἀποστόλοις ἐκέλευσε. καὶ δι' ἐκείνων ἀπαθῆ τὴν ἐκκλησίαν. τοῦτο ποιεῖν. εἰ=

μὴ γὰρ φοβοῦ ποιεῖτε εἰς τὴν ἐμὴν ἀναμνησιν. οὐκ
ἂν κελεύσας τοῦτο ποιεῖν εἰμὴ δύναμιν ἐνθήσειν
ἡμεῖν ὥστε δύνασθαι τοῦτο ποιεῖν. καὶ τις ἡ δύ-
ναμις τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον. ἡ ἐξ ὕψους τοῦ ἀποσό-
λου ὁπλίσασθαι κατὰ τὸ ἐρρημένον πρὸς αὐτοῦς
ὑπὸ τοῦ κυρίου. καθίσατε ἐν τῇ πόλει
ἕως οὗ ἐνδυσεσθε δύναμιν ἐξ ὕψους. τοῦτο τὸ ἔργον
ἐκείνης τῆς καθόδου. ὁ καθελθὼν γὰρ ἅπαξ ἔστι
ἀπολείπειν ἡμᾶς, ἀλλὰ μεθ' ἡμῶν ἐστι καὶ ἔ-
σται μέχρι πάντων. διὰ τοῦτο γὰρ ἐπέμψεν αὐτὸ ὁ
σωτήρ, ἵνα μείνῃ μεθ' ἡμῶν εἰς τοὺς αἰῶνα, τὸ
πνεῦμα τῆς ἀλήθειας, ὃ ὁ κόσμος οὐ δύναται λα-
βεῖν, ὅτι οὐ θεωρεῖ αὐτὸ. οὐδὲ γινώσκει αὐτό. ὑ-
μεῖς δὲ γινώσκετε αὐτό, ὅτι παρ' ὑμῖν μένει, καὶ
ἐν ὑμῖν ἔσται. τοῦτο διὰ τῆς χειρὸς καὶ τῆς γρόσ-
φης τῶν ἱερέων τὰ μυστήρια τελεσιουργεῖ, καὶ
οὐ τὸ ἅγιον πνεῦμα μόνον ἐπέμψεν. ὁ κύριος ἡ-
μῖν ὥστε μένειν μεθ' ἡμῶν, εἰς τῆς συντελεί-
ας τοῦ αἰῶνος. ἀλλ' ὁ μὲν παράκλητος ἀόρατον
παρέστιν. ὅτι σῶμα αὐτοῦ οὐκ ἐφόρεσεν. ὁ δὲ κύ-
ριος καὶ ὁρᾶται καὶ ἁφῆς ἀντέχεται. διὰ τῶν
φρικτῶν καὶ ἱερῶν μυστηρίων. ἐνοῦν τὴν ἡ-
μετέραν φύσιν, δεξάμενος καὶ φέρων εἰς τοὺς
αἰῶνα ἀντὶ ἡ τῆς ἱερωσύνης δύναμις, ὅτος ὁ ἐε-
ξεῶν. οὐ γὰρ ἅπαξ ἑαυτὸν προσδεξάμενος καὶ θυσίας
ἐπαύσατο τῆς ἱερωσύνης, ἀλλὰ διηνεκῆ ταύ-
την λειτουργεῖ τῆν λειτουργίαν ἡμῶν καθ' ἡν καὶ

παράκλητος ἐστιν ὑπὲρ ἡμῶν πρὸς τὸν Θεὸν δι'
αἰώνος. ὁ γὰρ ἐρωτᾶται πρὸς αὐτοῦ. οὐ ἐρωτῶ ἐις
τὸν αἰῶνα. διὰ τοῦτο ὁδὲ μετὰ τοῦς πιστοῦς περὶ τοῦ
ἀριθμοῦ τῶν δεῦραν ἀμφιβολία. ὁδὲ περὶ τῶν
ἄλλων τελετῶν. εἰ κατὰ τὴν προόνοιαν καὶ τὰς
ἐυχὰς τῶν ἱερέων ἀποπληρῶνται. καὶ τάυταμὲν
ἐις ποδόστον.

περὶ ὧν ἡμεῖν ἐν τάυτα τινὲς λαττῖνοι
μέμφονται καὶ πρὸς τὴν μέμψιν, ἀπο=
λογία καὶ λύσις.

ἡμετέρον ἐπιλαμβάνονται. φαβὶ γὰρ μετὰ
τὸν λόγον τοῦ Κυρίου. τὸ λάβετε φάγετε. καὶ
τὰ ξύλῃ πρὸς τὸ ἀξιοαθῆναι τὰ δῶρα, μηδὲ μι=
ᾶς ἐυχῆς ἔτι δεῖσθαι, ὠσὰν ἐστὶ τοῦ κυριακοῦ
λόγου τελειούμενα. διὰ τοῦτο ὅτι μετὰ τὸ ἀν=
τιτεῖν τάυτα τὰ ῥήματα, ἄρτον καὶ οἶνον ὀ=
νομάζοντες, καὶ ὠς μόνῳ ἀξιοαθεῖσιν ἐυχό=
μενοι τὸν ἁγιασμὸν, πρὸς τὸ ἀντιτάν νοῦ εἰν φα=
βὶ, καὶ μαστιοὶ τι καὶ παρέλκον πρᾶγμα
πονοῦσιν. ὅτι δὲ, ὅτον ἐστὶν ὁ λόγος ὁ τὰ δῶρα
τελειῶν, ὁ μακάριος φηβὶ χρυσόστομος μάρ=
τυρεῖ. λέγων ὅτι καθάπερ ὁ δημιουργικὸς λό=
γος, τὸ αὐξάνεσθε καὶ πληθύνεσθε, εἰρηται μὲν
ἅπαξ ὑπὸ τοῦ Θεοῦ, ἐνεργεῖ δὲ ἀεὶ, ὅτιο καὶ
ὁ λόγος ὅτον, ἅπαξ ῥηθὲὶς ὑπὸ τοῦ δεσπότου, διο=
παντὸς ἐνεργεῖ. οὐ τοῖνον τῇ ἑαυτῶν εὐχῇ δαῤ=
ῥοῦντες μᾶλλον ἢ τῷ κυριακῷ λόγῳ, πρωτοτυπεῖν
δαδεικίαν ἀυτοῦ καταγνωσθεῖν, ἐπιτετάχαν=

τοῖς θαρρεῖν τε φαίνονται μᾶλλον. καὶ περὶ τοῦ
ἀμφιβόλου πράγματος τῆς ἀνθρωπίνης ἀνοίας
τὸ μυστήριον ἐξαρτῶν, πρᾶγμα τοιοῦτον. καὶ
ὁ δὴ βεβαιοτάτα πιστεύειν, ἀμφιβολίας μεστὸν ἀπο-
φαίνουσιν. ὁ γὰρ ἀνέλπιστον τὸ εὐηγγελισμένον καὶ ἐπι-
κεκρίσθαι, κἂν ἡ παλαιὸς τὴν ἀρετὴν. ταῦτα
δὲ πάντα λύειν ὁ γαλιλαῖος καὶ πρῶτον ἀπὸ αὐ-
τῶν τῶν τοῦ θείου Ἰωάννου ῥημάτων οὐκ ἀφ-
ίστανται, εἰ γὰρ κατὰ τὸν δημιουργὸν λόγον καὶ
ὅτι ὁ λόγος δύναται, ἐκποιῆσαι ἐκεῖνον ἐξ οὐκ ὄντων
ὁ θεὸς, ἀνιάσας καὶ πληθύνας. τί ἐνιε-
τὰ τὸν λόγον ἐκεῖνον, ἐδεῖτο πρὸς τοῦτο δεῦρε-
νά. καὶ χρείαν ἡμῖν ἄλλος τινὸς πρὸς τὴν ἀνά-
δειξιν ἐδεῖ μιᾶς, ἢ καὶ γάμου καὶ συνοικεσίας δεῖ
καὶ τῆς ἄλλης ἐπιμελείας, καὶ τούτων χωρεῖς,
ὁ δυνατὸν εὑρεσάτω τὸ γένος καὶ προχωρεῖν
ἐκεῖ πρὸς παιδοποιΐαν ἀνα-
χάσιον ἡγούμενα τὸν γάμον, καὶ μετὰ τὸν γα-
μον ὑπὲρ αὐτοῦ τοῦτο πάλιν ἐνοίσεται, καὶ
ὁ δοκοῦμεν ἀτιμάζειν τὸν δημιουργικὸν λό-
γον. ἐνδοῦσες αἴτιον μὲν αὐτὸν τῆς γενέσεως.
ἀλλὰ τὸν τρόπον τοῦτον, διὰ γάμου. διὰ τροφῆς
διὰ τῶν ἄλλων, ὅτι καὶ ἐνταῦθα μεστῶ-
μεν αὐτὸν εἶναι τὸν ἐνεργοῦντα τὸ μυστήριον,
τὸν τοῦ κυρίου λόγον. ἀφ' ὅτου διὰ χρείων. δεῖ
ἐντεύξεως αὐτοῦ καὶ εὐχῆς. ὁ γὰρ δεῖ ἀπαν-
των ἐνεργῶν ἀπλῶς. ἐδεῖ ὅπως δηλοῦτε. ἀλ-
λὰ πολλὰ τὰ ζητούμενα, τὸν χωρὶς ὁ πονοῦν

τὰ ἐκείνου. τοῦ δὲ χριστοῦ θάνατον τις οὐκ οἶδεν. ὡς
ἀνθρωπος ἐστι μόνος. ὁ τὴν ἁμαρτιῶν εἰδεναι χεῖν εἰς τὸν
κόσμον. ἀλλὰ κἀκεῖνο γινώσκομεν, ὅτι μετὰ τὸν
θάνατον ἐκείνου, καὶ πίστεως χρεία καὶ μετανοί-
ας. καὶ ὁμολογήσεως, καὶ τῶν τοῦ ἔργου ἐνεργῶν,
καὶ ἐκ τοῦ λυθῆναι τῶν ἁμαρτιῶν ἡνθρωπινον, μὰ
τοῦτων ἠμπραμένων. τί ὄν. ἀπαιτόμεν τὸν θά-
νατον ἐκείνου. καὶ ἀφέσεις ἀνοῦ καταγενη-
σόμεν, ὅτι νομίζομεν μὴ ἀρκεῖν τὰ παρ' ἐκεί-
νου, ἐὰν μὴ καὶ τὰ παρ' ἡμῶν ἀρετῶν εἰδεναι χ-
χωμεν. ἐδαμῶν. ἐκεῖν ἐδὲ τοῖς εὐχομένοις ὑ-
πὲρ τοῦ τελειωθῆναι τὰ δῶρα τὰ τοιαῦτα ἐγκα-
λεῖν ἔνλογον. ἐπεὶ δὲ ἐδὲ τῇ εὐχῇ θαρροῦντες
ἑαυτοῖς θαρροῦσιν ἀλλὰ τῷ δεῖνα ἐπαγγελαμέ-
νῳ θεῷ. τοιαυτοῦν μὲν γὰρ ὁ τῆς εὐχῆς ἀπαιτεῖ
λόγος. τοῦτο γάρ ἐστι τὸ πρῶτον τὴν εὐχὴν τοῖς εὐ-
χομένοις, τὸ μὴ θαρρεῖν ἑαυτοῖς περὶ τῶν ἐπη-
γγελμένων, ἀλλὰ παρὰ τῷ θεῷ μόνῳ πιστεύειν ε-
ρρῆσθαι ἀυτά. καὶ τοῦτο βοᾷ ὁ εὐχόμενος, δι' ὧν
ἑαυτὸν ἀφεὶς εἰς τὸν θεὸν καταφεύγει ὡς τῆς
ἑαυτοῦ κάτεχειν δυνάμεως. καὶ διὰ τοῦτο θεῷ τὸ
πᾶν διαπρέπει. ἐκ ἐμοῦ φησὶ τοῦτο, ἐδὲ τῆς ἐ-
μῆς ἐθνοῦς. ἀλλὰ ὅς δεῖται. καὶ βοῖ τὸ πᾶν ἀνα-
τείνομαι καὶ μαλιστ' ὅταν τὰ ὑπὲρ φύσιν καὶ
παντανακῶντα λόγου εὐχώμεθα, οὐκ τὰ τῶν
μυστηρίων. τοῖς γὰρ τῷ θεῷ μόνῳ θαρρεῖν τοῦ
εὐχομένου ἐστὶ πάλαι ἀνεῖχε. ταῦτα γὰρ ὅτε εὐ-
δυναμήθη δυνατὸν ἦν ἀνθρώπινον, μὴ τοῦ θεοῦ

διδάξαντος οὔτε ἐπιδυμῆσαι, μὴ ἐκεῖ παραιτῆσαι
τος, οὔτε προσδοκῆσαι λαβεῖν, μὴ τοῦ ἀγενδοῦ τοῦ
τὸ ἐλπιζόμενος. ὥστε οὐδὲ εὐχαθαι περὶ τούτων ἐ
τολμηθεν ἂν οὐδεὶς, εἰμὴ ἀυτὸς ἐδιδαξεν ἀδιαλείπτ,
ὡς ἄρα ἀιτεῖσθαι ταῦτα βούλεται, καὶ χορηγεῖν
τοῖς ἀιτοῦσιν ἑτοῖμος ἐστι. διὰ τοῦτο, οὐδὲ ἀμφι
βόλως ἐν ταύτῃ ἡ εὐχὴ, οὐδὲ τὸ πεῖρας ἀδη
λον ἔχει, ἀυτοῦ τοῦ θεοῦ καὶ κυρίου διὰ παντὸς
δεήσαντος, ὅτι βούλεται δοθῆναι. διὰ τοῦτο τῶν ἀν
θρώπων τὸν ἀμαθεστὸν, τῇ εὐχῇ τοῦ ἱερέως πεπιστ
εύκεν. ἀγνοῶν ἀνθρωπίνῃ τινὶ. ἀλλ' ὡς θεοῦ δυ
νάμει πάρεστιν ὁ γὰρ διὰ τὸν εὐχόμενον ἄν
θρωπον ἀλλὰ διὰ τὸν ἐπακούοντα θεόν. οὐδ' ὅτι
ἐκεῖνος ἐδεήθη. ἀλλ' ὅτι ἀληθινὰ ἐπεμελήθη
δοῦναι. ὅτι δὲ ὁ χριστὸς ἐποίησεν, ὡς βούλεται
τοῦτον ἀεὶ διδόναι τὴν χάριν ἡμῖν, οὐδὲ λοιπὸν
δεῖται, διὰ τοῦτο γὰρ εἰς τὴν γῆν ἦλθε, καὶ ἐ
τύθη καὶ ἀνέστη. διὰ τοῦτο νυνὶ ἀπόστολοι καὶ ἐ
πισκοποι καὶ πᾶσα κάθαρσις. καὶ πᾶσαι ἐντολαὶ,
καὶ διδασκαλίαι καὶ παρακλήσεις. ἵνα τὴν
χρεῖαν παρακλίνῃ ταύτην ἡμῖν. διὰ τοῦτο καὶ
τὸ πάσχα ἐπιθυμῆσαι ἔλεγεν ἐκεῖνος, ὅτι τοῦ
τὸ ἐμέλησε τὴν νῦν ταύτα παραδοῦναι τὸ ἀλη
θινὸν πάσχα τοῖς μαθηταῖς. διὰ τοῦτο ἐκε
λευσὲ τοῦτο ποιεῖτε εἰς τὴν ἐμὴν ἀνάμνη
σιν, ὅτι τοῦτο βούλεται. ἱερουργεῖσθαι ἀεὶ παρ'
ἡμῶν. τις ἐν ἔτει περὶ τοῦ ἐρωτωμένου τοῦ

ἐυχομένοις ἀμφιβολία γένοιτ' ἄν. ἐπιλήψονται ὃ
δέονται μὲν οὖν τοῦ λαβεῖν, ὁ δὲ δοῦναι δυνάμενος δι
δόναι ἐπιδώσει. ὅτιωνοῦ τὸν ἀγιασμὸν ἐῶν δῶ
ρων τῇ ἐυχῇ πυκνοῦντες, ὅτε τοῦ βουλόμενοι τὰς φω
νὰς περιφρουῶσιν, ὅτε ἑαυτοῖς θαρροῦσιν. ὅτε ἀμ
φιβόλης πράγματος τὸ μυστήριον ἐξαρτῶσι τῆς
ἀνθρωπίνης ἐυχῆς ὡς οἱ ἀλεξανδρεῖς μάτην ἡμῖν
ἐπικαλοῦσιν. ἐπεὶ καὶ τὸ παναγιον μύρον ὁ τῆς
θείας κοινωνίας ὁ μακάριος διονύσιος φη=
σὶν ὁμοταγὲς εἶναι τῇ ἐυχῇ τελεῖται καὶ ἁγι
ἄζεται καὶ ὡς ἐν τελετικὸν καὶ ἁγιαστι
κὸν, ἐδεμιᾶ τοῖς εὐσεβεῖσιν ἀμφιβολία, καὶ ἡ
τοῦ ἱερέως χειροτονία. τὸν ἴδιον τρόπον καὶ ἡ
τοῦ ἀρχιερέως διὰ τῆς ἐυχῆς ἱερουργεῖται. ἐυ=
χώμενοι γὰρ φησὶν ὑπὲρ αὐτοῦ. ἵνα ἐλθῇ ἐπ'
αὐτὸν ἡ χάρις τοῦ παναγιου πνεύματος μετὰ
τῆς ἐπιθέσεως τῆς χειρὸς ὁ χειροτονῶν πρὸς
τὸν κλῆρον βοᾷ. καὶ ἡ ἐν τῇ τῶν λαϊκῶν δὲ
ἐκκλησίᾳ τελουμένη χειροτονία τοῦ ἀρχιερέως,
μετὰ τὸ ἐπιχεῖν τὸ μύρον ἐπὶ τῆς κεφαλῆς
τοῦ χειροτονουμένου, ὁ τελῶν ἐύχεται. τῆς χά=
ριν τοῦ ἁγίου πνεύματος πλουσίαν ἐπ' αὐτὸν
καταλλεῖν. καὶ ἀφεσεις ἁμαρτιῶν τοῖς μετα
νοοῦσι, διὰ τῆς ἐυχῆς τῶν ἱερέων δίδοται. ἐπ'
τοτελεν τάλιον τοῦ ἐλαίου μυστήριον, ὡσαύτως
ἡ τῶν ἱερέων ἐυχὴ τελεσιουργεῖ. ὁ καὶ ἐάσιν
σωματικῶς νοοῦν. καὶ ἀφεσιν ἁμαρτιῶν τοῖς
τελουμένοις δίνεται. ὡς ἡ ἀποστολικὴ παρά=
δοσις ἔχει. ἀσθενεῖ γὰρ τις ἐν ὑμῖν φησὶ πρὸς

καλεσάτω τοὺς πρεσβυτέρους τῆς ἐκκλησίας καὶ
προσευξάσθωσαν ὑπὲρ αὐτοῦ. καταλείψαντες αὐτὸν,
ἐλαίῳ. ἐν τῷ ὀνόματι Κυρίου καὶ ἡ εὐχὴ τῆς πί-
στεως σώσει τὸν κάμνοντα. καὶ ἐγερεῖ αὐτὸν ὁ
Κύριος, κἂν ἁμαρτίας ἦ πεποιηκὼς ἀφεθή-
σεται αὐτῷ. οἱ τοίνυν τὴν εὐχὴν ἐν τοῖς μυστηρίοις
ἀποδοκιμάζοντες πρὸς ταῦτα τι ἐρεῖν. εἰ μὲν
ἄδηλον τὸ παρὰ τῶν εὐχῶν ὡς αὐτοὶ λέγουσιν,
ἄδηλον μὲν ὁ ἱερεύς. εἰ τοῦτό ἐστιν ὁ καλεῖται
ἄδηλον δὲ τὸ μύρον. εἰ δύναται ἁγιάζειν, καὶ
ἔτι ἄδηλον δὲ τὸ μυστήριον συνεστάναι δύναται
τῆς ἱερᾶς κοινωνίας, ἔτε ἱερεῖς ἀληθεῖς εἰσί
τοι, ἔτε ὑδρασηρεῖς, ἔτε γὰρ παρὰ ἀδικεῖς
λεγόμενον τὸν τοῦ Κυρίου λόγον. τελεσιουργὸν
εἶναι φαίεν ἂν οὐδ' αὐτοί. ἔτε χωρὶς ὑδρα-
σηρεῖς. καὶ γὰρ καὶ τὸ ὑδρασήριον εἰ δεῖ
τιθέναι τὸν ἄρτον, τῷ μύρῳ ἁγιάζεται
ὁ δὴ μύρον διὰ τῶν εὐχῶν τελεσιουργεῖται εἰς δὲ
ἁμαρτιῶν ἄφεσιν, τις ἡμῖν δώσει βεβαίως, τῶν
ἱερέων καὶ τῆς αὐτῶν δεήσεως ἀμφιβαλόντων
καὶ ὅλως οὐδὲν ἄλλο λοιπὸν ἢ πάντα τὸν χρι-
στιανικὸν ἐκ μέσου ποιῆσαι. ταῖς καινοτομί-
αις ἀκολουθοῦντας αὐτῶν. φαίνεται τοίνυν τῶν
ἐκείνοις μᾶλλον οἱ ταῦτα ἀρνούμενοι ἐν ἀμφι-
βόλῳ κεῖται τὰ τῆς τελετῆς. καὶ πολὺν ἔχει
τὸ πρᾶγμα κίνδυνον. ἀλλοτρία τῶν πρεσβεί-
παραδόσεων, καὶ τῆς ἐν αὐταῖς ἀσφαλείας ἐνι- 65
νοοῦσιν ὅτι μὲν γὰρ ἐν χριστοῖς ὁ θεὸς ἐστι =

νεῦει καὶ διδωσι πνεῦμα ἅγιον τοῖς αἰτοῦσιν αὐτῶν
καὶ οὐδὲν ἀδυνατεῖ τοῖς μετὰ πίστεως αὐτοῦ θεω-
μένοις αὐτὸ εἰπεῖν ὁ θεός, καὶ οὐδεμιᾶ μηχα-
νῇ μὴ ταῦτα ἀληθῆ εἶναι, ὅτι δὴ διηγουμένοις
ὅτι οὐ τῶν λογίων, συμβαίνει τί τοιοῦτον, οὐδα-
μοῦ λέγεται, καὶ τὸ μὲν εὐχῇ τὰ μυστικὰ τε-
λεῖν ὅτι πατρὸς παρεδόθαν ἀπὸ τῶν ἀποστό-
λων καὶ τῶν ἐκείνου ἐκδεξαμένων παρα-
λαβόντες, τὰ τε ἄλλα κανόνες ἔφη καὶ
τὴν ἱερὰν εὐχαριστίαν μετὰ πολλοῦ ἄλλου καὶ
βαθέος λόγου ὁ μέγας, καὶ εὐαγγέλιον ὁ χρυσόστο-
μος ὅτι μεγάλοις τῆς ἐκκλησίας διδάσκαλοι, ὅς
τε ἀντιλέγοντας οὐ δὲ λόγου τινὸς ἀξιοῦν μὴ τοῦ
εὐσεβεῖν βουλομένου, τὸ δὲ τοῦ τοῦ κυρίου περὶ
τῶν μυστηρίων λόγου, εἰ τι δεῖ διηγήσεως λεγόμε-
νον πρὸς ἀγαθοῦ τῶν δώρων ἀρχεῖν, οὔτε τῶν ἀ-
ποστόλων, οὔτε τῶν διδασκάλων εἰπεῖν φαίνεται
ἀλλ' ὅτι μὲν ἅπαξ ὑπὸ τοῦ κυρίου ῥηθεῖν, αὐτῶ
τῶ υἱοῦ εἰρῆσθαι λέγεσθαι, κανόνες ὁ δημιουργι-
κὸς λόγος ἀεὶ ἐνεργεῖ, καὶ ὁ μακάριος Ἰωάννης
φησίν· ὅτι δὲ νῦν ὑπὸ τοῦ ἱερέως λεγόμενος
διὰ τὸ ὑπ' ἐκείνου λέγεσθαι τοῦτο δύνασθαι, οὐδαμόθεν
ἐστὶ μανθάνειν, εἰπεῖν δ' αὐτὸς ὁ δημιουργικὸς λό-
γος ἐνεργεῖ, ὅτι ἐφ' ἑκάστῳ τῶν μυστικῶν ὑπὸ
τινὸς ἀνθρώπου λέγεται κλῆ ὅτι ἐστὶν ἅπαξ
ὑπὸ τοῦ θεοῦ εἰρημένος.

ὅτι καὶ τῇ ἐκκλησίᾳ λατινῶν ἡ τελευτὴ
κατὰ τὸν αὐτὸν ἡμῖν τελευτ τρόπον

ὁ δὲ παντελὴς ἀντῆς ἐπισημαίνει, ὅτι καὶ τῶν
λατίνων ἐκκλησία, εἰς ἣν ἀναφέρων δοκεῖ μετὰ
τοῦ τοῦ κυρίου λόγου, εὐχεσθαι ὑπὲρ τῶν δώρων τοῦ
παραιτοῦντα. παντάπασι δὲ ἀντοῦ, ὅτι τε ἐκ
τοῦδε μετὰ τοῦ λόγου ἔχονται. καὶ ὅτι τοῦ σα
φῶς ἀγιασθῆναι αὐτοῦνται καὶ μεταβολὴν
εἰς τὸ κυριακὸν σῶμα, ἀλλ' ἕτερος χρῶν
ται ὀνόμασι, πρὸς τὸ δεῖξαι καὶ τὰ αὐ
τὰ δυνάμενοις. τὶς δὲ ἡ εὐχὴ κέλευσον ἀνε
νεχθῆναι τὰ δῶρα ταῦτα ἐν χειρὶ ἁγίου εἰς
τὸ ὑπερουράνιόν σου θυσιαστήριον. παγεῖσαν
γὰρ. τί κεῖν ἀντὸ τὸ ἀνενεχθῆναι. ἢ ἀπὸ
τοπικὴν μετάνοιαν ἀντοῖς εὐχόνται, ἀπὸ τῆς γῆς
καὶ τῶν κάτω τόπων εἰς τὸν οὐρανὸν ἢ ἀξίαν
τινὰ, καὶ τὴν ἀπὸ τῶν τεκμαιοτέρων ἐπὶ τὰ
ὑψηλότερα μεταβολήν. ἀλλ' εἰ μὲν τὸ πρότε
ρον, εἰ τὸ ὄφελον τοῦτο ἢ μῶν τῆς εὐχῆς, ἀφ'
ἡμῶν ἀφθῆναι τὰ ἅγια, ἃ πάρ' ἡμῶν εἶναι καὶ
ἐξ ἡμῶν μένειν καὶ εὐχόμεθα καὶ πιστεύομεν
ὡς τοῦτο δὴ, τὸ εἶναι τὰν χρεῶν μὲν ἡμεῖν ἐ
ὡς τῆς θυσιαστηρίας τοῦ ἀεὶ ὄντος. πῶς δὲ ὁ πιστεύ
ομεν, εἰ δῶρα χρεῶν τοῦτο γινώσκομεν. ὅτι καὶ
ἐν ἡμῖν ἐστι. καὶ ὑπερουράνιόν ἐστι καὶ ἐν δεξιᾷ
τοῦ πατρὸς κάθηται τρόπον ἐν ὅλῳ ἀντοῖς. πῶς
δ' ἂν εἴη τὸ μὴ τῶν ὑπερουράνιον, ἀντὸ τὸ σῶμα
τοῦ χρεῶν τὸ ὑπερουράνιον, πῶς δὲ καὶ ἀνε
νεχθήσεται ἐν χειρὶ ἁγίου, τὸ ὑπὲρ πάσαν ἀρ
χὴν καὶ ἐξουσίαν καὶ δύναμιν καὶ πᾶν ὄνομα
ὀνομαζόμενον ἐπὶ δὲ ἀξίαν τινὰ ἀντοῖς εὔχονται

ἐπί τι βέλτιον μεταβολῇ, οὐκ ἐκβάσει τινὰ καταλεί-
φεσθαι ἀφεβείας ὑπερβαλῆν. εἰς καὶ αὐτὸ τὸ σῶμα τοῦ
Χρ. εἶναι γινώσκεσθαι, καὶ ἐπί τι βέλτιον καὶ ὁμοί-
ον τέρον, ἤγειν ἀντὶ πνευσθέν. ὅτιν δῆλον πᾶσι τοῖς
εἰδεῖν, ἀφεῖναι ἔτι καὶ ὅμοιον, μήτιν δεξάμενοι τὸν ἀμ-
αθῆ, εἰδότες ἀντά. καὶ διὰ τοῦτο ἐστρόνται μεθ ὑ-
πὲρ ἀντῶν, ὡς εἰδεσμένων ἐν γῆς. ἐνρόνται δὲ ἀν
ἐνεχθῆναι ὡς ἔτι ἀσέβεια κατῶ, καὶ εἰς τὸ θνῆτα
ἥρεον, ὡς κεφῆτοι δυνεῖνα, ἵνα ἐκεῖτε θ ἔντα τὸ
εἶδος. δῶται δὲ ἀρετὴ χρὸς, ὡς τῆς δευτέρας ἐε-
φαρμογῆς τῆς ἀνθρωπίνης τὸν νέον δυνατῶσι, ὅτι ὁ
τῆς πρώτης ἐφαρμογῆς τῶν ἀγγέλων βοηθεῖς,
ἄντη ἡ ἀυξὴ φθεῖν. ἕτερον ἐστι δυνάμεσι, τοῖς θεῖ-
ροις, ἢ τὸν εἰς τὸ ἀνθρωπικὸν σῶμα καὶ ἅμα
μεταβολῆ, ἃ γὰρ δὴ τούτων τινὰ ὑπὲρ τὸν ἀνθρώ-
πῶ θεῶ ἐνηρμόσθω, ἐν ὧ δεῖ θνῆν τὸ ἀνθρώπινον
ἐκεῖνο πάθος. ἔτι γὰρ ἡ πολὺ διοίδουσεν τῶν
ἐν ἱερωδόλυμοις λεγόντων, ἢ ἐν τῷ ὄρει τῆς δόξα
ζῆναι τὸν τόπον ὅτος δεῖ τὸν θεὸν προσκυνεῖν.
ἀλλ' ἐπεὶ κατὰ τὸν μακάριον παῦλον. εἰς θεὸς
εἰς καὶ μεσίτης θεῦ καὶ ἀνθρώπων ἀνθρῶπος χρεῖν
πάντα τὰ μεσιτεῦαν δυνάμεικ τὰ ἀγαθοῖ ἡ-
μῖν ἔχοντα, μόνος ἐστὶν ἀντὶ ὁ Χριστὸς. τίνα δὲ τὰ
μεσιτεῦαν δυνάμεικ καὶ ἀγιάζοντα, τὰ δυνάμενα
θεῦ τοῦ ἀνθρώπου. χρεῖν καὶ ἱερεῖν, καὶ θυσι-
αστῆριον ἀγιάζει κατὰ τὸν τῦ λόγου λόγον τὸ θυ-
σιαστῆριον, τὸ θυσιαστῆριον γὰρ φησὶν ἁγιάζον τὸ δῶ-
ρον. ἔχων ἔτι μόνος ἀντὸς ἐστὶν ὁ ἁγιάζων μόνος
ἂν εἴη χρεῖν καὶ ἱερεῖν, καὶ θυσιαστῆριον καὶ ὅτι
μὲν χρεῖν καὶ ἱερεῖν ἀντὸς εἶναι. ὑπὲρ ἀντῶν
γὰρ φησὶν, ἐγὼ ἁγιάζω ἐμαυτόν. ὅτι δὲ καὶ θυσιαστ-

γεται, ὁ ἱερώτατος μαρτυρεῖ Διονύσιος λέγων ἐν τῷ
περὶ τοῦ μύρου λόγῳ, εἰ γὰρ ἐστι τὸ θυσιαστήριον ἡμῶν
δυνάμεις τῆς θείας, ἢ θεαρχικὰ τῶν θείων νοήσεων
ἀφιερώσεις, ἐν ὧν κατὰ τὸν λόγον ἀφιερούμενοι, καὶ
μυσταγωγοῦν ὁλοκαυτούμενοι, τὴν παραμυθίαν ἐφορῶμεν
ὑπὲρ κοσμικοῖς ὀφθαλμοῖς, ἐνοικοδομούμεν ἀντὶ τοῦ
θυσιαστηρίου δυνάμεις τοῦτο τὸ θυσιαστήριον, εἰς τοῦτο τὸ θυσιαστή-
ριον τὸ ὑπερφράττον τὰ δῶρα ἐπέρχεται ἀναγνωσθῆ-
ναι ἱερεὺς ὁ πρὸ τῆς ἀγιασθῆναι, εἰς αὐτὸ τὸ ὑπερ-
φραττον δῶρα τῆς κυρίας μεταβληθῆναι, ὁ τόπος τῆς
μέγιστα. καὶ ἀπὸ τῆς γῆς ἐνοίκησα εἰς τὸν οὐρανὸν
ἐκεῖ ὁ χριστὸς ἀνὰ παρ' ἡμῖν ὄντα ἐστι. καὶ μετὰ τὴν
ἐνοίκησιν ἐδεῖ ἡγεῖσθαι. ἐκεῖ γὰρ τὸ θυσιαστήριον ἁγιάζει
τὰ τεθέντα ἀντῷ δῶρα, ταυτὸν ἐστὶν ἐν ἀναθεῖναι τοῦ
δῶρον ἁγιασθῆναι, καὶ ἐν τῷ θυσιαστηρίῳ τεθῆναι
τίς δὲ ὁ ἁγιάζων; οὐ ἁγιάζει τὸ θυσιαστήριον τὰ
τεθέντα ἐν ἀντῷ δῶρα. οὐ ἀντὸς ὁ ἱερεὺς ἡγία-
σεν ἑαυτόν. τὸ προσεκτεθῆναι τῷ θεῷ καὶ τεθῆ-
ναι. ἐκεῖ γὰρ ὁ ἀντὸς ἐστι καὶ ἱερεὺς καὶ θυσιά-
στηριον καὶ ἱερεῖον, ταυτόν ἐστιν ὑπὸ τοῦ ἱερέως ἐ-
κείνος ἱερουργηθῆναι. καὶ εἰς τὸ ἱερεῖον ἐκεῖνο με-
ταβληθῆναι, καὶ ἐν τῷ θυσιαστηρίῳ ἐκείνο τεθῆ-
περφραττῷ ἀνατεθῆναι. διὰ τοῦτο ἔστι τῶν γονέων
ἀπολαβὼν ἔφαμο τὸ παῖ ἡνίκα. τὸ ἐγκυμονοῦν ἐ-
χεις. τὴν θυσίαν ἐπιτέλεσας. οἱ μὲν παρ' ἡμῖν ἐε-
ρεῖς ὡς ἱερεῖον τὸν χριστὸν βλέποντες, ἐύχονται
τοῖς δώροις. τὴν εἰς ἐκεῖνο μεταβολήν. οἱ δὲ τῶν
λατίνων ὡς θυσιαστήριον ἀντὸν θεωροῦντες
ἐύχονται τοῖς δώροις, τὴν ἐν ἐκείνῳ θεσιν, ἡ-
μεῖς διαφόροις καὶ λόγοις, ἐν καὶ τὸ ἀντὸ πρᾶ-
γμα ἐυχόμενοι. τοῦτο γὰρ οὐ παρ' ἡμῖν ἱερεὺς
μετὰ τὸ εὐχαθῆναι τοῖς δώροις τὴν εἰς τὸ ὕστερον

σῶμα καὶ αἷμα μεταβολῇ, μηδενὸς τοῦ ὑπερφυοῦς
νοῦ γνωριζομένου, οὐκ ἔτι εὐχόμεθα εἰς ἄνω κατὰ ἀνέ=
κκλησιν τὰ δῶρα. ἀλλ' εἰς ἤδη ἀνεκκλησιασθέντων εὐθὺς
καὶ προσδεχομένων, εὐχόμεθα καταξιωθῆναι
ἡμᾶς τῆς χάριν καὶ τῆς δωρεᾶς τοῦ ἁγίου πνεύ=
ματος. εὐχώμεθα φοβεῖν ὑπὲρ τῶν ἁγιασθέντων
δώρων, ἵνα ἁγιασθῇ τοὺς μετέχοντας· ἡγιάσθαι γὰρ, ἀλλ'
ἵνα ἁγιασθῶσι μᾶλλον γενόμενα. ἵνα ὁ ἁγιάσας αὐ=
τὰ θεὸς, καὶ ἡμᾶς δι' αὐτῶν ἁγιάσῃ. φανερὸν
τοίνυν δὴ τὸ ἁγιάζειν τὴν ὑπὲρ τῶν δώρων
εὐχὴν, μετὰ τὸν τοῦ κυρίου λόγον, οὐδὲ τὴν τῶν λα=
τινῶν ἐκκλησίας ἐστὶν ἀπεῖναι. ἀφ' ἑνὸς ὀλί=
γων καὶ νεωτέρων ἔτι καὶ τάλλα ἀνεμὴ ἐλή=
μηται, εἰς οὐδὲν ἕτερον εὐχαριστοῦσι, ἢ λέγειν
τι καὶ ἀκούειν κοινότερον. καὶ ταῦτα μέχρι
τῆς εὐχῆς.

τίνος γὰρ ἕνεκα ὁ ἱερεὺς εἰς τὸν ἁγιασμὸν
τῶν δώρων, οὐ τὸν υἱὸν ἀλλὰ τὸν
πατέρα καλεῖ.

ἀλλὰ τίνος χάριν οὐ τὸν υἱὸν εἰς τὸ ἁγιάσαι
τὰ δῶρα καλεῖ ὁ ἱερεὺς, ἱερεὺς ὄντα καὶ ἁγι=
άζοντα καθάπερ ἐστίν, ἀλλὰ τὸν πατέρα;
ἵνα μάθῃς, ὅτι τὸ ἁγιάζειν ὁ Σωτὴρ, οὐκ ἐστὶν ἀν=
θρωπος ἔχει, ἀλλ' ἐστὶ θεός. καὶ διὰ τῆς δυνάμεως
τῆς θείας ἣν κοινῇ κεκτῆται μετὰ τοῦ πατρός.
τοῦτο καὶ αὐτὸς ὁ κύριος δηλοῦσθαι βούλεται,
ὅτε ἐστάλη τὸ μυστήριον εἰς τὸν οὐρανὸν ἐπά=
νω, καὶ τῷ πατρὶ ἀνεδείκνυ τὸν ἄρτον. διὰ
τὸν αὐτὸν λόγον, καὶ ἐνταῦθα τῶν θαυμάτων,
οὕτω φαίνεται ποιῶν. ἐν ᾧ χρόνῳ τῆς ἡμέρας τὸν

θεὸν ἐνῳκῆν. ἵνα δείξῃ ὡς ἡ φύσεως ἐστιν ἀνθρωπίνης
τὰ τοιαῦτα καθ' ἣν μητέρα ἔχων ἐστὶ τῆς γῆς. ἀλλὰ δὴ
αὐτὸς θεότητος. καθ' ἣν τὸν θεὸν εἶχε πατέρα. καὶ
ὅτε δὲ ἐμέλλεν καὶ τὸν σταυρὸν ἀναβαίνειν, βου-
λόμενος δημᾶναι τὰς δύο νεανήσεις αὐτοῦ, τὴν θεί-
αν καὶ τὴν ἀνθρωπίνην τὴν μὲν, θέλησιν τῆς ἐ-
αυτοῦ θεότητος, τῷ πατρὶ ἀνέπεμψε, τὴν δὲ νεα-
νιν τῆς ἀνθρωπότητος, ἑαυτοῦ θέλησιν ἔχειν
ἔνεστι. οὐχ ὅτι ἐμὸ θέλω φησὶν, ἀλλ' ὅτι σοῦ. καὶ μὴ
τὸ θέλημά μου. ἀλλὰ τὸ σὸν γενέσθω. ὅτι γὰρ καὶ ἀν-
τὸν τοῦτον κατέλυε τὴν θέλησιν, ἣν ἀπεκλήρωσε τῷ
πατρὶ, δῆλον μὲν ἦν καὶ ἐπ' αὐτῶν τούτων τῶν
ῥημάτων, ἐν οἷς δοκεῖ διαφεῖν τὴν ἑαυτοῦ θέλη-
σιν, τῆς θελήσεως τοῦ πατρὸς, τὸ γὰρ μὴ τὸ θέλη-
μά μου. ἀλλὰ τὸ σὸν γενέσθω, οὐτοῦ ἐνδεμένου ἢν-
καὶ τὰ ἀντὰ βουλομένου. δῆλον δὲ ἦν, ὅτε ἐπεύ-
μα τῷ πατρῷ, ἀπεύχομένου τὸν σταυρὸν ἀντοῦ
καὶ τὸν θάνατον. καὶ ἔτι ἐν οἷς ἔλεγεν. ἐπιθυ-
μᾷ ἐπιθυμήσα τοῦτο τὸ πάσχα φαγεῖν μεθ' ὑμῶν
πρὸ τοῦ με παθεῖν. τοῦ πρὸ τῶν πάθει πάσχα φαγεῖν ἐπι-
θυμήσα. μόνον ὡς λέγων ἐπιθυμῶ ἐπεθυμήσα ἀπ-
τὰ τὰ πρόθυρα τοῦ πάθους ἰδεῖν. καὶ ταῦτα μὲν
ἱκανὸν τοσοῦτον.

Περὶ τῆς Οὐσίας αὐτῆς καὶ τι ἐστὶ τὸ δε-
ξόμενον τὴν οὐσίαν

Περὶ δὲ τῆς οὐσίας αὐτῆς, ἄξιον ἐκεῖνο ζητεῖν,
ἐπεὶ γὰρ ὁ τύπος οὐσίας, δι' ἁ ῥήματος ἐκκεῖν. ἀλ-
λὰ ἀληθῶς ὀφαγὴ καὶ οὐσία, ζητῶ μὲν τί τὸ δυο-
μενον. ὁ ἄρτος, ἢ τὸ τοῦ κυρίου σῶμα. δηλονότι,
ποτε τὰ δῶρα θυτται. πρὸ τοῦ ἁγιασθῆναι, ἢ με-
τὰ τὸ ἁγιασθῆναι. καὶ ἐμοὶ μὲν ὁ ἄρτος τὸ θυο-

μενον, προῦμεν τὸν ἄρτον θυσίαν γενοιτ' ἀν. ἔπειτα
δ τοῦτο ἡμῖν τὸ μυστήριον, ἄρτον εἶδεν βρῶσιν ἀνθρώπου
ἀλλὰ τὸν ἄμωμον τοῦ Θεοῦ, τὸν ἄγοντα τῇ βρώσει δ
ἁμαρτίαν τοῦ κόσμου. εἰ δὲ ἀυτὸ θύεται τὸ κυριακὸν
σῶμα, πάλιν μὲν οὐδὲ δυνατόν. ὁ γὰρ βρωθῆ-
ναι ἔτι, ἢ πληγῆναι δύναται, ἀκήρατον ἤδη καὶ ἀ
θάνατον γενόμενον. εἰ δὲ ὀφθῆ τι τοῦτο ἀντὶ ἐν
ἐγγίοις, ἔδει καὶ δὲ σταυροῦντας εἶναι. καὶ τάχι
κα δυνεληλύθασι πάντα ἀ τὴν θυσίαν ἐκείνην ἐρ-
γάζατο, εἴγε δ τύπος βρώσεως ἀλλὰ βρωθῆ ἀλη-
θῶς ὑπόκειται εἶναι. ἔπειτα πῶς ὁ χρεὼν ἄπαξ
ἀπέθανε καὶ ἐγηρθεὶς οὐκ ἔτι ἀποθνῄσκει, καὶ
ἅπαξ ἔπαθεν ἐπὶ συντελείᾳ τοῦ αἰῶνος. καὶ ἅ-
παξ θεῖται προσενεχθεὶς, εἰς τὸ πολλῶν ἀνε-
νεγκεῖν ἁμαρτίας. εἰ γὰρ καθ' ἑκάστην τελετὴν
ἐντὸς θύεται, καθ' ἡμέραν ἀποθνῄσκει. τί δὲ πρὸς
ταῦτα ἐστὶν ἐρεῖν. ἢ θυσίαν ὅτε πρὸ τοῦ ἀγιασ-
θῆναι τὸν ἄρτον. ὅτε μετὰ τὸ ἁγιασθῆναι τελεῖ-
ται. ἀλλ' ἐν ἀντῷ τῷ ἁγιάζεσθαι. ὅτιω γὰρ ἀναγ-
κη πάντας συντρέχεσθαι τοῖς πιστευομένοις περὶ
ἑνὸς λόγου καὶ ταυτότητα πίστεως. τί δὴ λέγουσι
λόγοι. τὸ τὴν θυσίαν ταύτην μὴ εἰκότα καὶ τυ-
πον εἶναι θυσίας, ἀλλὰ θυσίαν ἀληθινήν. τὸ
μὴ ἄρτον εἶναι καὶ τὸ τεθυμένον, ἀλλ' ἀυτὸ τοῦ
χρεοῦ σῶμα. καὶ πρὸς τούτοις, τὸ μέγα εἶναι δ
τοῦ ἀμνοῦ τοῦ Θεοῦ θυσίαν καὶ ἅπαξ γενόμε-
νην. καὶ πρῶτον δόωμεν εἰ μὴ τύπος, ἀλλὰ πρά-
γμα θυσίας ἡ τελετή. τίς γὰρ ἡ τοῦ προφήτου θυ-
σία, ἢ ἀπὸ τοῦ μὴ σωφρονεῖν πάντων εἰς τὸ
σωφρονεῖν μεταβολή. τοῦτο καὶ ἐν ταῦτα γί-

Περὶ τῶν μετὰ τὴν θυσίαν εὐχῶν. καὶ τίς ὁ λόγος καθ' ὃν ἐν τάνδε μνημονεύει τῶν ἁγίων καὶ τῆς παναγίας ἑξαίρετος.

Καὶ ταῦτα μὲν περὶ τούτων. Ὁ δὲ ἱερεὺς τῆς θυσίας τελεσθείσης, καὶ τὸ ἐν ἔχρον τῇ τοῦ θεοῦ φιλανθρωπίᾳ προκείμενον ἔργον τοῦ ἀρνίου ἀνοίξας, ὡς ἤδη τοῦ μεθίστου λαβόμενος, καὶ μεθ' ἑαυτοῦ τὸν παράκλητον ἔχων. γνωρίζει τὰ ἑαυτοῦ αἰτήματα πρὸς τὸν θεόν τὴν δέησιν μετὰ χρηστῆς. ἤδη καὶ βεβαίως ἐλπίζοντα καὶ ὧν προτείνεις τὸν ἄρτον ἐμνήσθη, καὶ ὑπὲρ ὧν τὰς προτεθείσας ἐνχὰς ἐπόιησε. καὶ τὰ δῶρα προσθήκης, καὶ προσδέχεσθαι αὐτὸς ἐκέτευσε ταῦτα πρὸς δεξιώσεως ἐνίσταται εἰς ἔργον ἐκβῆναι, τίνα δὲ ταῦτα κοινὰ καὶ ἴδιοι καὶ ἀπελθόντι. τὸ τῆς χάριν κατακτεμφθῆναι αὐτῶν τῶν δώρων παρὰ τοῦ δεξαμένου ταῦτα θεοῦ. ἰδίᾳ δὲ τοῖς μὲν ἀπελθόντι ὑπόχων ἀπάλλαγὴν καὶ βασιλείας κληρονομίαν μετὰ τῶν τε ἐλθωμένων ἁγίων, τοῖς δὲ ζῶσι τὸ μεταφυῆ τῆς ὑγιείας φανερῶς ἀγαθῆναι καὶ μηδένα εἰς κρῖμα ἢ εἰς κατάκριμα μεταφυῆ. ἄφεσιν ἁμαρτιῶν εὐρῆναι ἐνεργείαν γοργάν τῶν ἀναγκαίων. τὸ βασιλείας ἐλεύθερον ἄξιον φανῆναι παρὰ τῷ θεῷ. ἐπὶ δὲ ὡς μόνον ἐκκρίτοις αὐτῇ ἡ προσαγωγὴ τῆς θυσίας. ἀλλὰ καὶ χαρίεν ἐστὶ καθάπερ ἐν τοῖς προσομίλοις τῆς τελετῆς. ἡνίκα ὁ ἱερεύς, ὡς δεῦρο ἀναπαύθη τῷ θεῷ προσαγόμενα καὶ τὴν εὐχαριστίαν ἐμφαίνει καὶ τὴν ἱκεσίαν, ἐπὶ καὶ νῦν τοιούτων καὶ τελειωθέντων τῶν δώρων, καὶ εὐχαριστεῖ δι' αὐτῶν τῷ θεῷ καὶ ἱκεσίαν προσάγει, καὶ τίθησι μὲν τὰς ἀφορμὰς τῆς εὐχαριστίας. προστίθησι δὲ τὰς ὑπο-

θεις τῆς ἐκκλησίας. καὶ τίνες αἱ ἀφορμαὶ τῆς χα-
ριστίας· οἱ ἅγιοι καθάπερ καὶ πρότερον εἰρη-
ται. ἐν τούτοις γὰρ ἡ ἐκκλησία τὸ ἐπιτιμηθὲν ἐω-
ρᾶ, καὶ τῇ ἐυχῇ ἐτύχε τῆς βασιλείας τῶν οὐρα-
νῶν. τίνες δὲ αἱ ὑποθέσεις τῆς ἐκκλησίας. οἱ μὴ τε-
λειωθέντες, οἱ δεόμενοι εὐχῆς. καὶ περὶ μὲν τῶν
ἁγίων ἔτι προσάγομεν. ὅτι φησὶ τὴν λογικὴν τα-
ύτην λατρείαν ὑπὲρ τῶν ἐν πίστει προαγαπαθέ-
ντων, προπατόρων, προφητῶν, πατριαρχῶν, προφη-
τῶν, ἀποστόλων, κηρύκων, εὐαγγελιστῶν, μαρτύρων
ὁμολογητῶν, ἐγκρατευτῶν, καὶ παντὸς πνεύμα-
τος, ἐν πίστει τετελειωμένης. ἐξαιρέτως τῆς παν-
αγίας κυρίας θεοτόκου καὶ ἀεὶ παρθένου μαρίας, καὶ ἐξ ἧς κατάλεξιν τοῦ
τῶν ἁγίων ἀνάγκη ὁμολογεῖν, ὅτι εἰδὼς ἀφορμὴ
τῆς πρὸς θεὸν εὐχαριστίας τῇ ἐκκλησίᾳ ὑπὲρ
ὑμῶν προσάγει τὴν λογικὴν ταύτην λατρείαν
ὡς χαριστήριον τῷ θεῷ. καὶ πάντων ἐξαιρέτω
τῶν ἀλλέων, ὑπὲρ τῆς μακαρίας παρθένου τοῦ
θεοῦ μητρὸς. ὡς ἀδῆς ἀμωμόνυμφος πεπεκμένη πάθη.
διὰ τοῦτο, οὐδὲ ἀντοῖς εὐχεται ὁ ἱερεύς, ἀλλὰ μᾶλ-
λον ἀντοὶ παρ' ἐκείνων εἰς τὰς εὐχὰς δεῖται βο-
ηθεῖσθαι. ὅτι οὐχ ἱκέσιον ἀλλὰ χαριστήριον ὡς
εἰρηται ποιεῖται ὑπὲρ ἀντῶν, τὴν τῶν δώρων
προσαγωγήν. μετὰ δὲ ταῦτα καὶ τὴν ἐκκλησίαν
δεικνύει καὶ κατάλεξιν περὶ ὧν ἐκτενεῖς ἡ
εὐχεται πάθει τὴν θυσίαν, καὶ ἔτι προσθή-
κον ἐν ἐκάστῳ καὶ καταλληλον ἀναιδοῖ. ἐν οἷς
καὶ ταῦτα φησὶ ὅτι προσάγομεν σοι, τὴν λο-
γικὴν ταύτην λατρείαν ὑπὲρ τῆς διακρίσεως,
ὑπὲρ τῆς ἁγίας καθολικῆς καὶ ἀποστολικῆς

εκκλησίας. υπερ των εν οικουμενη πολιτεια διαμενοντων, υπερ των πιστοτατων και φιλοχριστων βασιλεων ημων. και τουτο ευχεται. και ετι μεν ο μακαριος Ιωαννης διηλεγξε το φρενα της ερας ταυτης πατρεσται ειναι δημοσιων. χαριστηριον κ εκεβλον, χωρις μεν τιμηων, υπερ εων ευχαριστει. χωρις δε υπερ εων εκεστιν. ο δε Θεοδ Βασιλειος τη εκεβια παραμυθουμενος την ευχαριστιαν. και τουτο ποιει πανταχου τη ερεσφρειας. και τας ευχας αν ευροις φεδον απασας. και τουτο κανονα δυναμιν. μεμνηται δε και των αγιων ων ο αγιος Ιω, και καθ' αυτον τη ερεσφρειας τον τοπον. αλλ' ο τον αυτον τροπον, ευχαριστεν μεν δεινωθηναι πασας τας κοινωνιας των ιερεων, μη εις χρημα η εις καταχρησιν ενεργει, αλλ' ινα ευρωμεν χαριν μετα παντων των αγιων των απ' αιωνος σοι ευαρεστησαντων προπατορων πρωτων πατριαρχων, και τα εξης. ειτα εξαιρετον της παναγιας. αλλα και ταυτα τα ρηματα εχει μεν ικεβιαν. εμφαινει δε ευχαριστιαν, και γαρ ευαρεστην τω γενει ανθρωπιν τον θεον. εν οις μεμνηται των παρ' αυτω τελειωθεντων και αγιασθεντων ανδρων. μονον δ λειπον ινα δως ημιν χαριν ινα τοις αγιοις καθ' ειδος προτερον ινα αξιασθη ωστε φ και αλλοτ φθασας ηγιασας των ομοφυων ημων. και περι μεν τουτων αρκει τω ταυτα.

Περι ων ο ιερευς υπερ εαυτου ευχεται
των ιερων ενεκα δωρων και υπερ
ων τοις πιστοις ευχεσθαι κελευει.

Ο δε ιερευς μετα το παθειν ευχασθαι τα δεοντα και υπερ εαυτου ευχεται υπο των δωρων αγια-

θήκαν. τίνα ἀγαθοῦ, ἄφεσιν λαβεῖν ἁμαρτιῶν.
τοῦτο γὰρ προσημαίνων τῶν δώρων τοῦτον τὸ ἔρ-
γον. καὶ πόθεν δῆλον; ἐξ ὧν ὁ Κύριος εἰπὼν τοῖς ἀ-
ποστόλοις τὸν ἄρτον δίδωσιν. τοῦτό ἐστι τὸ σῶμά
μου τὸ ὑπὲρ ὑμῶν κλώμενον εἰς ἄφεσιν ἁμαρ-
τιῶν. καὶ ἐπὶ τοῦ ποτηρίου ὁμοίως. μνημονεύετε
κύριε φησὶ καὶ τῆς ἐμῆς ἀναχωρήσεως. καὶ δεῦ-
χωρήσόν μοι πάν πλημμέλημα ἑκούσιον τε καὶ
ἀκούσιον. καὶ μὴ διὰ τὰς ἐμὰς ἁμαρτίας κεω-
λύσῃς τὴν χάριν τοῦ ἁγίου σου πνεύματος, ἀπὸ
τῶν προκειμένων δώρων, ἄφεσιν ἁμαρτιῶν
δίδωσι τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον, τοῖς τούτων κοινω-
νοῦσι τῶν δώρων. αὕτη ἡ χάρις φησὶ, μὴ κωλυ-
θήτω ἐπ' ἐμοῦ ἀπὸ τῶν δώρων, διὰ τὰς ἐμὰς
ἁμαρτίας. διττῶν γὰρ λέγεται ἐνεργεῖν ἐν τοῖς
τιμίοις δώροις ἡ χάρις. ἔνα μὲν τρόπον καθ' ὃν
αὐτὰ ἁγιάζεται, ἕτερον δὲ καθ' ὃν ἡ χάρις, δι'
αὐτοῦ ἡμᾶς ἁγιάζει. τὸν μὲν οὖν πρῶτον τρό-
πον ἐν τοῖς δώροις τὴν χάριν ἐνεργεῖ, οὐδὲν δυ-
νατὰ κωλύειν τῶν ἀνθρωπίνων κακῶν. ἀλ-
λὰ καθάπερ ὁ ἁγιασμὸς αὐτῶν οὐκ ἔστιν ἀνθρω-
πίνης ἀρετῆς ἔργον, οὕτως οὐδὲ κωλύεσθαι
δυνατὸν αὐτὸν ὑπὸ κακίας ἀνθρώπων. ὁ δεύ-
τερος δὲ, καὶ τῆς ἡμετέρας δεῖται βοηθείας.
διὰ τοῦτο καὶ ὑπὸ τῆς ἡμῶν κωλυόμεθα
μιᾶς. ἁγιάζει γὰρ ἡ χάρις διὰ τῶν δώρων ἡμῶν
ἐὰν πρὸς τὸν ἁγιασμὸν ἐπιτηδείως ἔχοντας
λάβῃ. ἂν δὲ ἀπαράσκευάστοις εὑρεθῇ, οὐκ ὀ-
φελος ἐνεγκεῖν οὐδὲν, καὶ μυρίαν ἡμῖν ἐπάγει
βλάβην. ταύτην δ' χάριν, εἴτε ἄφεσιν τῶν ἁ-
μαρτιῶν ἐστι μόνον, εἴτε μετ' ἐκείνης καὶ ἄλλη

δωρεὰ διδομένη τοῖς μετὰ καθαρᾶς διανοίας τὸ
ἱερεῖ τοῦτο δεικνύει δεῖπνον, εὑρίσκεται ὁ ἱερεὺς μὴ
κωλυόμενος ἀπὸ τῶν δώρων οὓς δύναμεθα κωλύ-
ειν δι' ἀνθρωπίνην κακίαν. ταύτην τὴν εὐχὴν
ἐποιοῦμεν, καὶ μετ' ὀλίγα βοᾷ πάντα τὸν πλησίον καὶ
φησί· εὐχόμενοι γὰρ ἅπαντες ὁμοφώνως. ὡς τε ἐν ἑνὶ
σώματι καὶ μιᾷ καρδίᾳ δοξάζειν τὸν Θεὸν καὶ
Πατέρα διατελοῦντες ἐπαγγελλόμενοι τὰ ἔλεη τοῦ με-
γάλου Θεοῦ καὶ σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ. Χρεία δὲ ἐστι
τὰ κελεύσει δηλῶσαι τοῦ Θεοῦ τὴν ἱερουργίαν εὐ-
χήν, ἣν αὐτὸς ἐποίησε, πάντας τοὺς ἁγίους εἰς
ἐπικουρίαν καλεῖσθαι τε. τοῦτο γὰρ ἐστι τὸ μνημο-
νεύεσθαι πάντων τῶν ἁγίων τὸ καλεῖσθαι, τὸ δὲ
ἐπιμνησθῆναι. καὶ τί φησι. δηλοῦμεν τοῦ Κυρίου ὑπὲρ
τῶν ἁγιασθέντων δώρων. ὅν ἵνα αὐτὰ δέξοι-
το τοῦ ἁγιασμοῦ. διὰ τοῦτο γὰρ ἁγιασθέντα
αὐτὰ ἔστιν, ἵνα μὴ οὐ τοῦτο νομίσῃς ἀλλ' ἵνα
αὐτὸ ἡμῖν μεταδοῖεν. τοῦτο γὰρ ἐστι τοῦ φιλαν-
θρώπου Θεοῦ τὸν προσδεξάμενον αὐτὰ, τὴν χά-
ριν ἡμῖν ἀντικαταπέμψαι. εὐχόμενοι φησὶν
ὑπὲρ τῶν δώρων, ἵνα εἰς ἡμᾶς ἐνεργὰ γένωνται.
ἵνα μὴ ἀδυνατήσῃ πρὸς ταύτην τὴν χάριν. καθ-
ἁπερ ὅτε μετὰ τῶν ἀνθρώπων ἐφαίνετο τὸ πάν-
τοδυνάμου τοῦτο δῶρον ἐστιν ἐν οἷς τῶν πόλε-
ων οὐ δυνατὸν ἐποίει διὰ τὴν ἀπι-
στίαν αὐτῶν. ἔτι δὲ ταῦτα πρὸς τὸ πλῆθος
βοήσας, εἶτα καὶ ἀντὸς ἐφ' ἑαυτοῦ ἡδυχῇ ἐπο-
ιεῖται, περὶ τῶν αὐτῶν τοῦ Θεοῦ ἐκκλησιῶν
ὥστε μεταλαβεῖν μὲν τῶν ἁγιασθέν-
των μυστηρίων μετὰ καθαρᾶς διανοίας. ἀπολαῦσαι δὲ δ
ἐφοβεῖς ταύτην τρανοῦσθαι, ἀμαρτιῶν ἄφεσιν, πνεύ-
ματος ἁγίου κοινωνίαν, βασιλείας κληρονομίαν.

καὶ μὴ εἰς κρίσιν ἢ εἰς καταφρόνησιν. Ἔστω δὲ ἡμῖν τὴν τοῦ Θεοῦ φυλακὴν ἀναβιβάζειν καὶ βοηθεῖν αὐτὴν κελεύειν αὐτὸν εὐξάμενοι τὴν ἡμέραν πάσαν τελείαν ἀγίαν εἰρηνικὴν καὶ ἀναμάρτητον διενυκτεῖν. φροντὶς ἔχοντας ἄγγελον εἰρήνης πιστὸν, διὰ τὸν ἄγγελον τοῦ ψεύδους ὡς τὰ ἀνθῶν πεσόντων ἐκ ἀβράλεις. ἐνγόμεθα δὲ περὶ τοῦ φυλάκου ἀγγέλου, ἵνα τε ἡμῖν ἐνοῦν δὲ δοῦναι γὰρ ἐξ ἀρχῆς ἔκλεξω τῶν πιστῶν, ἄγγελον, ἀλλ' ἵνα ἐνεργὸν ἢ καὶ τὰ αὐτοῦ ποιῇ καὶ φρουρῇ. καὶ πρὸς τὴν ἐντολὴν ὁδοῦ. ἡμῖν ὁδηγῇ καὶ μὴ ἀποσῇ, μηνύσας διὰ τὰς ἀνθρωπίνας ἡμῶν πρὸς τοῦτο ἀρκεῖν ἁμαρτιῶν. καὶ πάντα τὰ καλὰ καὶ συμφέροντα ταῖς ψυχαῖς ἡμῶν καὶ εἰρήνην τῷ κόσμῳ. καὶ ἔτι πρὸς τὸ μεῖζον ἀφελείας, ἐν εἰρήνῃ καὶ μετανοίᾳ διενεγκεῖν τὸν ὑπόλοιπον τῆς ζωῆς χρόνον. ὥστε εἶναι τὰ τέλη τοῦ βίου, χρυσοῦν πρεπόντα. εἶτα εἶναι τοὺς παραδεκτοὺς τῷ Θεῷ, καὶ ἀκήλους. καὶ πάσαν τὴν ζωὴν, τὴν ἑνότητα τῆς πίστεως καὶ τὴν κοινωνίαν τοῦ ἁγίου πνεύματος ἀπηβάζειν τι δὲ βούλεται ἡ τῆς πίστεως ἑνότης, καὶ ἡ τοῦ ἁγίου πνεύματος κοινωνία, καὶ τινὸς ἕνεκα τούτων ἐνταῦθα δεόμεθα, διὰ πολλῶν ἐρεῖται πρότερον.

Περὶ τῆς Θεοπαραδότου εὐχῆς καὶ τῆς κλίσεως τῶν κεφαλῶν καὶ τῆς μετὰ τοῦτο εὐχαριστίας καὶ δεήσεως πρὸς τὸν Θεὸν καὶ δοξολογίας.

Ἀλλ' ἔστω αὐτοῦ ὑπακοῦσαι. καὶ πάντα χρόνον εἰς τὸ ἀγαθὸν ὑπηρετῆσαι. ὡς ἤδη τέλειοι. καὶ τὰς θείας ὑπόνοιας ἀξίους γενόμενοι, ἐκε-

τεῖνε τοῖ Θεοῦ, ἐξωθῆναι τῆν ἐυχῆν ἐκείνῃ ἐυχε-
σθαι μετὰ παῤῥησίας, ἐν ᾗ τολμῶμεν πατέρα κα-
λεῖν ἀυτοῦ ἀναμιμνῆσκοντες δὲ ἀυτῆν μετ ἀυτοῦ πάν-
των, ἀυτὸ τὸ ἀκροτελεῦτιον ἐκβοηθοῦς εἰς δοξολο-
γίαν τοῦ Θεοῦ, τῆν ἐυχῆν καταλαμβάνει. μετὰ τοῦτο
τῆν ἐιρηνῆν ἐυχεται πάσιν. ὅτιω δὲ τῆς ἐυχεστι-
ας διὰ τῆς ἐυχῆς ἀναμνησθεὶς. καὶ πατέρα κα-
λεσαντας τοῦ Θεοῦ. ἔιτα καὶ ὡς, δεδοτῆν ἐπι-
γνῶσκειν κελεῦει, καὶ τὰ δεῦλων πρὸς ἀυτοῦ
ἐπιδεικνῦναι, καὶ κλῖνας τὰς κεφαλὰς ἀυτῶ
καὶ οὕτω τῷ φῆματι τῆν δεῦλειαν ὁμολο-
γῆσαι. καὶ κλῖνεσθαι ἐφ μόνον σοῦ φῦσει δε-
σποτῆ καὶ δημιουργῶ καὶ Θεῷ ἀλλὰ καὶ ὡν
ὡν ἡμεῖς δεῦλοι τῷ προσκυνῶ τοῦ ἀιμάτου τοῦ
μονογενοῦς. ὑπὲρ ὃ καὶ διὰ δεῦλοι ἡμᾶς
ἐκτῆσατο. καὶ ὑιοῦς ἐποιῆσατο τοῦς ἀυτοῦς
καὶ γὰρ καὶ τῆν δεῦλειαν ἡμῖν ἔδωκεν ἡμῖν, καὶ με-
γάλα ἔδειξε, καὶ τῆν ὑιοθεσίαν ἐχαρίσατο τοῦ ὑιοῦ
καὶ τὸ ἀυτὸ ἄιμα. ταῦτων δὲ κλῖνωντων τὰς
κεφαλὰς, ὁ ἱερεῦς ἐφ' ἑαυτοῦ τῷ Θεῷ χαρῖτας
τῆς τῶν ὄντων δημιουργίας ὁμολογῆσας, ἐυχεται
τὰ διαφέροντα πάσι. μνησθεὶς πρὸς ἀυτοῦ καὶ
τοῦ ἀνωφέλητοι τοῦ μονογενοῦς καὶ τῆς ἀυτοῦ χά-
ριτος καὶ φιλανθρωπίας, ὡς ὅτιω τὰ αἰτήμα-
τα λημφθῆσεται κατὰ τῆν ἀυτοῦ τοῦ δεῦτερου ἐυ-
αγγελίαν. πάντα γὰρ φῆσιν. ὅσα ἂν αἰτῆσητε
τοῦ πατέρα ἐν τῷ ὀνόματι μου, δῶσει ὑμῖν
ἔιτα δοξολογίαν προσθεὶς εἰς ἐπῆκοον τοῦ πρω-
τοῦς πολῖτοῦς ἐυχῆ τῆν παλαιᾶν τριάδα, κ
λαβὼν ἀπόνοῦς δ δοξολογίας, ἔιτα πάλιν εἰς

ἑαυτὸν ἐπιστρέφει. καὶ ἡδυκῇ καὶ καθ' ἑαυτὸν ἐν
γεται. εὐχόμενος δὲ, αὐτὸν καλεῖ τὸν μεσὸν τὸ
σφάγιον τὸν ἱερεῖα. τὸν ἄρτον ἵνα κοινὸν δι' ἑαυτοῦ
τοῖς δόλοις ἑαυτῷ μεταδῷ, καὶ μέλων ἐπὶ τὴν
τράπεζαν, καὶ αὐτὸν χωρεῖν καὶ ἀλλοῖ συνάγα
λεῖν ἐνταῦθα πάθειν ἀπλῶς ἐξέστιν ἡ κοινωνία
τῶν μυστηρίων, καὶ αὐτὸν ἐξ πάντας καλεῖ.

περὶ ὧν ὁ ἱερεὺς ~~ὑπὲρ ἑαυτοῦ ἐυχε=~~
~~ται~~ πρὸς τὸ πλῆθος βοᾷ τὰ ἅγια ἐγκῶν
καὶ ὧν ἐκεῖνοι πρὸς αὐτὸν ἀντιβοῶσιν.

τὸν ζωοποιὸν ἄρτον λαβὼν καὶ ἀναδείξας τοῖς
ἀθῴοις ἀντὸ μετέχοντας, εἰς τὴν μετάδοσιν κα
λεῖ τὰ ἅγια φησὶ τοῖς ἁγίοις. μόνον ἐξ λέγων ἐ
δὲ ὁ τῆς ζωῆς ἄρτος οὐ ὁρᾶτε. ἐκεῖνο ὁρᾶτε
μεταλήψονται. ἀλλ' ὁ πάντες. ἀλλ' εἰ τις ἄξιος
τὰ γὰρ ἅγια τοῖς ἁγίοις ἐφεῖται μόνοις. ἁγίους δὲ,
ἐξ τὴν τελείωσιν τῶν ἀρετῶν μόνον ἐνταῦθα φη=
σὶν. ἀλλὰ καὶ ὅσοι πρὸς τὴν τελειότητα ἐκεῖ=
νην ἐπείγονται μὲν λείπονται δὲ ἔτι. καὶ τοῦ=
τοις γὰρ ἐδεῖν κωλύει τῶν ἀγίων μυστηρίων, ἐν
μεθέξει γινομένοις ἁγιάζεσθαι. καὶ τοῦτο τὸ μέ=
γεθος ἁγίους εἶναι, ὥσπερ καὶ ἡ ἐκκλησία πάθη φη=
σὶ λέγεται, καὶ ὁ μακάριος ἀπόστολος πρὸς ὃ ἡ=
μῶν ὁλοκλήρου, σῶμα, ἀδελφοὶ ἁγίοι φησὶ, κλη=
σεως ἐπουρανίου κοινωνοί. ἅγιοι γὰρ καλοῦνται, ἀ
πὸ τὸν ἁγίου ἐξ μετέχοντες, καὶ ὦ σώματος καὶ αἵ
ματος κοινωνοῦντες, μετὰ γὰρ τὸ σώματος ἐκεῖ=
νος, δόξης ἐκ τῶν δόξης ἀντοῦ. καὶ ὅσα ἐκ
τῶν ὅσων ἀντοῦ, ἐστὶ ἐμοὶ ἀντῷ συνημμένοι,
καὶ τὴν ἁρμονίαν φυλάττομεν ζῶμεν τὴν ζωὴν,
καὶ τὸν ἀγκύριον ἕλκοντες διὰ τῶν μυστηρίων, ἀπὸ
τῆς κεφαλῆς ἐκείνης καὶ τῆς καρδίας. ἐπειδὰν δὲ

ἀποθνῃσκῶμεν καὶ τῆς ὁλότητος ἐκπεσώμεν τοῦ καινοῦ
σώματος, μᾶλλον τῶν ἐναντίων γινόμενα μνημονεύον.
οὐ γὰρ διαβήσεται ἡ ζωὴ πρὸς τὰ νεκρὰ καὶ ἀποκοπέν-
τα μέλη. τί δὲ τὸ ἀποκόπτον τοῦ χριστοῦ σώμα-
τος ἐκείνου τάυτα τὰ μέλη. εἰ ἁμαρτάνει ἡμῶν
φησὶ δεῖξῶσιν ἀπὸ μέρους ἐμοῦ καὶ ὑμῶν. τί δὴ,
πάσας ἁμαρτίας πρὸς νοεῖ τὸν ἄνθρωπον ἑνδα-
μῶν, ἀλλ' ἡ πρὸς θάνατον μόνον. διὰ τοῦτο γὰρ ἡ
πρὸς θάνατον λέγεται. ἔστι γὰρ ἁμαρτία ἡ πρὸς
θάνατον κατὰ τὸν μακάριον Ἰω. διὰ τοῦτο τοῦ
μεμνημένου, ἐπεὶ τοιαῦτα πλημμελοῦν. ὅτι τὸ
χρεὼν διαπεῖδαι καὶ θάνατον ἐπιγνῶναι, ἑνδεῖν τὸ
κωλύον κοινωνεῖν τῶν μυστηρίων τοῦ ἁγιάζε-
μν μετέχειν, καὶ πράγματος ἕνεκα καὶ ὀνόμα-
τος. εἰδὼς ἔτι ζῶντα μέλη καὶ διεσημένου
τῆς κεφαλῆς. διὰ τοῦτο καὶ τοῦ ἐρεῖν βούλεται
τὰ ἅγια τοῖς ἁγίοις, οἱ πιστοὶ ἀντιβοῶνται, ἅγι-
ος εἷς, εἰς κύριος Ἰησοῦς Χριστὸς εἰς δόξαν θεοῦ πα-
τρός. ὅτι ἑνδεὶς οἰκεῖν ἔχει τὸν ἀγιάζοντα. ἐνδ
ἔργον ἀνθρωπίνης ἐστὶν ἀρετῆς. ἀλλ' ἐξ ἐκείνου
πάντες καὶ δι' ἐκείνου, καὶ καθάπερ ἐπὶ πολλὰ
κάτοπτρα τεινῆ ὑπὸ τοῦ ἡλίου, πάντα μεμιμῆ-
ται. καὶ ἀκτῖνας ἀφίησι. καὶ δόξαν πολλοὺς ἡλι-
ος ἐφάνη, εἰς δὲ ἀλεινῶν, ὁ ἐν πᾶσιν ἀστράπτων ἥλιος
ἑνὶ καὶ ὁ μόνος ἅγιος εἰς τοὺς πιστοὺς ἐπιφαινόμενος, ἐν
πολλοῖς μὲν φαίνεται ψυχαῖς καὶ πολλοὺς δεικνύ-
ειν ἁγίους, ἔστι δὲ εἷς καὶ μόνος ἅγιος ἑνδεὶς ἢ πάν-
εἰς δόξαν θεοῦ πατρός. τὸν θεὸν ἑνδεὶς ἐδοξάσε
τὴν ἀντὶ πρόσθεν δόξαν. ὅθεν βεβαιοῦσιν
πρὸς τοὺς ἑνδεῖς ἔλεγεν. εἰ θεὸς ἐμὲ ἐμὴ πα-
θεν ἔστιν ἡ δόξα μου. ἀλλὰ μόνος ὁ μονογενὴς

ἀνεδώκεν αὐτῷ τὴν ὀφειλομένην δόξαν, διὸ καὶ
πρὸ τοῦ πάθους γινώσκων, ἔλεγε πρὸς τὸν Πατέρα,
ἐγὼ σε ἐδόξασα ἐπὶ τῆς γῆς. τίνος γὰρ ἐδόξασεν.
ἐκ ἄλλου, ἢ τοῦ ἀμαθοῦς ἐπιδεικνύμενος τὴν ἐν
κείνοις τοῖς ἀνθρώποις, ἄγνοιαν φανεῖν, ὅδεν ἀυτοῦ
ἐστιν ἄγνοιαν ὁ πατήρ. ἔστε γὰρ ὡς Πατέρα τοῦ ἀ=
γοῦ τοῦτον γνωρίζομεν τὸν θεόν, δόξα τοῦ Πα=
τρὸς ἡ τοῦ υἱοῦ λατρεύειν ἐστίν. ἔστε ὡς θεὸν
διὰ τὴν ἀνθρωπότητα δόξα τοῦ δημιουργοῦ πά=
των. ἢ τοῦ δημιουργήματος ἀξία ἢ ἀ=
ρετή.

Τί δηλοῖ τὸ θερμὸν ὕδωρ βαλό=
μενον εἰς τὰς μυστήρια

ἔτι δὲ βυζαλεῖδας τοῦτο πιστοῦν ἐπὶ τὸ ἱερὸν
δεῖπνον, ἀυτὸν πρῶτον ἀυτοῦ μεταλαμβάνει
καὶ ὅσοι τῶν ὁμοταγῶν, καὶ ὅσοι περὶ τὸ βῆμα
θερμὸν ὕδωρ πρῶτον εἰς τὸ ποτήριον ἐμβαλὼν
δηλοῦσας ἕνεκα τῆς τοῦ ἁγίου πνεύματος, ἐ=
πὶ τὴν ἐκκλησίαν καὶ ὁδόν. καὶ ἦλθε γὰρ τό=
τε τῆς οἰκονομίας τοῦ δωτέρου τελειότης
ἀπαστῆς. νῦν δὲ ἐπιδημεῖ τῆς θυσίας ἀνεί=
δεῖς, καὶ τελειωθέντων τῶν δώρων, τοῖς
δὲ ἀγίοις κοινωνεῖν ἀυτῶν. τῆς γὰρ τοῦ Χρι=
στοῦ οἰκονομίας ἀπαστῆς κατὰ τὴν ἱερὰν ἐ=
υχαριστίας τελετὴν ἐν τῷ ἄρτῳ καὶ ἀτέρῳ ἐν
πίνακι γραφομένης, καὶ γὰρ καὶ βρέφος ἀυ=
τὸν, ὡς ἐν τύπῳ θαυρούμεν καὶ ἐν νάματον
ἀρούμενον, καὶ σαυρούμενον καὶ τὴν πλευρὰν
κεντούμενον, ἔτα καὶ ἀυτὸν τὸ ἄρτον, εἰς ἐ=
νεῦτο τὸ παλαιὸν βῆμα τὸ ταῦτα ἀληθῶς
ὑποφαίνειν. καὶ ἀνασᾶν καὶ ἀκαλεφθεῖν καὶ

καθημένου ἐν δεξιᾷ τοῦ πατρὸς, μεταβαλλόμενον δὲ
δεῖ καὶ τὸ τέλος τούτων ἅπαντων μετὰ ταῦτα πάν-
τα δημαίνεσθαι, ἵνα ὁλόκληρον ἡ ἀνθρώπου γένηται τοῦ
μυήσεως τῇ πρακτικῇ παθῇ, καὶ οἰκονομικῇ
τοῦ ἀποτελέσματος προσεπιόντος. τί γὰρ τὸ ἀ-
ποτέλεσμα καὶ τὸ ἔργον τῶν τοῦ χριστοῦ παθῶν
καὶ λόγων καὶ ἔργων, εἰ τις μὴ πρὸς ἡμᾶς ἀνταθεω-
ρεῖ. δῆλον ἑτέρου, ἢ ἢ τοῦ ἁγίου πνεύματος εἰς τὴν
ἐκκλησίαν ἐπιδημία. ἔκδηλον δὲ μετὰ ἐκεῖνα δη-
μανθήναι καὶ ἀρτίως, καὶ δὴ δηλοῦται, τοῦ
βεβαίου τὸ ἔργον ἐφικνεῖσθαι τοῖς μυστικοῖς. τὸ μὲν
γὰρ ὕδωρ αὐτὸ τὸ τοῦτο ὕδωρ ὂν καὶ πνεῦμα
μετέχον τὸ πνεῦμα δηλοῖ τὸ ἅγιον. ὁ καὶ
ὑδωρ λέγεται, καὶ ὡς πηγὴ ἐφάνη τοῖς τοῦ
χριστοῦ μαθηταῖς ἐμπεσόν, ὁ δὲ καιρὸς ἕτοι-
μος καιρὸς ἐκεῖνος δηλοῦνται. τοῖς μὲν γὰρ καὶ
ἦλθε, μετὰ τὸ πληρωθῆναι, τὰ κατὰ τὸν χρι-
στὸν ἅπαντα. νῦν δὲ τελειοῦται τούτων τὸν
δῶρον, τὸ ὕδωρ ἐπιβάλλεται τοῦτο. διὰ δὲ τῶν
μυστηρίων ἡ ἐκκλησία δηλοῦται, βεβαιοῦμα τοῦ
χριστοῦ καὶ μέλη ἐκ βεβαίου. ἔστι καὶ τότε
ἐδέξατο τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον μετὰ ἀναλήψε-
ως τὸν χριστὸν εἰς τοὺς οὐρανοὺς. καὶ νῦν δέχε-
ται τὴν δωρεὰν τοῦ ἁγίου πνεύματος. προσδέχ-
νεῖν τῶν δώρων εἰς τὸ ὑπερουράνιον ἐνδιά-
τητον, ἀντικατεμίγνυντο ἀντὶ ἡμῶν τοῦ
προσδεχομένου ταῦτα θεοῦ, κατὰ τὰ προσκυ-
νημένα. ὅτι μεθεῖμεν ὁ ἀνθρωπος καὶ τοῖς καὶ νῦν
καὶ τὸ ἀνθρωπινον πνεῦμα.

Κατὰ τίνα λόγον τὰ μυστήρια τῆς ἐκ-
κλησίας δημαντικὰ εἰσιν.

σημαίνεται δὲ ἡ ἐκκλησία ἐν τοῖς μυστηρίοις ὡς
ὡς ἐν βυμβοῦσιν. ἀλλ' ὡς ἐν καρδίᾳ μέλη καὶ
ὡς ἐν ῥίζῃ τοῦ φυτοῦ, κλάδοι. καὶ καθάπερ ἐ=
φη ὁ κύριος ὡς ἐν ἀμπέλῳ κλήματα. ἡ γὰρ
ὀνόματος ἐνταῦθα κοινωνία μόνον, ἢ ἀνά
λογίας ὁμοιότης. ἀλλὰ πράγματος ταὐτότης
καὶ γὰρ σῶμα καὶ αἷμα φησὶ τὰ μυστήρια.
ἀλλὰ τῇ ἐκκλησίᾳ ταῦτα, βρῶσις ἐστι καὶ
πόσις ἀληθινή. καὶ τοῦτον μετέχοντα, ἡ πρὸς
ἀνθρώπινον ἀντὰ μεταβάλλει σῶμα καθά
περ ἀλλοῖόν τι τῶν. ἀλλ' ἀντὴ μετάβαλλεται
πρὸς ἐκείνα τῶν κρείττονων ὑπερφυεστάτων.
ἐπεὶ καὶ σίδηρος ὁ μελήσας πυρὶ ἀνάπτε=
ται πῦρ. ἢ τὸ πυρὶ δεδωκὼς εἶναι σίδηρος,
ἀλλὰ πῦρ ἀτενῆ τοῦ θείου, τῶν τοῦ σιδήρου
ῥυπωμάτων ὑπὸ τοῦ πυρὸς παντελῶς ἀφανιζο=
μένων. ἢ τῷ καὶ τὴν τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησίαν
εἴ τις ἰδοῦν ὀνήσειν καὶ ἀνὰ τοῦτο, καὶ ὅσον
ἀντῶν ἐνωται καὶ τῶν ἀνθρώπων μετέχει βαρυτῆ=
τος, ἢ ἀνὰ μόνον τὸ ἀνθρακῶν ὄψε=
ται σῶμα. διὰ τοῦτον τὸν λόγον, ὑμεῖς ἐστε σῶ=
μα Χριστοῦ φάσκει Παῦλος, καὶ μέλη ἐκ μέρους.
ἡ γὰρ τῆς Χριστοῦ περὶ ἡμᾶς πρόνοιαν καὶ
παιδαγωγίαν καὶ νουθεσίαν, καὶ τὴν ἡμῶν ὑ=
ποταγὴν πρὸς ἀνὰ δηλοῦσθαι βουλόμενος, τοῦ
μὲν κεφαλὴν ἡμᾶς δὲ σῶμα προσείπεν ὡσπερ
δὲ ἡμεῖς τῶν σωμάτων ἢ τῶν φελῶν μέλη κα
λοῦμεν ὑπερβολῇ χρώμενοι. ἀλλ' ἀνὰ ἐκείνο
δηλαίνων ὅπερ ἔλεγεν, ὅτι τὸν ποιὸν ἐμὴ διὰ
τὸ αἷμα τοῦτο ζῶντας, τὴν ἐν Χριστῷ ζωὴν.
καὶ τῇ κεφαλῇ ὡς ἀληθῶς ἐκείνης ἐξῆρ=

τημένης, καὶ τοῦτο περιχρισμένης τὸ σῶμα διὰ τῶν
τοῦ θεοῦ ἀγγέλων ἐν τούτοις διὰ τοῦ μυστηρίου
ἐκκλησίαν σημαίνεται.

Περὶ τῆς ἐπὶ τὴν κοινωνίαν κλήσεως τῶν πι-
στῶν καὶ ἃ προσφωνεῖν τοῖς ἐρχομένοις δω-
ρον φανεῖν οἱ Πατέρες.

Ὁ δὲ ἱερεὺς μεταφῶν τῶν ἁγιασθέντων πρὸς τὸ πλῆ-
θος ἐπιστρέφεται καὶ δείξας τὰ δῶρα καὶ εἰ τύχοι
μεταφέων βαλομένης καὶ προσέρχεται κελεύει
μετὰ φόβου θεοῦ καὶ πίστεως, μήτε καταφρονεῖ-
τες διὰ τὸ φαινόμενον, μήτε ἐνθουσιάζοντας διὰ
τὸ ὑπὲρ λόγον εἶναι τὸ πιστευόμενον. ἀλλ' ἐπιγι-
νώσκοντας τὰς τῆς ἀξίας αὐτῶν καὶ ὡς ἐπὶ ζω-
ῆς αἰτίᾳ ἀκωνῶς τοῖς μεταλαμβάνοῦσι πιστεύου-
τας προσέρχεσθαι. αὐτοὶ δὲ τὴν ἐνλάβειαν ἐπι-
δεικνύμενοι καὶ τὴν πίστιν καὶ προσκυνοῦσι καὶ
ἐνλογοῦσι, καὶ θεολογοῦσι, τὸν ἐν αὐτοῖς νοου-
μένον ὑμνοῦν. καὶ ἵνα λαμπρὰ γένηται ἡ δοξο-
λογία ἀπὸ τῶν προφητικῶν αὐτὴν ποιοῦνται ῥη-
μάτων. ἐνλογημένος ὁ ἐρχόμενος ἐν ὀνόματι
κυρίου θεὸς κύριος καὶ ἐπεφάνη ἡμῖν, ἐγὼ
ἦλθον, φυγὼν ἐν τῷ ὀνόματι πατρός μου, καὶ οὐ
λαμβάνετέ με ἐὰν τις ἔλθῃ ἐν τῷ ὀνόματι
τῷ ἰδίῳ, ἐκεῖνον λήψεσθε. τοῦτο τοῦ μηδενὸς δε-
σπότου. τοῦτο τοῦ μονογενοῦς τοῦ πατρὸς ἐπιφη-
μίσεων. ἐκεῖνο τοῦ δραστοῦ δόλου, τὸ ἀνθρώπου
ἠπατεῶν. ταῦτα ἐνδῶν ὁ προφήτης καὶ μα-
θὼν τὸ ἀποδιάστολον τοῦ καλοῦ ποιμένος
τοῦ λύκου, πορρωθεν ἐνλογεῖ τὸν ἐρχόμενον
ἐν ὀνόματι κυρίου, κύριον τὸν πατέρα λέγων,
καὶ τὸν ἐπιφανέντα τοῦτον αὐτὸν εἶναι

φησὶ τὸν Θεόν. τοῦτοις καὶ ἀντοῖ τοῖς λογίοις
χρῶμενοι ὡς νῦν ἀντοῖς τὸν χρόνοῦ ἐρχόμε-
νον καὶ φαινόμενον ἐυλογοῦμεν.

Περὶ τῆς ὑπὲρ ἀντῶν εὐχῆς τοῦ Ἰε-
ρέως, ἢν ἐκφωνεῖ μετὰ τὴν με-
τάληψιν ἀντοῖς.

Ἄ ἔιτα μετὰ λόγοι τῶν μυστηρίων, εὐχεται ὁ ἱε-
ρεὺς, τὴν παρὰ τοῦ Θεοῦ βωθόειαν καὶ ἐυχαρὶ-
στίαν, καὶ τίς ἡ εὐχὴ, δίδωσι ὁ Θεοὶ τοῖ λαοῖ ὅτι,
καὶ ἐυλογεῖ τὴν κληρονομίαν ὅτι, καὶ τοῦτο
τὸ ῥῆμα προφητικὸν ὅτον ὁ ἀντοῖ προφήτης λ
ἀλλαχοῦ φησι. δίδωσι ὅτι ἔνν τὴν κληρονομίαν
ὅτι, καὶ τὴν καταξίωσιν ὅτι τὰ πέρατα τῆς γῆς
ἐστ ἀπὸ τοῦ πατρὸς πρὸς τοῖ ὑιοῖ ἐιρημένον.
ὅπερ γὰρ ὁ Θεὸς ἔγνω ἐξ ἀρχῆς, ὡς ἀν ἀνθρωπος ε-
κληρωνομήσειν ὕστερον. τίς ἐστ. ἔπτα καὶ δημιουρ-
γοὶ ἡμῶν ἐστιν, ὁ ἀντοῖ, οὐ τὰ ἔργα ὅτι, φησὶν ἐν
λοῖ ἡμῶν, ὧν ἀντὸς οὐ ποιητής, ἀλλὰ τὴν κληρο-
νομίαν ὅτι. ἔνα δυνατὴν μάλιστ, τῆς πτωχεί-
ας, ἢν ὑπὲρ ἡμῶν ἐπτωχεύσεν ἀναμνήσας ἀντῆ
ὑπὲρ τούτων ἐκτείνω φωνὴν, ὑπὲρ ὧν ἀντοῖ ἐμ-
φρὸς μετὰ τῶν δούλων ἐστάναι, καὶ λαβεῖν ἐξ-
ουσίαν, καὶ σῆναι μετὰ τῶν λαμβάνοντων ὁ
πάντα ἔχων. καὶ ἀνεῦναι κληρονόμοι, ὧν μόνο-
ν ἐπιθέτητον. ἄλλοι τε, τὸ μνησθῆναι τῆς ἀ-
χρειβεστέρας πρὸς τὸν χρόνοῦ ὁμοιώσεων. ἡμῶν
εἰς ἔλεον ἀντοῖ ἐφέλκεται μάλιστ. ἀκριβεστέρα
δὲ δικαιόδοις ἡ κληρονομία τῆς δημιουργίας, πολ
λῷ τῷ μέσῳ, καὶ πολὺ βέλτιον ἡμᾶς ἐκτήσατο
κληρονομήσας ἢ πρότερον εἶχε δημιουργήσας,
ἀπὸ μὲν γὰρ τῆς δημιουργίας, τῆς φύσεως ἀντλοῦ

των ανθρωπων εκρατει. αυτο δε τη κληρονομιας
του λογου και της προαιρεσεως κατεσθη δεσποτης
ὅπερ εστιν ανθρωπων αρχειν ως αληθως. εκεινο
γαρ εστι και τοις αγγελοις και τοις αιωνιοις. φυσει αληθινο
γαρ παντα υποτασσεται τω θεω. ου δημεγορ
ημματα δημιουργω. αλλα μονον κατα την κληρο
νομιαν του λογου και της προαιρεσεως κατ
εσθη δεσποτης. ὅτι κατεφονησε εις την γην, κα
ταφρονησαντι και ανασαντι τον λογον του θεο
τερον υπεταξαμενο αυτω και τη θελησει. τον
μεν λογον, ὅτι εγνωμεν αυτον θεον αληθινον,
και της κτισεως απασης δεσποτην. τη δε θε
λησει, ὅτι ηγκηβαμεν αυτον, και τον αυτου
δεσποτειαν και τον αυτου ζυγον. μετα χαρας
επι των ανομενων ηγεγκαμεν. ὅτι τελειων
τον ανθρωπον ο θεος ελαβεν. ὅτι ων αληθινος
εκτησατο. ταυτης της κτησεως βεβαιαν προ
φητης, πυραωθεν εγνωριζων ελεγε. κυριε ὁ θε
ος ημων κτησαι ημας τουτο η κληρονομι
α ἣν λεγεται λαγειν παρα του πατρος ὁ μονο
γενης. και τοιαυτη μεν η ευνη.

Περι της μετα ταυτα ευχαριστιας και
δοξολογιας.

Εντευθεν δε ἱερεμιας συμπληρουται ειπαν.
και η της νικας ευχαριστια τελειη, περας λαμ
βανει. ταυτα γαρ δωρα ηγιασαι, και τον εφοδια
ηγιασε, και παντα τον περι αυτον. και δι αυ
του το λοιπον της εκκλησιας ετελεσε και ηυ
ξησε πληθος. δια τουτο ειν ευχαριστιαν του θεου
και δοξολογιαν, αυτον τε ὁ ἱερευς καταλεγει και οι

περιεσώσας πιστοί. καὶ ὁ μὲν εὐλογητὸς ὁ θεὸς φανε-
ρώσαντος νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας ἀπαύστου.
τὸ δὲ πλῆθος ἀδεῶς, τὸ προσῆκον τῇ ὠδῇ, ἀπὸ
τῶν προφητικῶν ῥημάτων λαβόντες. προσωδήσω
τὸ σῶμα ἡμῶν ἀνεσκόλοψ κύριε, ὅπως ἀνυμνήσω-
μεν τὴν δόξαν σου. ἐκ ἐβίων ἐκάνοι φαβὶ δεσπο-
τα. ὡδὲ ὑμνον σοι προσενεγκεῖν, ὑπὲρ τῶν ἀγα-
θῶν ὧν ἡμᾶς ἠξίωσας. ἀλλὰ σὺ καὶ τοῦτο δός. τίνα
τρόπον. πληρώσας τὸ σῶμα ἡμῶν ἀνεσόλων, καὶ
ὥσπερ ἐνῆν δι' ὧν τοῦ ἐνοικεῖν. ἵν' εἰδῶμεν
τίνα δῶ. καὶ ὅπως ἀρεσθῆναι, ἵνα καὶ πρὸς τὸν
ὑμνον τὸν σὸν, εἰδὼς ἐνοικεῖν τῷ σώματι. ἵνα
ἐυχόμεθα τὸν ἀγαθόν, ὃν ἔλαβον ἔχοντες μεῖ-
ναι. καὶ μὴ προδοθῆναι τῇ χάριν. μηδὲ ἀπολεσθαι
τὴν δωρεάν. ὑπὸ τῆς ἀσεβείας, ἀπὸ δὲ μεσι χρόνοι.
τηρήσον ἡμᾶς ἐν τῷ σῷ ἀγαθῷ. εἰ ποιοῦντας
δεῖ γὰρ καὶ τῶν παρ' ἡμῶν ὀλίγην τὴν ἡμέραν
μελετῶντας τὴν δικαιοσύνην σου. δικαιοσύ-
νην λέγοντες, τὴν ἐνδυνωρεμένην τοῖς μεγίστοις
βαρεῖαν σου ὀργὴν καὶ φιλανθρωπίαν, ὥσπερ ὁ
παῦλος ἐφεύρεν. ἐγὼ γὰρ ἐπαισχύνομαι φησὶ τὸ
εὐαγγέλιον τοῦ χριστοῦ. δικαιοσύνη γὰρ τοῦ θεοῦ
ἐν αὐτῷ ἀποκαλύπτεται, εἰς πίστιν καὶ εἰς
πίστιν τοῦ πιστεύοντας. ταύτης ἡ μελέτη τῆς δι-
καιοσύνης, τὸν χριστὸν ἐν ἡμῖν δύνασθαι βρι-
θῆσαι. καὶ γὰρ καὶ τὴν εἰς θεὸν πίστιν αὔξει,
καὶ τὴν ἀγάπην ἀνάπτει, καὶ ἐδὲν εἰς πονη-
ρὸν ἐπιβλέπειν τῇ ψυχῇ. ἐκ ἄρα μάτην ἐν τοῖς
ἔμπροσθεν ἐλέγομεν, ὅτι χωρὶς τῶν προκειμένων
τοῖς μυστηρίοις λογισμῶν ἐκ ἔστι τὸν ἀγαθὸ-
μον δυνήσασθαι καὶ παραμένειν ἡμῖν.

περὶ τῶν κεκοινωνηκότων ἐξαμαρτον-
τας ἀπὸ τῆς τραπέζης ὁμοίως
τοῖς ζῶσιν.

Πρὸς τοῖς εἰρημένοις, ἐξεταστέα τῶν ἀναγκαί-
ων δίκτυῶν γὰρ ἀγαστέα φαίνεται, ἡ θεία δύνη
καὶ ἐφὰ τέλεσι. ἔτα μὲν τροφὴν τῇ μεδιτεία
προσφέρομεν γὰρ τὰ δῶρα, ἀντῶ τῶ προσφε-
ρόντα, ἀγαθὴ τὸν προσφέροντας, καὶ ὑπὲρ
ὧν προσφέρεθε, καὶ εἰκὼν ἄυτοις ἐργάζεται τὸν
θεὸν. ἕτερον δὲ, τῇ μεταλήψει. ὅτι βρῶσις ἡμῶν
γίνεται καὶ ποτὸς κατὰ τὸν τοῦ Κυρίου λόγον ἀ-
ληθῶς. τοῦτων τῶν τρόπων ὁ μὲν πρῶτος κοι-
νὸν γίνεται καὶ ζῶσι καὶ τεθνηκόσι. καὶ γὰρ ὑπὲρ
ἀμφοτέρων τῶν γενῶν ἡ θυσία προσφέρεται. ὁ δὲ
δεύτερος, μόνοις ἐξεστι τοῖς ζῶσιν, οὐ γὰρ ἐσθίειν
ἔτι καὶ πίνειν οἱ νεκροὶ δύνανται. τί οὖν διὰ
τοῦτο ὅδε ἀγάζονται τοῦτον τὸν ἀγαθὸν τὸν
ἀπὸ τῆς μεταλήψεως, καὶ ἐλάττον ἔχεθαι ἐν
τάυτα τῶν ζῶντων οἱ τεθνηκότες. οὐδαμῶς. καὶ
γὰρ καὶ ἄυτοῖς ὁ χρυσὸς ἑαυτοῦ μεταδίδωσι, πρό-
πον ὃν ὅιδεν ἄυτοῖς. καὶ ἐπὰ γένηται δῆλον ἐκ τῶ-
δε μὲν τὰ ἄθλια τοῦ ἀγαθοῦ, ἐπεὶ καὶ ἀεὶ γε
καὶ ἔχεθι τῶν τεθνηκότων ὥσπερ τῶν ζῶντων
τίνα δὲ τὰ ἄθλια τοῦ ἀγαθοῦ. ἄρα τὸ σῶμα
ἔχειν, τὸ ποτὶ θραμεῖν ἐπὶ τὴν τράπεζαν, τὸ
χρυσὸ λαβεῖν τὰ ἄγια, τὸ δεξάσθαι τῷ σώματι,
τὸ φαγεῖν, τὸ πιεῖν, οὐδαμῶς. ποιοῖς γὰρ τάυτα
ἐπιδεξάμενοις καὶ ὅτω προσελήλυθοι τῶν
μυστηρίων, ὅτε μέγιστε πλεῖστα ὠφεῖν, καὶ ἀνηδίστα
μεῖζόνων ὄντες ἐπιτυχεῖν κακῶν. ἀλλὰ τίνα
τοῦ ἀγαθοῦ τὰ ἄθλια τοῖς ἀγαζομένοις καὶ
τίνα ἔχειν ἀπὸ παρ ἡμῶν ὁ χρυσὸς ἀπαιτεῖ. γυ-

χῆν καθαρότης. ἀγάπη πρὸς θεόν πίστις. ἐπιθυμία
τοῦ μυστηρίου προθυμία πρὸς τὴν μεγάλην δόξαν
ἔσεσθαι. τὸ δεῦρο ὁρᾶν. ταῦτα ἔστιν ἃ τοῖς
ἀγαθοῖς ἐφέλκεται. τοῦτον καὶ μεθ' ὧν τοῦ
προσφόρου εἶναι ἀναγκαῖον τοῦ χριστοῦ μεταφέρειν. τὰ
ὧν γεγονότα ἀδύνατον. ἀλλὰ ταῦτα πάντα ἐν βω-
μάτοις. ἄλλα τῆς ψυχῆς ἐξήρτηται μόνης. ἐκ
δὲ ἐδεῖν κωλύει καὶ τὰς ψυχὰς ταῦτα δυνα-
θεῖν τῶν ἐνόντων τῶν ὑπερτίων ἐν τοῖ-
νυν αἱ μὲν ψυχαὶ πρὸς τὸ μυστήριον ἐστόμωσαν
ἔχουσι καὶ παρεσκευασμένοι, ὁ δὲ ἀγαθὸς
καὶ τελεῖσθαι κύριος. ἀγαθὸν ἀεὶ βούλεται
καὶ ἑαυτὸν ἐκάστοτε μεταδιδόναι ἐπιθυμεῖ
τὸ κωλύον τὴν μετουσίαν. πάντων ἐδεῖν.
ἐκεῖνο τι ἂν εἴη τὸ καὶ τῶν ἐκείνων τὰ
μὲν ἐν τῇ ψυχῇ ἀγαθὰ ἔστι τὰ ἐγγενόμενα μὴ
προσελθοῦσι δὲ τοῖς μυστηρίοις, ἕνεκα τοῦ ἐκεῖθεν ἀ-
γαθοῦ ἐδεῖν ἦν. ἵνα δὲ καὶ εἴ τις ἐν δύνα-
ται προσεύχεσθαι ἐνεργικῶς. ἐκεῖνο δὲ καὶ τῶν ἐνθη-
κότων ψυχαὶ, ὅτι γεγράφειν, εἰ ἐν ἐρημίαις πλα-
νώμενοι καὶ ὄρεσι καὶ σπήλαιοις καὶ τοῖς ὀ-
ταῖς τῆς γῆς. οὗς ἐνδιαστρέφον. καὶ ἐρρᾶ ἐδεῖν
ἀμηχάνοι ἦν. τοῦτον γὰρ ἀνοῖ ὁ χριστὸς τὸν ἀ-
γαθοῦ ἀγῶνα ἠγάπησε τοῦτον. πρῶτον δῆλον
ὅτι ἐνῶν εἶχον ἐν ἑαυτοῖς ἐκ ἀεὶ ἔχοντες εἰ
μὴ τοῦ μυστηρίου τοῦτο μετεῖχον. ἀνοῖ γὰρ ὁ χρι-
στὸς ἔλεγεν, καὶ μὴ φάγετε τὴν σάρκα τοῦ υἱοῦ τοῦ
ἀνθρώπου, καὶ πίητε αὐτοῦ τὸ αἷμα. οὐκ ἔχετε
ζωὴν ἐν ἑαυτοῖς. καὶ ἵνα τοῦτο σημαίνῃ πολ-
λοῖς τῶν ἀγίων τοῦτον χρεῖλοι ἐκέρασε τὰ δῶ-

ρα νομίζοντας. οὐδὲ τις δυνάμενος τὸν προσελθοῖ τῇ φρο-
νήσει τοῦτον τοῦ παρ' αὐτῆς ἀγαθοῦ τυχεῖν, παντε-
λῶς ἀδύνατον. ἢ ὅτι ὁ προσῆλθε. καὶ διὰ τοῦτο δῆ-
λοῖ ἐστιν ὅτι τῶν ὀφειλομένων ἀγαθῶν τοῖς μνήμο-
σι, ἔρημον ἔχει τὴν ψυχήν. τὶς γὰρ ὁρμὴ καὶ προ-
θυμία περὶ τὴν φρόνησιν παρὰ τῶ δυναμένῳ
ῥαδίως δραμεῖν ἐπ' αὐτὴν καὶ μὴ βουλομένῳ. τὶς
δὲ πίστις πρὸς Θεόν, παρὰ τῶ μὴ φοβεῖσθαι τὴν
ἐν τοῖς δήμασι τοῦ Κυρίου κρίσιν ἀπειλήν. τοῖς
τὸ δεῖνα τοῦτο περιφρόνει. πῶς δὲ πιστεύσῃ
φήσειν, ὁ λαβεῖν ἐξὸν ὁ λαμβάνει. διὰ τοῦτο τὸ
ὅδε καινόν, εἰ δυνατὸν ἀπολαμβάνεις ὑπε-
χεῖν ὁ φρόνησις, εἰς τοιαύτην πονηρίαν ὅδε μέλ-
λῃ χαλεῖν ἔχει, τὴν φρόνησιν μεταδίδωσι ταύτην
ἐλεῖνο μὲν γὰρ καινὸν καὶ ὑπερφυὲς, εἰ φύσει
ὑπάρχων ἄνθρωπος, ἀκηράτος φύσει σώματος. τὸ δὲ
ὅδε ἀθάνατον τὴν ψυχὴν ἀνάγκας μεταλα-
βεῖν, τοῦ καταλήλοι ἀνθρῶπου τοῦτο, εἰ θαυμα-
σόν. ἔτι δὲ τὸ καινὸν τοῦτο καὶ ὑπερφυὲς διὰ φιλ-
ανθρωπίαν ἄφατον, καὶ σφόδρα ἀποῤῥηταὶ ἐξ-
εῦρεν, ὅπως ἀνοῦσι τὸ ἐμπὸν καὶ τὸ ἀκόλουθον ποιεῖν
πῶς ὁ πιστεύσεται.

Ὅτι τῇ ψυχῇ τοῦ μεταλαμβάνοντος
προσῆκεν ὁ ἀγαθοῦ ἔνε-
σται.

Τοῖς ἔτι μετὰ σώματος ζῶσι δίδοται μὲν τὸ
δῶρον διὰ τοῦ σώματος, ἀλλ' εἰς τὴν οἰκείαν πρῶτ)
χωρεῖ τῆς ψυχῆς. καὶ διὰ τῆς ψυχῆς εἰς τὸ σῶ-
μα, καὶ τοῦτο δηλοῖ ὁ μακάριος Ἡσαΐας, ὁ
κολλώμενος τῶ Κυρίῳ φησὶν. ἓν πνεῦμα ἐστιν. ὡς

ἐν τῇ ψυχῇ προσγενομένων τῇ ἐνώσει ταύτης καὶ
τῆς διναμεῖς. ἐκεῖ γὰρ κυρίως
ὁ ἄνθρωπος. ἐκεῖ καὶ ὁ ἀγαθμὸς ὁ ἀπὸ τῶν
ἀρετῶν, καὶ τῆς ἀνθρωπότητος ὁ τόνος. καὶ τὸ ἀμφο=
τέρων ἐκεῖ, καὶ τὸ δεόμενον τῆς ἰατρείας τῆς πα=
ρὰ τῶν ἐνώσεων, ἐκεῖνο. τῷ δωμάτιδι πάντα ἀ=
πὸ τῆς ψυχῆς γίνεται. καὶ ὥσπερ ἀπὸ τῶν πο=
νηρῶν διαλογισμῶν, τῶν ἀπὸ τῆς καρδίας ἐξερ=
χομένων, πολύνεται, οὕτω καὶ ὁ ἀγαθμὸς ἐκεῖ
θεν ἀντῶ, κάθαρσιν ὁ ἀπὸ τῆς ἀρετῆς, οὕτω καὶ
ὁ ἀπὸ τῶν μυστηρίων. ἐνίοις δὲ καὶ δώμασι
καὶ νόσοι ἐπιβαίνουσιν, αἰτίαν ἔχουσαι τὴν
κακοήθειαν τῆς ψυχῆς. ὁ δημάναι βουλόμενος
ὁ δωτὴρ, τῷ θεραπεῦσαι τὴν τοῦ νοσοῦντος ψυ=
χήν, ὅλεθρον ἦν τὸ ἁμαρτωλὸν ἀυτῇ ἀπολυσαι τὸ
δῶμα τῆς ἀρρωστείας ἀνεστῆναι. εἰ τοίνυν καὶ
πρὸς τὴν ὑποδοχὴν τοῦ ἀγαθμοῦ, δεῖται τοῦ δω=
ματος ἡ ψυχὴ, ἀλλὰ ταῦτην μᾶλλον ἐκεῖ
νο, τί πλεῖον τῆς τελετῆς ἔχουσι καὶ μετέχε=
σθαι δώματος γυναῖ, τῶν ἀπηλλαγμένων. οὐ
τὸν γὰρ ἀρρεῖα ὁρῶσι, καὶ παρ' αὐτοῖς τὰ δώματα
δέχονται, ἀλλὰ κακεῖνον τὸν ἀπόνοιον ὑφεῖα
ἔχουσιν. πάντα ταῦτα ἀυταῖς γινόμενον. ὥστε
τῶν τι ζῶντων τοῖς ὡς ἀληθῶς λαμβάνουσι
μεταδιδόασιν. ἐκ γὰρ πάντες οἷς διδόασιν ὁ ἐρ=
γάτης, ἀληθῶς λαμβάνουσιν, ἀλλ' ἐκεῖνοι μόνοι
πάντως, οἷς ἀυτὸς διδόασιν ὁ χρεστὸς. ὅμως γὰρ
ἐρῶσι, πάθειν ἀυτῶν τοῖς προσιοῦσιν. ὁ δὲ χρεστὸς
τοῖς ἀξίοις τὸ μεταφεῖν. ὅθεν δῆλον, ὡς ὁ νικῶν
τὰς ψυχὰς τὸ μυστήριον, καὶ ἁγιάζων καὶ ζῶν=
τας καὶ τεθνηκότας μόνοι ἀυτοί εἰσι ὁ Σωτήρ.

ἐκ δὴ τῶν εἰρημένων ἁπάντων, ἐκεῖνο μίνεται δῆ-
λον, ὅτι πάντα ὅσα εἰς τὴν γεῶν ἦκε τελετὴν,
κοινὰ ἐστι καὶ ζῶδε καὶ τεθνηκόδε. καὶ γὰρ καὶ
τὰ κτεῖνα τοῦ ἀγιαδοῦ ψυχικὰ ὄντα ἀγαθὰ.
καὶ ἀμφοτέροις πρόεστι. καὶ τὸ προσηγόρευμα
καὶ οἰκεῖον ἔχει πρὸς τὸν ἀγιαθοῦ, τὸ αὐτὸν
ὁ ἀγιάζων ἐφέρει ὁ αὐτός. τοῦτο μόνον τοῖς ἐν σω-
μάτι ζῶδε πρόσεστι, ἃ μετέστι τοῖς κτεῖνδοῦδε
τὸ καὶ τοῦ ἀγαθοῦ τῶν μυστηρίων ἀγιαῦεσθαι δοκεῖν
ὅτι τὰ δῶρα τοῦ σώματι δεγόμεθα. ἐκεῖ γὰρ ὁ δὲ γρά-
γεται δυνατὸν ἐξ τις ἀπαραβλεπτεῖν ἔχει. ἀλλὰ
μόνοις ἐξεστι τοῖς ἀξίοις ἡ μετεσδιᾶ. τοῦτο δὲ ἃ γρα-
πίνδι ἀγιαθοῦ τοῖς ζῶδιν. ἀλλὰ τοῦ ἀντιτύπου,
κόλασιν ἔχει τὴν ἐφάτην. καὶ διὰ τοῦτο τὸ γε-
νὶ τῶν ζώντων ἔστι πλείστα. πολλὰ δεῖ
ἔτι δὲ καὶ δι' ἐκείνου τοῦ λόγου, φανερὸν γίνεται
ἃ μόνον ὅτι ἐξεστι καὶ ἔδεν ἔχει ἀπόλυτα, ἀλλ'
ὅτι ἀναγκαῖοι καὶ ἀκόλουδοι ταῖς ψυχαῖς ἐκεί-
ναις, ἡ τῶν γεροῶν δώρων μεταλήψις. ἐμὲν γὰρ
καὶ τι ἕτερον ἦν τὸ ταῖς ψυχαῖς ἐνφρόνιον καὶ ἀ-
ναπτύνον ἐκεῖ, ἦν ἂν ἐκεῖνο γέρας ταῖς ἀξίαις
τῆς καθαρότητος. καὶ ἔστιν ἐδεῖνδε ταύτης
τῆς τραπεζῆς ἐξ ἀνάγκης ἀκοταῖς, νῦν δὲ τοῦ πά-
δαν ῥυφὴν καὶ τὴν ἀκόλασιν ἐφαδόμεθα. εἴ-
τε πανάδιδον ἐστοις. εἴτε κόλασιν ἐδεξάμη, εἴ-
τε λύτην καὶ ἀδύτην ἀνάκδην κάθαρ. καὶ φω-
τεινὸν καὶ λαμπρόν. καὶ ἀναπαυόμενα τόποι εἴ-
τε τὴν βασιλείαν ἀκτῦ, ἔδεν ἕτερον ἐστιν ἢ τοῦ-
τὸ ποτήριον καὶ ἔστον ὁ ἄρτος. ταῦτα γὰρ ὁ μεδέτερ
ὁ πρόδρομος εἰπεῖν ἡμῶν εἰς τὰ ἅγια. ὁμοίως ἄμφω εἰς
τὸν πατέρα. ὁ κόσμος τῶν ψυχῶν ἥλιος, νῦν μὲν ἔτι φαινο-
μένος καὶ μετεχόμενος ἀν ἡδέλφειν ἀκοτοῖ, τοῖς δεδιμέν-

τῆς σαρκὸς τότε δὲ ὁ φθηνόμενος καὶ μεταλαμβανόμε-
νος ἄνευ παραστάσεως. ὅτε ὀφείλει ἑαυτὸν φυλά-
χειν. ὅτι ἐστὶν τὸ σῶμα συγκαλεῖται τοῦ κυρίου.
ὅτε περιβάλλεται καὶ ἀναλύει αὐτοῦ. καὶ παρεί-
νου διαχωρεῖ αὐτοῦ. ὅτι ἐπὶ τῶν κοσμικῶν ἀσε-
γεῖ καὶ δι' αὐτοῦ λαμβάνειν δεῖ δικαίου ὡς ὁ ἥλιος.
τοῦτο τοῦ μὴ συνημμένου ὥσπερ ὅδε συνάπτειν τρα-
πέζα ἀναπαύσεως τυχαίνειν ἢ τι λαβεῖν ἀγαθὸν
ἢ μικρὸν ἢ μεῖζον ἐκεῖ παντελῶς ἀδύνατον.

περὶ τῆς τοῦ χριστοῦ μεθέξεως.

Μεθέξεις γὰρ ἐστιν δι' οὗ πάντα γίνεται τὰ παρὰ
τοῦ θεοῦ δοθέντα ἡμῖν ἀγαθά. μέλλον δὲ δίδοται
ἀεί, ἡμᾶς ὅτα μεθέξεσθαι καὶ παλαιὸν ἄτιμα
τὰ ἡμῖν, ὑπὲρ ὧν ἐμεθέξεσθαι κτησάμενοι. ἀλλ' ἀεὶ
μεθέξεσι. ἡ λόγοις τινὶ καὶ διηγήσεσιν, ὥσπερ οἱ πρεσβεύοντες
ποιεῖσθαι ἀλλὰ πράγματι. τί δὲ τὸ πρᾶγμα. το ....
.... ἑαυτῷ, καὶ δι' ἑαυτοῦ τῶν οἰκείων μεταδιδό-
ναι χαρίτων, κατὰ τὴν ἀδιάλειπτον, καὶ τὸ τῆς καθ'
ἁρμόνιον μέτρον. καὶ καθάπερ τὸ φῶς, δι' ἑαυτοῦ τὸ
ὁρᾶν τοῖς ὁρῶσι παρέχει, οἷς ἂν ἐπιλάμπῃ καὶ
τὸ ὁρᾶν ἐπιλάμπει, οὕτω καὶ τὴν μετὰ τοῦ χριστοῦ
συνουσίαν, ἀνάγκη συνεχῆ ταῖς ψυχαῖς ἐπὶ ἐγε-
μέσιον ζῆν. ὅλως καὶ ἀκατάπαυστα. ὅτε γὰρ
χωρὶς φωτὸς ὀφθαλμὸς οὐκ ἔστιν βλέπειν, ὅτε
χωρὶς χριστοῦ ἀνὴν ἀδηνὴν καὶ ἐγρήγορσιν ἐνεῖ-
ναι ταῖς ψυχαῖς οὐκ ἔστιν. ὅτι αὐτός ἐστιν ὁ τοῦ θε-
οῦ καταλάμπων μόνος, ὁ τὴν ἐγρήγορσιν ταύτην ποιῶν,
ἡ χωρὶς ἐγχρόνοις ὄντας τοῦ θεοῦ, τῶν ἀγαθῶν τῶν
αὐτοῦ μετέχει οὐδὲν ἀπὸ ἐστὶν ἐλπὶς. εἰ
τε ἦν ὅδε τὴν ἀρχὴν συνηφθη τοῦ χριστῶ, εἰτε
συναφθεὶς, ἐκ ἔξεις συνεμμένος, ἐχθρὸν ἐστὶν
ἔτι καὶ τῶν θείων ἀλλοτρίος ἀγαθῶν. τί γὰρ τὸ

καταλαβὼν τὴν φύσιν τῶν ἀνθρώπων τοῦ θεοῦ πάν-
των ὅτι ἄνθρωπος εἶδε τὸν υἱὸν αὐτοῦ τὸν ἀγαπητόν,
ὃν τῷ καὶ ἑκάστῳ βασιδίσαι τῶν ἀνθρώπων. εἴ τις
τὴν μορφὴν κομίζει τοῦ μονογενοῦς, καὶ τὸ ἐκείνου
φορεῖ σῶμα, καὶ ἐν πνεῦμα μετ' αὐτοῦ φαίνεται τοῦ
τῶν δὲ χωρὶς, αὐτὸς ἐφ' ἑαυτοῦ ὁ ἄνθρωπος ἐστιν
ὁ παλαιὸς, ὁ τῷ θεῷ ἀπηχθημένος, ὁ πρὸς αὐτὸν ἀ-
δεὶ κοινὸν ἔχων. εἰ τοίνυν χρὴ πεισθῆναι
τινα ταῖς γραφαῖς ἀναπαύειν ἀπὸ τῆς ἐνοχῆς τῶν
ἁμαρτιῶν, καὶ τῆς προσαγωγῆς τῶν ἱερῶν δώρων, πι-
στευτέον πρὸ τούτου καὶ, τοῦτον ἀπὸ μὲν εἶναι τὸν
τρόπον, καθ' ὃν μόνον ἄνθρωπον ἀναπαύεσθαι δυνατόν.
τὰ δὲ ἑξῆς ἔργα. τὸ διηλλάχθαι θεῷ, καὶ μὴ
ἐχθρὸν εἶναι. τοῦτο δὲ πῶς. τὸ ἀναφανῆναι καὶ ἐν
γενέσθαι πνεῦμα, μετὰ τοῦ ἡγιασμένου ἐν ᾧ
μόνῳ εὐδόκησεν ὁ πατήρ. ἀλλὰ τοῦτο μὲν τῆς
ἱερᾶς τραπέζης τὸ ἔργον, ὃ κοινὸν ἐδείχ-
θη διὰ τῶν ἱερομένων, καὶ ὑπὸν ὁμοίως κ
τεύνηκόσιν.

ὅτι τελειότερος τοῖς κεκοιμημένοις
ὁ ἀγιασμὸς μένει.

ἔχει δὲ τι πλεῖον ἡ ἁγιασμὸς, τῶν ἐν σώματι
ὄντων ἢ μονῆς σωματικῆς ψυχαί. καθάπερ καὶ
μὲν γὰρ καὶ ἁμαρτιῶν ἄφεσιν λαμβάνει διὰ
τῶν ἐνεργῶν τῶν ἱερῶν. καὶ τῆς μετουσίας τῶν
δώρων τῶν ἐν σώματι ἔδει. ἐλάττον. ἡμαρτά-
νει δὲ ἔδει. ἔδε πρὸς τὰ ἐγκλήματα
--- τοῖς παλαιοῖς ὥσπερ τὸ πλεῖστον ἔχει τῶν σώμα-
των κ ἀλλὰ μόνον ἢ πάντελῶς ἀφίεται πάσης ἐν
δύνης, ἢ μὴν ἀφαιρεῖται τῶν ἐγκλημάτων ἀεί. κ
ὃ τῷ πρὸς τὴν μετουσίαν τοῦ σώματος ἑτοιμότερον
ἔχει καὶ καθαρὸν, ὃ μόνον τῶν πλησιόντων ἐνοίκω
τῶν ζώντων, ἀλλὰ καὶ σωφρόνων ἀνθρώπων ἐν μετὰ σώματος

ἦδαν, καὶ αὐτὸ δὲ τοῦτο τὸ μυστικὸς εἶναι σώματος
ἐπιτηδειοτέρας διδόναι εἶναι πολλῶν πρὸς τὴν μετ-
ουσίαν τῶν μυστηρίων, ἢ δυνατὸν ἦν τὸ σῶμα περι-
κεῖσθαι. πολλῶν γὰρ ἐθῶν καὶ διαφόρων ἐκεῖ
τῶν μοναῖς, ἐγκρατῆ μέτρον ἀρετῆς τιμῶντι, καὶ μη-
δὲν ἄμεινον ἢ παρὰ τὸ δίκαιον καὶ φιλαργυρο-
τέρω κρίνοντι, καθάπερ δὴ τῶν μελίττων ἄξιον με-
ρῶν. καὶ τέλειον, καὶ τῆς τελείας μακαριότητος
κληρονόμον. πάνυ δὴ καὶ εἰ τις καὶ ἐκείνων καθ-
αρώτερον ἀντοῖς ἀπολάυσιν, ἀκαλύπτοντες, ἢ
ὅτι τῷ βίῳ τούτῳ παρόντα, ἔτι καὶ τῆς μετοχῆς
τοῦ πρὸς τὰ ἄνω ἀνάπαυσιν πεπαυμένοι, εἰκὸς ἄ-
μεινον τυγχάνειν ἀπελθόντας ἐνταῦθα, ἢ μετὰ σω-
ματος ζῶντας, ἐδεήθη δὲ, ὡς πάσα ψυχῶν ἀκάθαρ-
σία, καὶ πανάθλιον ἀρετῆς, καὶ μακρὸν καὶ μεί-
ζον ἁδεῖν ἔσω ἕτερον, ἢ ὁ ἄρτος ἔτος. καὶ τοῦτο
τὸ ποτήριον. κάτω πλήρωσε ἑκατέρου μέτρου, ζῶν-
των λέγω καὶ νεκρῶν, μεταλαμβανομένων.
διὰ τοῦτο γὰρ καὶ ὁ Κύριος, τὴν ἐν τῷ μεθοσ-
τι τῶν ἀγίων ἀπολαυσὶν δεῦρον ἐκάλεσεν ἵνα
δείξῃ ταύτης τῆς πρακτέας, μεδὲν εἶναι πλεῖ-
ον ἐκεῖ. ἔτι καὶ ὑπὲρ τῶν ἀπελθόντων ἐσόμενον
ὑπὲρ τῶν ζώντων ἔστι, ἡ θεία τῆς εὐχαριστίας
λειτουργία. καὶ δεῖπνον ἀγιάζομενον ἐκεῖ
νον ὡς εἴρηται. δεῖπνον καὶ ἀντὶ ἁγιάζονται
καὶ ἁδεῖπνον ἐλάττον ἐγκεῖ τῶν ζώντων οὐ
μεταλαμβάνεις. ἀλλ' ἔστι ὅπως καὶ μεῖζον. δεῖ
ἐρεῖν τοῦ μεταλαβόντας τῶν μυστηρίων ὑπὲρ
τῆς μεταλήψεως εὐχαριστῆσαι. κελεύει τῷ με-
ταλαβόντι

hic p[illegible] desunt [illegible] longe [illegible]

αι τοῦτο ὡς παρέργων. οὐδὲ φαντάζεται, ἀλλὰ μεταβιβά-
δῆς. τοῦτο γὰρ γίνεται τὸ ὀρθοῦ. οὐκ ἀνάκειμένου
οὐδὲ καθημένου. ἀλλὰ καὶ σῶμα καὶ ψυχὴν προσ-
αντῶν ἀνατείνοντες. εἰ τὰ δὴ καὶ τὰ ἐπω-
νυμα δεηθῆναι τοῦ Θεοῦ παραιτοῦμας, ἐξαιρεῖ τοῦ θυ-
σιαστηρίου. καὶ εὐ πρὸ τῶν θυρῶν ἀναγινώσκει ὁ
ὑπὲρ ἁπάντων εὐχῆς. ἐν ταύτῃ δι' ἐκείνου ἐπιβη-
μείνασθαι χρὴ. πῶς μετὰ τὴν ἱερουργίαν καὶ ἐπι-
τάνυ δοξολογίαν ὡς δὴ τῶν εἰς τὸ θεῖον ὀφειλομέ-
νων τελεσθέντων ἁπάντων, εὐδιεραστόλυ ἑαυ-
τὸν τῆς μετὰ τοῦ Θεοῦ διαλέξεως. καὶ τοῦ ὑψοῦ
ἐκείνου. εἰς τὴν τῶν ἀνθρώπων ὁμιλίαν φαί-
νεται κατὰ μικρὸν καταβαίνων. καὶ τοῦτο
ἑρμηνεύων. καὶ γὰρ εὐχόμενον τοῦ τοιοῦ.
καὶ ὁ τρόπος τῆς εὐχῆς. καὶ ὁ τόπος δεικνύει ἀν-
τὸν καταβαίνοντα. πρότερον μὲν γὰρ ἔνδον τοῦ
θυσιαστηρίου. καὶ ἐφ' ἑαυτοῦ μόνου ἀκούοντος
καὶ πρὸς τὸν Θεὸν ἀποτεινάμενον εὐχεται νῦν,
δὲ τὸ θυσιαστήριον ἐξελθών, καὶ τοῦ πλήθους με-
θόρια γενόμενον, πάντων ἀκούοντων τὴν ὑπὲρ
τῆς ἐκκλησίας, καὶ πάντων πεσῶν γονυκλινεῖ-
ται δεηθῶν. ἔστα καὶ τὸν προσευχόμενα ἄρτον
ἐξ ἑτέρου ἱερεῖ ἄρτον εἰς πολλὰ διελὼν
διαδίδωσι τοῖς πιστοῖς, ὡς ἅγιον γενόμενον ἀντὶ
τῶν ἀνατεθῆναι Θεῷ, καὶ προσευχθῆναι. οἱ δὲ
ὁμοῦ ἐνλαβεῖα πάθη δέχονται. καὶ καταφιλοῦσι
τὴν δοξίαν ὡς ἀν προσφάτως ἀφαιρεθέντων τοῦ πα-
γκοῦ σώματος τοῦ δωτέρου χριστοῦ. καὶ τὸν
τελεσθέν ἀγιασμὸν καὶ δοξαμεῖν καὶ μεταδό-
σει τοῖς φάσι δυναμεῖν. ἐν τοῦτῳ δὲ τὸν
ἀέτιον καὶ χορηγὸν ἀντοῦ τῶν ἀγαθῶν τοῦτων

δοξολογεῖται. καὶ ἡ δοξολογία τῆς γραφῆς εἰς τὸ ὄνο-
μα κυρίου εὐλογημένον καὶ τὰς εἰς. καὶ τοῦτο πο-
λλοὶ βοηθοῦντες ψαλμοὶ εἶτα ἀπαρτίζεται δοξο-
λογίας μετὰ καὶ εὐχαριστίας. τοῦ δὲ ὁ ψαλμῳδὸς εὐ-
λογήσω τὸν κύριον ἐν παντὶ καιρῷ. τοῦ δὲ ἀρτι-
θαλλόντων, καὶ τοῦ ψαλμοῦ τελειωθέντος, εὐχεται ὁ
ἱερεὺς τῷ πλήθει τὴν τελευταίαν εὐχὴν. ἡ μόνον
ἐπὶ τοῦ οὐσίας χάριν. καὶ πάντων τῶν ἀνεσταυ-
ρωμένων ἀλλὰ καὶ περὶ αὐτῶν τὸ πλῆθος, ἀποτινόμενος
τὰ ῥήματα τῆς εὐχῆς. μεῖζον ἀν ἢ προτέρον ἐν
δικαιούμενος τὴν πρὸς τὸν παλαιὸν ἀθυμίαν. τὸ
δὲ ἐπὶ ἵνα ἐλεηθῶμεν ὑπὲρ ἡμῶν. ὡς οὐδὲν ἔχοντες
δίκαιον ἐνεγκεῖν ὑπερβολὰς ἄξιον. ἀλλὰ πρὸς
μόνην ἀφορῶντες τὴν τοῦ δοῦναι δυναμένου φιλαν-
θρωπίαν διὰ τοῦτο γὰρ καὶ πολλῶν ἐνταῦθα με-
μνῆται προφήτων τῶν εἰς τοῦτο βοηθούντων
ἡμῖν. καὶ πρὸ πάντων τῆς παναγίας τοῦ θεοῦ μη-
τρός. δι ἣν καὶ τὴν ἀρχὴν ἠλεήθημεν. τὸ δὲ πρό-
κειται τῇ εὐχῇ. χρεῖος ὁ ἀληθινὸς θεὸς ἡμῶν
ἡ τῶν πόνων εἰς καὶ ψευδονύμων. οὐ πολλοὶ
τοῦ βοήθειαν. ἀλλ' οὐ τοῦ μόνου εὑρόμεν
ὁ ἀληθινὸς θεὸς ἡμῶν. διὰ τοῦτο μόνῳ πρέπει
πᾶσα δόξα τιμὴ καὶ προσκύνησις εἰς τοὺς αἰ-
ῶνας τῶν αἰώνων. ἀμήν

ΕΚΘΕΣΙΣ

Τῆς λειτουργείας τῶν λατείνων

Ἐν τῇ λειτουργίᾳ τῶν λατινῶν.

Ὁ μέλλων ἱεροῦσθαι ὁ ἱερεὺς ἐνδυτὴν τὴν ἱερὰν ἐνδύεται, καὶ πρὸς ἐμπροσθεν τοῦ ἀναλογείου λέγει τῷ: [a] ἐξομολογοῦμαί σοι Κύριε καὶ ἁγιάσαι. ἀποκρίνεται δὲ αὐτῷ ὁ ὑπηρέτης τὸ λοιπὸν τοῦ ψαλμοῦ ὅτι εἰς τὸν αἰῶνα τὸ ἔλεος αὐτοῦ, εἶτα κλίνων ἑαυτὸν λέγει τῷ: ἐξομολογοῦμαί σοι τῷ θεῷ καὶ τῇ καθαρᾷ παρθένῳ Μαρίᾳ καὶ πᾶσιν ὑμῖν ἀδελφοί, ὅτι ἡμάρτον βρόδρα, λόγῳ, ἔργῳ, διανοίᾳ καὶ ῥαθυμίᾳ, οὗς χαρὶν δέομαι ὑμῶν δεηθῆτε ὑπὲρ ἐμοῦ τοῦ θεοῦ. ἀποκρίνεται ὁ ὑπηρέτης πάρεστῶτες διὰ τοῦ ὑπηρέτου δεηθῆναι σε ὁ παντοδύναμος κύριος καὶ παράσχοι σοι ἄφεσιν τῶν ἁμαρτημάτων σου πάντων, καὶ ὀνήσαι σε πάντοτε καλῶς βιῶναι τε καὶ βεβαιῶσαι σε εἰς τὸν παντὶ ἔργῳ ἁγιάσαι. ἔτι ὁ ἱερεὺς ἐπεύχεται λέγων καὶ ἄφεσιν τῶν ἁμαρτιῶν ἡμῶν παράσχοι ὑμῖν ὁ παντοδύναμος κύριος. ἀποκρίνεται δὲ ἀμήν. ταύτης τῆς λύσεως καὶ τῆς συγχωρήσεως γενομένης ὀρθώσας ἑαυτὸν ὁ ἱερεὺς λέγει: βοήθεια ἡμῶν ἐν ὀνόματι κυρίου, ἀποκρίσεις τοῦ ποιήσαντος τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν. καὶ προσελθὼν τῷ ἀναλογείῳ πάλιν κλίνας λέγει τὴν ἐν

ἐν τῷ τοῦ ὑπηρέτου

a non occurrit, b. in impresso 251. mutatum differt. c 251 differt.

χὴν ταύτην· ἄφελε ἀφ' ἡμῶν δεῦρο τὰ πάθη τὰς
ἀνομίας ἡμῶν, ἵνα καθαραῖς διανοίαις ἀξιωθῶμεν
εἰσελθεῖν εἰς τὰ ἅγια τῶν ἁγίων, διὰ τοῦ κυρίου ἡ-
μῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ ἀμήν. Ταύτην εἰπὼν τὴν εὐχὴν
φυλάττω τὸ νυστάσιμον καὶ ὀρθωθεὶς ὀφτασία
τῷ ἑαυτὸν τῷ σημείῳ τοῦ σταυροῦ. καὶ τότε ἀρχό-
μεθα τῆς λειτουργίας, ἐστὶ δὲ ἐν τῇ τῶν λατίνων
λειτουργίᾳ τὰ μὲν εὐθέως καὶ λέγεται, τὰ δὲ καὶ
ἀναγίνεται ἢ προσθίνεται σύμφωνα, ταῖς κοιναῖς ε-
ορταῖς ἢ μνήμαις ἁγίων, ὑποδείγματος χάριν ἐδό-
θη ἐν ἐνάτῃ ἐν τῇ ἑορτῇ τῆς ἁγίας Τριάδος τελουμένην
ἱερουργίαν. Εὐηγελιστὴς τοίνυν ὁ ἱερεὺς καὶ πάλιν
ἐμπροσθεν τοῦ νυστάσιμου λέγει· εὐλογημένη
ἡ βασιλεία σου, καὶ ἀδιάστατος μονάς, ἐλογη-
μένη ἐξομολογοῦμεν σοι ἀνεκῆ. ὅτι ἐποίησας μεθ' ἡμῶν
τὸ ἔλεος αὐτοῦ. εὐλογοῦμεν τὸν πατέρα καὶ τὸν
υἱὸν καὶ τὸ ἅγιον πνεῦμα, ἀμήν. δόξα Πατρὶ καὶ
Υἱῷ, καὶ ἁγίῳ πνεύματι καὶ τὰ ἑξῆς etc. κύριε
ἐλέησον τρίς Χριστὲ ἐλέησον τρίς, κύριε ἐλέησον
τρίς. ἔστα δόξα ἐν ὑψίστοις, Θεῷ μόνῳ σοφῷ
μόνος ἅγιος, σὺ εἶ μόνος κύριος Ἰησοῦ Χριστὲ σὺν
ἁγίῳ πνεύματι εἰς δόξαν Θεοῦ Πατρός ἀμήν. ὠφέ-
λησον παντοδύναμε θεὸς καὶ ἀξίωσε ὁ χαρισάμενος
ἡμῖν τοῖς δούλοις σου ἐν τῇ τῆς μεγαλειότητος δυ-
νάμει προσκυνεῖν. Τὴν μονάδα σου δεόμενα, ἵνα

τῇ ἐνεργείᾳ τῆς πίστεως ταύτης ἀπὸ πάντων
τῶν ἐναντίων ἀεὶ διατηρηθῶμεν ἀπόστολε διὰ
τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ὃν μετὰ σοῦ τοῦ πνεύματος, νῦν
καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀδελφοὶ χαίρε-
τε καταφρονεῖσθε παρακαλεῖσθε τὸ αὐτὸ φρονεῖ-
τε εἰρηνεύετε καὶ ὁ θεὸς τῆς ἀγάπης καὶ εἰ-
ρήνης ἔσται μεθ' ὑμῶν. ἡ χάρις τοῦ Κυρίου ἡμῶν
Ἰησοῦ Χριστοῦ καὶ ἡ ἀγάπη τοῦ θεοῦ καὶ πατρὸς
καὶ ἡ κοινωνία τοῦ ἁγίου πνεύματος μετὰ πά-
ντων ἡμῶν ἀμήν. Εὐλογημένος εἰ ὁ βλέπων ἀ-
βυσσοὺς καθήμενος ἐπὶ χερουβίμ, εὐλογεῖτε
τὸν θεὸν οὐρανοῦ ἐποίησε μεθ' ἡμῶν τὸ ἔλε-
ος αὐτοῦ ἀλήθειαν. Εὐλογητὸς εἶ Κύριος ὁ θεὸς
τῶν πατέρων ἡμῶν, καὶ ἐπαινετὸς εἰς τοὺς αἰῶνας
τῶν αἰώνων ἀμήν.

Τῷ χαίρῳ ἐκείνῳ εἶπεν ὁ ἱερεὺς πρὸς τοὺς μα-
θητὰς ἀντῷ ὅταν δὲ ἔλθῃ ὁ παράκλητος, ὃν ἐγὼ
πέμψω ὑμῖν παρὰ τοῦ πατρὸς, τὸ πνεῦμα τῆς
ἀληθείας, ὃ παρὰ τοῦ πατρὸς ἐκπορεύεται, ἐκεῖ-
νος μαρτυρήσει περὶ ἐμοῦ, καὶ ὑμεῖς δὲ μαρτυ-
ρεῖτε ὅτι ἀπ' ἀρχῆς μετ' ἐμοῦ εἶτε. ταῦτα λελά-
ληκα ὑμῖν ἵνα μὴ σκανδαλισθῆτε ἀποβύνα-
γωγοὺς ποιήσουσιν ὑμᾶς, ἔρχεται ὥρα ἵνα πᾶς
ὁ ἀποκτείνας ὑμᾶς δόξῃ λατρείαν προσφέρειν
τῷ θεῷ, ταῦτα ποιήσουσιν ὅτι οὐκ ἔγνωσαν τὸν

πατέρα, οὐδὲ ἐμέ. ἀλλὰ ταῦτα λελάληκα ὑμῖν
ἵνα ὅταν ἔλθῃ ἡ ὥρα μνημονεύητε αὐτῶν. ὅτι
ἐγὼ εἶπον ὑμῖν. ἀλλὰ εὐαγγέλιον. ἡγ δε ἄν=
θρωπος ἐκ τῶν φαρισαίων νικοδήμος ὀνομα αὐ=
τῷ· τέλος ἀλλ' ἔχει ζωὴν αἰώνιον.- πιστεύω εἰς
ἕνα θεὸν πατέρα παντοκράτορα ποιητὴν οὐ=
ρανοῦ καὶ γῆς, ὁρατῶν τε πάντων καὶ ἀορά=
των, καὶ εἰς τὸν κύριον Ἰησοῦν Χριστὸν τὸν υἱὸν
τοῦ θεοῦ τὸν μονογενῆ, τὸν ἐκ τοῦ πατρὸς γεννη=
θέντα, πρὸ πάντων τῶν αἰώνων, φῶς ἐκ φωτὸς,
θεὸν ἀληθινὸν ἐκ θεοῦ ἀληθινοῦ, γεννηθέντα οὐ
ποιηθέντα ὁμοούσιον τῷ πατρὶ, δι' οὗ τὰ πάντα
ἐγένετο, τὸν δι' ἡμᾶς τοὺς ἀνθρώπους, καὶ διὰ
τὴν ἡμετέραν σωτηρίαν καταβάντα ἐκ τῶν
οὐρανῶν καὶ σαρκωθέντα ἐκ πνεύματος ἁγίου καὶ
Μαρίας τῆς παρθένου καὶ ἐνανθρωπήσαντα καὶ
σταυρωθέντα τε ὑπὲρ ἡμῶν, ἐπὶ ποντίου πιλά=
του, καὶ παθόντα, καὶ ταφέντα, καὶ ἀναστάντα
τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ κατὰ τὰς γραφὰς καὶ ἀνελ=
θόντα εἰς τοὺς οὐρανοὺς, καὶ καθεζόμενον ἐκ δε=
ξιῶν τοῦ πατρὸς καὶ πάλιν ἐρχόμενον μετὰ
δόξης κρῖναι ζῶντας καὶ νεκροὺς οὗ τῆς βα=
σιλείας οὐκ ἔσται τέλος. καὶ εἰς τὸ πνεῦμα τὸ
ἅγιον τὸ κύριον τὸ ζωοποιὸν τοῦ ἐκ τοῦ πα=
τρὸς καὶ υἱοῦ ἐκπορευόμενον καὶ συνδοξαζόμε=

νον, τὸ λαλῆσαν δι' αὐτῶν προφητῶν, εἰς μίαν
ἁγίαν καθολικὴν καὶ ἀποστολικὴν ἐκκλησί-
αν, ὁμολογῶ ἓν βάπτισμα εἰς ἄφεσιν ἁμαρ-
τιῶν, προσδοκῶ ἀνάστασιν νεκρῶν καὶ ζωὴν
τοῦ μέλλοντος αἰῶνος ἀμήν. εἶτα λέγει ἐπλη-
ρώθη ὁ θεὸς καὶ πατήρ. καὶ ὁ μονογενὴς υἱὸς
τοῦ θεοῦ καὶ τὸ ἅγιον πνεῦμα, ὅτι ἐποίησε μεθ'
ἡμῶν τὸ τέλος αὐτοῦ. εἶτα ποιεῖ τὴν προσκυ-
νησιν. καὶ λαβὼν τὸ ποτήριον καὶ κατέχων
ταῖς χεροὶν ἀμφοτέραις, καὶ μικρὸν ἀνοχὴν
ἀπὸ λέγει: προσδέξαι τὴν προσφορὰν ταύτην
ἁγίαν τριάς ἡ ὅτι προσφέρω εἰς ἀναμνησιν
τοῦ πάθους τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, καὶ
παρέχων ταύτην ἑαυτῶν τῆς σῆς δόξης ἐν-
πρόσδεκτον ἀναβῆναι. ἐλεῶν τε παρὰ σοῦ καὶ
σωτηρίαν ἀνώνυμον πᾶσι τοῖς ἐν σοὶ πεποιθοῖ
κατεργάζασθαι. Μετὰ δὲ τὸ ἀπονεύσαν ἀνα-
βῆναι πρὸς τὸ σῆμα τὰς χεῖρας. ἐλθὼν τε ἐν τῷ
μέσῳ τοῦ θυσιαστηρίου, ἐκχεῶν τὴν προσευχὴν
λέγει: ἐν ψυχῇ συντετριμμένῃ καὶ πνεύ-
ματι ταπεινῷ σοι προσελθεῖν ἐνώπιον σοῦ
κύριε: καὶ οὕτω γένοιτο ἡ θυσία ἡμῶν, ὡς ἐ
παρὰ σοῦ σήμερον προσδεχθῆναι ἐν ἀφεσιαῖς
Μετὰ τοῦτο ὀρθωσάς ἑαυτόν, καὶ πρὸς τὸν λα-
ὸν ἐπιστραφεὶς λέγει: εὐχαῖς ἀδελφοὶ ὑπὲ-

ἢ ἐμοὶ ὁμοίως καὶ ὑμετέρα δυνάμει, ἐναντι
κυρίῳ εὐπρόσδεκτος γένοιτο, καὶ μετὰ τῶν
τα λεγέτω εὐχήν: Κύριε ὁ θεὸς ἡμῶν δε
ομένοι σου τούτου τῆς προσφορᾶς τὴν θυσίαν.
τῇ ἐπικλήσει τοῦ ἁγίου ὀνόματός σου καὶ δι
ὰ αὐτῆς τελείωσον ἡμῶν, ὥστε προσαγαγεῖν σοι
ἡμᾶς αὐτὸν δῶρον ἀμώμητον δι' αὐτοῦ Κυρίου
ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ. λεγέτω δὲ αὐτὴν μυστι
κῶς. εἶτα ἐκφωνεῖ εἰς πάντας τοὺς ἀείνας
ἀμώμητον. ὁ λαὸς ἀμήν. ὁ ἱερεὺς ὁ κύριος
μεθ' ὑμῶν. ὁ λαὸς καὶ μετὰ τοῦ πνεύματ
ός σου. ὁ ἱερεὺς ἄνω τὰς καρδίας, ὁ λαὸς
ἔχομεν πρὸς κύριον, ὁ ἱερεὺς εὐχ. εὐχω
μεν κυρίῳ τῷ θεῷ ἡμῶν. ὁ λαὸς ἄξιον
καὶ δίκαιον ἐστιν, ὁ ἱερεὺς ἐπεύκεται· εὐχὴ
ὁλόηθῶς ἄξιον καὶ δίκαιον πρέπον τε καὶ σωτη
ριῶδες. ὑμᾶς σοι πάντοτε καὶ πανταχοῦ χάρι
τας ὁμολογεῖν. ἅγιε ἄναξ κύριε θεὲ παν
τοκράτορ, ὃν σὺν τῷ μονογενεῖ σου υἱῷ καὶ
τῷ ἁγίῳ πνεύματι, εἷς ὑπάρχεις θεὸς εἰς
κύριος ἐν ἑνὸς προσώπου μονάδι ἀλλ' ἐν
μιᾷ οὐσίᾳ, τρισὶ προσώποις. ὁ γὰρ ὀρθοκα
θολικὸς τοῦ περὶ τῆς σῆς δόξης τοιοῦτον
τοῦτο καὶ περὶ τοῦ υἱοῦ σου. τοῦτο καὶ περὶ τοῦ
ἁγίου πνεύματος λογαχρείτω, χωρὶς διαφο

ρᾶς παθῆς φρουρῆσαι. ἵνα ὦσιν ἐν τῇ τῆς ἀλη
θοῦς καὶ ἀϊδίου θεοσεβείᾳ ἐν μετ
τοῖς προσώποις ἢ ἀδιστάκτοις ἢ δὲ μόνοις ἐν τῇ ἀ
βείᾳ ἢ δι' ἀβείας ἐν τῇ μεγαλότητι προσκυ
νῆσαι, ἢν ὑμνοῦσιν οἱ ἄγγελοι καὶ οἱ ἀρχ=
άγγελοι, τὰ χερουβὶμ τε καὶ τὰ σεραφὶμ. ἃ
εἰ καὶ ἀκατάπαυστοι, βοῶντα καὶ λέγοντας
ὅλαοι ἅγιος ἅγιος ἅγιος κύριος Σαβαώθ,
πλήρης ὁ οὐρανὸς καὶ ἡ γῆ τῆς δόξης σου ὡσα
νὰ ἐν τοῖς ὑψίστοις. εὐλογητὸς μὲν ὁ ἐρχό=
μενος ἐν ὀνόματι κυρίου ὡσανὰ ἐν τοῖς ὑψι
στοις: ἐρεῖν μυστικῶς: σοι τοίνυν ἐπικεκράγε
καὶ εὐδοκήσαντε πατέρ, προσπίπτοντες ἀξιοῦ
μεν καὶ ἱκετεύομεν δι' αὐτοῦ μονογενοῦς σου
υἱοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ ἵνα μετ' εὐ
μενείας προσδέξῃ καὶ εὐλογήσῃς ταύτην
τὴν προσφοράν, ταῦτα τὰ δῶρα ταύτην τὴν
ἁγνὴν καὶ ἄμωμον καὶ καθαρωτάτην θυ
σίαν, ἣν σοι προσάγομεν. ἐν πρώτοις ὑπὲρ
τῆς ἁγίας καὶ καθολικῆς ἐκκλησίας, ἣν
ἐν πάσῃ τῇ οἰκουμένῃ καθαρίσαι εἰρηνοποι
εῖν, διατηρῆσαι ἑνοῦν καὶ ποιμαίνειν ἅμα τῷ
σῷ υἱῷ σὺν τῷ ἁγίῳ πνεύματι ἡμῶν. καὶ τῷ ἀρ=
χιεπισκόπῳ ἡμῶν καὶ τῷ βασιλεῖ ἡμῶν,
πάντε τε ὀρθοδόξης τῆς τοῦ καθολικῆς καὶ
ἀποστολικῆς πίστεως λατρευταῖς. Μνήσθητι

κύριε τῶν δούλων σου πάντων καὶ παντοῖος καὶ
πάντων τῶν παρευχομένων σοι. ὧν ἡ πίστις ἐγνώσθη σοι καὶ ἡ ἐπιμαρτυρία δηλονότι. ὑπὲρ ὧν σοι
προσφέρομεν. ἢ ἐκείνοι προσφέρουσι σοι τὴν θυσίαν
τῆς αἰνέσεως τὴν ὑπὲρ τε ἑαυτῶν
καὶ τῶν οἰκείων πάντων, ὑπὲρ ἀπολυτρώσεως τῶν ψυχῶν αὐτῶν. ὑπὲρ ἐλπίδος τῆς
σωτηρίας αὐτῶν· ἀλλὰ καὶ τῆς ὑγείας
αὐτῶν ἀποδιδόντες σοι τῷ ἀεὶ ζῶντι καὶ
ἀληθινῷ καὶ ζῶντι θεῷ τὰς εὐχὰς αὐτῶν.
κοινωνοῦντες καὶ τὴν μνήμην σεβόντες ἐν πρώτοις τῆς ἐνδόξου καὶ ἀεὶ παρθένου μητρὸς
τῆς κατὰ σάρκα τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ.
καὶ τῶν μακαρίων ἀποστόλων καὶ μαρτύρων, Πέτρου, Παύλου, Ἀνδρέου, Ἰακώβου,
Ἰωάννου, Θωμᾶ, Ἰακώβου, Φιλίππου, Βαρθολομαίου, Μαθθαίου, Θαδδαίου, Σίμωνος
Ζηλωτοῦ, Λίνου
Κλήτου, Κλήμεντος, Ἰγνατίου, Πολυκάρπου, Ἑρμᾶ,
Λαυρεντίου, Χρυσογόνου, Ἰωάννου, καὶ
Παύλου, Κοσμᾶ καὶ Δαμιανοῦ, καὶ πάντων
σου τῶν ἁγίων, ὧν ταῖς ἱκεσίαις καὶ
δεήσεσι χαρίσαι ἡμῖν. εἰ πάσι καὶ διὰ
πάντων τῶν σῶν βοηθείας ὑπερασπίσω-
μεν, τετυχεκότες ὑπάρξειν διὰ τοῦ Κυ-
ρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ αἰωνίου. πάντων τῶν

τοῦτον τὴν ἡμετέραν καὶ πάσην τῆς δικαίας
σου δεομένην προσφορὰν, δεῖξον ἡμᾶς κύριε μετ
ευμενείας προσδεχόμενον. τάς τε ἡμέρας ἡμῶν
ἐν τῇ σῇ εἰρήνῃ διάγειν. καὶ τῆς ἀιωνίου
καταχρίσεως ἡμᾶς λυτρώσασθαι. καὶ ἐν
τῇ τῶν ἐκλεκτῶν σου πάντων ἐνδόξους ἡ=
μᾶς συναριθμεῖσθαι. Ἣν δὲ προσφορὰν ποιῆ=
σαι κατὰ ἔθος κύριε εὐλογημένην ἀπερ=
γασαμένην βεβαίαν λογικὴν καὶ εὐπρό=
δεκτον. εἰς γένεσιν ἡμῖν σώματος καὶ αἵματος
τοῦ ἀγαπητοῦ σου υἱοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ
Χριστοῦ. ὃς πρὸ τοῦ παθεῖν λαβὼν ἄρτον ἐν
ταῖς ἁγίαις ἀχράντοις καὶ προσκυνητοῖς χεῖρας
καὶ ἀναβλέψας τοῖς ὀφθαλμοῖς εἰς τὸν οὐρα=
νὸν πρὸς σὲ τὸν πατέρα αὐτοῦ τὸν παντο=
κράτορα θεόν. καὶ εὐχαριστήσας εὐλογήσας
τε καὶ ἁγιάσας δεδώκε τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ
λέγων. λάβετε φάγετε ἐξ αὐτοῦ πάντες τοῦ=
το ἐστί τὸ σῶμά μου θραυόμενον μετὰ τὸ δεῖ=
πνῆσαι λαβὼν καὶ τοῦ τὸ τὸ λαμπρότα=
τον ποτήριον. εἰς τὰς ἁγίας καὶ προσκυ=
νητὰς αὐτοῦ χεῖρας. θραυόμενον σοι χάριτας ὁ=
μολογήσας. εὐλόγησε καὶ δέδωκε τοῖς μα=
θηταῖς αὐτοῦ. λέγων. λάβετε καὶ πίετε

ἐξ αὐτοῦ πάντες τοῦτο ἐστι τὸ ποτήριον τοῦ αἵ-
ματός μου. καὶ καινῆς καὶ ἀιωνίου διαθήκης
τὸ μυστήριον τῆς πίστεως, τὸ ὑπὲρ ὑμῶν
καὶ πολλῶν ἐκχυνόμενον εἰς ἄφεσιν ἁμαρ-
τιῶν, ὁ δάκνων ἐν τοῦτο ποιῆτε, εἰς τὴν ἐμὴν
ἀνάμνησιν τοῦτο ποιεῖτε. ὅθεν καὶ ἡμεῖς σε
δοῦλοι δεσπότα κύριε. ἡμεν ὁ λαὸς οὗ ἡ τῶν ἅγι-
ων, μεμνημένοι ἀντοῦ τοῦ μονογενοῦς σου υἱοῦ
κυρίου θεοῦ ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ καὶ τοῦ μαρτυ-
ρίου πάντων ἐνεκεν. ἔτι τε τῆς ἐκ τοῦ ἅδου ἀνα-
στάσεως, καὶ τῆς εἰς οὐρανοὺς ἐνδόξου ἀνα-
βάσεως, προσφέρομεν τῇ μεγαλοσύνῃ
σου ἐκ τῶν σῶν δωρεῶν καὶ χαρίτων
ὑμνοῦσαν καθαρωτάτην ὑμνοῦσαν ἁγίαν
ὑμνοῦσαν ἄχραντον. ἄρτον ἅγιον ζωῆς αἰώ-
νιον, καὶ ποτήριον σωτηρίας σε ἡνεκεν. εὐ-
χαριστοῦμεν καὶ ἐνδοξολογοῦμεν σοὶ τῷ
σῷ ἐπιβλέψας προσδέξασθαι. ὡς προηδέ-
ωσας προσδέξασθαι τὰ δῶρα τοῦ δικαίου παι-
δός σου Ἄβελ καὶ τὴν τοῦ πατριάρχου ἡ-
μῶν Ἀβραὰμ ὑμνοῦσαν, καὶ ὅσοι προσήνε-
γκεν ὁ ἀρχιερεὺς σου Μελχισεδὲκ ὑμνοῦσαν
ἁγίαν, ὑμνοῦσαν ἄχραντον. προσπίπτοντες
δεομεθα σου κύριε πρόσχες ἐπεκεκλη-

ναι ταῦτα διὰ χειρὸς ἀγγέλου τοῦ ἁγίου θεοῦ, εἰς
τὸ ὑπερφυάνιον θεοῦ δυναστήριον ἐνώπιον τῆς
θείας μεγαλειότητος, ἵνα πάντες ὅσοι τιμεῖτε
κύριον τὸν ἅγιον καὶ ἐφωτάτου βασιλέως καὶ αἰμα=
τος τοῦ τοῦ υἱοῦ θεοῦ κοινωνήσωμεν, πάσης εὐλογίας
καὶ χάριτος ἐφάνης πληρώσωμεν δι' αὐτοῦ
τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ ἀμήν. Μνήσθη=
τι καὶ τῶν δούλων σου πάντων καὶ παθῶν
ὅτι μετὰ τοῦ θήματος τῆς πίστεως προσκυνοῦν
ἡμῶν. καὶ ὕπνον εἰρήνης κεκοίμηται. καὶ
δώματα σου ἵνα πᾶσι τοῖς ἐν Χριστῷ ἀνα=
πεπαυμένοις χάραν ἀναψύξεως καὶ φωτὸς καὶ
εἰρήνης παράκλησις. δι' αὐτοῦ τοῦ κυρίου ἡμῶν
Ἰησοῦ Χριστοῦ ἀμήν. Ἔτι ἐν τοῖς ἁμαρτωλοῖς
δούλοις σου τοῖς τῷ πλήθει τῶν σῶν οἰκτιρμῶν
σου θαρροῦσι μερίδα τινὰ καὶ κοινωνίαν χα=
ρίσασθαι καταξίωσον μετὰ τῶν ἁγίων σου
ἀποστόλων καὶ μαρτύρων ἐνάρετε σεφάνε
μαρτύς, βασιλεῦ, ἱεράρχα, ἱερεῖς, διάκονε, ὁσίε,
κελλίτα, πέτρε φιλοχριστάτη, ἐρήμου τοῦ
θῆς, λεσκίας, ἀγνῆς κελλιώτιδος ἀνασσοβίας καὶ
πάντων σου τῶν ἁγίων σὺν τῇ κοιλιαρίᾳ
καταξίωσον ἡμᾶς, ὅμως τῶν ἔργων ἡμῶν λο=
γίσῃ. Ἀλλὰ δυνάμει καὶ οἰκτιρμῶν πάρεσι
δι' αὐτοῦ κύριε ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ. τοῦ

τῶν πάντα τὰ ἀγαθὰ κύριε δημιουργεῖς. ἐμπνέεις, ζωοποιεῖς, εὐλογεῖς καὶ παρέχεις ἡμῖν δι' αὐτοῦ καὶ μετ' αὐτοῦ, καὶ ἐν αὐτῷ. ἔστω εὐδοκοῦντι ὁ ἱερεὺς εἰς πάντας τοὺς ἀνώνας. εὐχόμεθα ἵνα τοῖς θεοφιλεστάτοις ἐντολαῖς διδαχθέντες καὶ τῇ θείᾳ παραδόσει τυπωθέντες τοὺς πιστοὺς λέγειν. πάτερ ἡμῶν ἐπουράνιε ἀλλὰ ῥύσαι ἡμᾶς ἀπὸ τοῦ πονηροῦ. καὶ πάλιν ὁ ἱερεὺς ῥύσαι ἡμᾶς δεόμενος Κύριε πάντων κακῶν παρελθόντων καὶ παρόντων καὶ μελλόντων. καὶ μεθιστενοῦσθαι τῇ μακαρίᾳ καὶ παρθένῳ καὶ ἐνδόξῳ θεοτόκῳ Μαρίᾳ, καὶ τῶν μακαρίων σοῦ ἀποστόλων, καὶ πάντων τῶν ἁγίων. δώρησαι εἰρήνην καὶ εὐφημίαν ἐν ταῖς ἡμέραις ἡμῶν, ἵνα τῇ βοηθείᾳ σου πλεονεκτούντες σοῦ πάσης ἁμαρτίας ῥυώμεθα, καὶ ἀπὸ παντὸς ταραχῆς ἀπιστοῦντες διαμένωμεν δι' αὐτοῦ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ σὺν μετὰ σοῦ ζῆ καὶ βασιλεύει ἐν ἑνότητι τοῦ ἁγίου πνεύματος. ἐκφωνεῖ. εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων ἀμήν. ἡ εἰρήνη τοῦ Κυρίου ἔστω πάντοτε μεθ' ἡμῶν. ὁ λαὸς καὶ μετὰ τοῦ πνεύματος σου. ἐν ὅσῳ δὲ ταῦτα λέγει ἐρχόμενος ἀπὸ τοῦ προεθεσίου καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. ἀναφέρει ὁ ἱερεὺς τὸν ἱερὸν ἄρτον εἰς δύο μερίδας, ἐν τῇ ἑτέρᾳ πάλιν εἰς δύο, καὶ τὰς μὲν δύο τὸ δίκτυον ἡμῶν δηλονότι τοῦ ὅλου καὶ τοῦ ἑτέρου τὸ ἡμισυ κατὰ

36